

GONAGASLAŠ
BARGO- JA SEARVADAHTTINDEPARTEMEANTA

St.dieđ. nr. 7

(2006–2007)

Sámedikke doaimma birra 2005

Sisdoallu

1	Álggahus	5	3	Ráddehusa bargu sáme politihkalaš áššiiguin ja Sámedikki jahkediedáhusa áššiid čuovvoleapmi	25
2	Sámedikki jahkediedáhus 2005	6		Ráddádallamat	25
2.1	Sámediggi	6	3.1	Čielggadeapmi Sámedikki formálalaš sajadaga ja bušeahhtaproseyraid birra.	25
2.2	Sámediggeválga	6	3.2	Sámediggeválga	26
2.2.1	Sámi jienastuslohku.	6	3.3	Finnmárkkuláhka.	26
2.2.2	Válga 2005.	6	3.4	Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna	26
2.3	Ráddádallamat	7	3.5	Ovtadássásašvuotta	27
2.4	Resursaláhkaaddin/vuoigatvuodat.	7	3.6	Dearvvašvuotta	27
2.4.1	Finnmárkoláhka.	8	3.7	Mánáidgárddit, oahpahus ja dutkan	28
2.4.2	Areálasuodjaleapmi ja suodjalanplánat.	8	3.8	Mánáidgárddit	28
2.4.3	Olju ja gássa	9	3.8.1	Vuoddooahpahus	28
2.4.4	Boazoguohtunkonvenšuvdna	9	3.8.2	Alit oahppu	29
2.4.5	Boraspiret	10	3.8.3	Sámi dutkan ja statistihkka	29
2.5	Ovttasbargu	10	3.8.4	Kultuvra, giella, mediat ja valástallan	29
2.5.1	Ovttasbargu guovllulaš dásis	10	3.9	Sámi kultuvra	29
2.5.2	Ovttasbargu našunála dásis	11	3.9.1	Sámeigiella.	30
2.5.3	Ovttasbargu riikkaidgaskasaččat	11	3.9.2	Báikenammaláhka.	30
2.5.4	Sámi ovttasbargu	11	3.9.3	Sámi kulturviesut.	30
2.6	Dearvvašvuotta	13	3.9.4	Sámi aviissat	30
2.7	Sámeigiella.	14	3.9.5	Sámi valástallan	31
2.8	Oahpahus, oahppa ja dutkan.	15	3.9.6	Guolástusáššit	31
2.8.1	Sámi mánáidgárddit.	15	3.10	Boazodoallu	31
2.8.2	Vuoddo- ja joatkkaoahpahus.	15	3.11	Ráddádallamat	31
2.8.3	Alit oahppa	16	3.11.1	Resursaláogat/vuoigatvuodat.	32
2.8.4	Sámi dutkan ja statistihkka	16	3.11.2	Norgga-ruota boazoguohtunkonvenšuvdna	32
2.9	Mánát ja nuorat	17	3.11.3	Eanandoallu	32
2.10	Sámi dáidda- ja kultureallin.	17	3.12	Birasáššit.	32
2.10.1	Sámi teáhter, filmmat ja festiválat.	17	3.13	Gáhttenplánat ja areálagáhtten.	32
2.11	Girjerájut.	19	3.13.1	Plána- ja huksenláhka	32
2.12	Sámi museat	19	3.13.2	Boraspiret.	33
2.12.1	Ovttasbargu ABM-ovddidemiin	20	3.13.3	Mohtorjohtolat mehciin	33
2.12.2	Sámi museaid ekonomalaš čuovvoleapmi	20	3.13.4	Árbevirolaš eamiálbmotmáhttu	33
2.12.3	Sámi duháthjakebáiki	20	3.13.5	Ovttasbargu regiovnalaš dásis GIS (Geografalaš informašunvuogádagaid) dáfus	33
2.13	Kulturमितohálddašeapmi.	20	3.14	Kulturमितohálddašeapmi	34
2.14	Ealáhusat.	21	3.14.1	Huksehusaid suodjaleapmi.	34
2.14.1	Eanandoallu	21	3.15	Mineralaláhka.	34
2.14.2	Guolástus	22	3.16	Bieggafápmu.	34
2.14.3	Boazodoallu	23	3.17	Petroleumdoaimma Barentsábis.	35
2.14.4	Duodji	23	3.17.1	Ráddádallamat	35
2.14.5	Sámi mátke-ealáhusat	23			
2.14.6	Lotnolasealáhusat.	24			
2.15	Mohtorjohtolat meahcis	24			
2.16	Loahpaheapmi	24			

3.17.2	Gažaldat ásahit eamiálbmotfoandda	35	3.18.2	Barentsovttasbargu	35
3.18	Riikkaidgaskasaš áššit	35	3.18.3	Árktalaš Ráđđi	36
3.18.1	Bargu ON eamiálbmotjulggaštusain	35	Mildosat		
			1	Sámedikki rehketdoallu 2005	37

GONAGASLAŠ
BARGO- JA SEARVADAHTTINDEPARTEMEANTA

St.dieŋ. nr. 7

(2006–2007)

Sámedikke doaimma birra 2005

*Ráva Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas golggotmánu 20. b. 2006,
dohkkehuvvon stáhtarádis seamma beaivvi.
(Ráddehus Stoltenberg II)*

1 Álggahus

Maŋimuš ráddehusmolsašumis sirdui ovddasvástáduš sápmelaččaid ja nátionála minoritehtaid bargu Giella- ja guovlodepartemeanttas Bargo- ja searvadahttindepartementii. Sámediggi lea geigen jahkediedáhusas departementii Sámedikki doaimmas 2005. Jahkediedáhus čilge Sámedikki politihkalaš barggu, doaimmaid maid Sámediggi galgá hálddašit, ja ekonomalaš ja hálddahušlaš hástalusaid.

Sámelága mielde galgá Sámedikki jahkediedáhus sáddejuvvot Ráddehussii ja biddjot ovdan

Stuorrádiggái juohke jagi, vrd. árvalusa justisálavdegotti sámelága mearrádušas (O. nr. 79 (1986–87)). Dát diedáhus deavdá dáid eavttuid.

Dán stuorradiggediedáhusas vástida Ráddehus daid áššiid maid Sámediggi lea ovdanbuktán 2005 jahkediedáhusas. Das lea vel máinnašuvvon mo jokujuvvo dain áššiin mat diedáhusas leat mielde. Sámedikki jahkediedáhus lea mielde guvttiin kapihttaliin.

2 Sámedikki jahkedie . áhus 2005

2.1 Sámediggi

Sámediggi lea dál viđat válgaáigodagas. Sámediggi lea 2005:s vuolláičállojuvvon ráđđádallansiehtadusa bokte, ožžon odđa ja čielgaset posišuvnna mii nanne Sámedikki vejolašvuoda doaibmat iešheanalisa ja ollislaš orgánan. Dát buvttiha maid eanet doaimmaid ja lasiha resursadárbbu movt čoavdit daid čuovvolandárbbuid mat dadistaga lassánit ollu áššesurggiin. Sámediggi lea ožžon fievrridemiid stáhtas doibmii eanet rámmadoarjaga bokte. Sámi servodaga ovdánahtindárbbu lea hui stuoris ja vuoruhemiiguin, maid Sámediggi ferte dahkat bušehtas, lea hui unnán vejolaš gokčat daid dárbbuid. Dat oidno maiddái dain mearkkašumiin mat leat ollu dain jahkedieđáhusas namuhuvvon surggiide.

Sámedikkis lea stuorra hálddašanoavddasvástádus sihke iešgudet fágasurggiid doarjja-hálddašeames ja láhkamearridan doaimmain. Ollu dain resurssain maid Sámediggi hálddaša geavahuvvojit dáid hálddašandoaimmaide. Dattetge ii boađe jahkedieđáhusas ovdan erenoamážit dat man ollu áššit leat meannuduvvon 2005:s juohke fágasuorggi siskabealde muhto das válddahallojuvvojit áššisurggiid váldoosit.

2.2 Sámediggeválga

Sápmelaččaid deataleamos politihkalaš vuoigatvuohta Norggas lea dál dat go besset searvat sámediggeválgii. Jagi 2005 válga lei viđat sámediggeválga.

2.2.1 Sámi jienastuslohku

Dan maŋŋá go sámelága § 2 – 6 rievdaduvvui miessemánu 14. b. 2004, lea Sámediggi váldán badjelassas ovddasvástádusa sámi jienastuslohkui fievrrideames ja sihkkumis sáddejuvvon ávžžuhusaid vuodul. Jagi 2005 válga lei ge vuosttaš sámediggeválga mas ovddasvástádus sámi jienastuslogu fievrrideames lei Sámedikkis guovddážiis. Dárbbu lea leamaš buoridit jienastuslogu dainna lágiin ahte guovddáštahttit dan nu ahte dieđuid njuolga sáhtta

registreret álbmotregistarii, ja dan bokte sihkkarastit sámi jienastuslohkui buori kvalitehta.

Sámediggi lea áigodaga 2001 ja 2005 válggaid gaskkas bargan aktiivvalaččat ja guhkesáigge rekrutterenbarggu go lea oččodan eambogiid dieđihit iežaset sámi jienastuslohkui. Doaibmabijut ledje erenoamážit heivehuvvon nissonolbmuide ja nuoraide, geaid lohku lei unnimus sámi jienastuslogus ovdal. Čájeha ahte 2005 válgga jienastuslogus ledje 12 358 jienastanvuogadahttojuvvon olbmo. 2001 válgga rájes leat das 2 617 olbmo eanet. Nissonoassi lea laskan 36 proseanttas 46 prosentii. Buot válgabiiriin lea jienastuslohku sturron mealgadiit. Sámediggi áigu ain vuoruhit dan barggu ahte oččodit eambogiid čálihit iežaset sámi jienastuslohkui.

2.2.2 Válga 2005

Válganjuolggaduslávdegotti 2001 árvalusa vuodul lea Sámediggi 2005 válgga ektui álggahan doaibmabijuid sihke jienastuslogu ektui nugo čujuhuvvon bajábealde, ja váлгаortnega ektui ieš válgačadaheami oktavuodas.

Okta doaibmabijuin maid Sámediggi evttohui buoridan dihte sohkaealdássedeattu lei ahte galge šaddat 4 dásšenmandáhta, oktiibuot 43 áirasa Sámedikkis. Sámediggi lei evttohan ahte dásšenmandáhtat galge juogaduvvot nu ahte unnimusat 40 % dásšenmandáhtain doalahuvvojit unnánot ovddastuvvon sohkaeallái. Eaktuduvvui maiddái ahte galggai biddjojuvvo 4 % dásšenmandáhtarádji.

Ráđdehus ii dorjon Sámedikki evttohusa movt juohkit dásšenmandáhtaid ja ovddidii ieš evttohusa nu ahte dásšenmandáhtat juogaduvvojit daid válgabiiriide main leat eanemus dohkkehuvvon jienat maŋŋá válgga.

Odeldikki eanetlohku ii dorjon, ii Sámedikki, iige Sturradikki gielalávdegotti ja mearridii rievdadit Sámelága § 2–4. Dát rievdadus gustogodii 15.04.05 rájes. Vaikko sohkaeallajuohku áirasiid gaskka dán jagi válggas lei hui buorre, de šálloša Sámediggi go Odeldiggi ii dorjon Sámedikki evttohusa dán áššis. Sámelága ektui lea Sámediggi bajimuš válgaváldi sámediggeválggain. Prinsihpalaččat lea eahpeoiddolaš go Sámedikki oaidnu

hilgojuvvo dalle go galget ráhkaduvvot mearrádu-sat válgga čadaheami váste. Danne ferte Sámedikkis leat mearrideaddji váldi iežas váлгаortnega háb-memis.

Sámediggi lea čadahan kampánjjaid buoridan dihte nisssonovddastusa 2005 sámediggeválggas. Kampánjja mihttomearrin lei ahte unnimusat 33 % Sámedikki áirasiin galge leat nisssonolbmot maŋŋá dán jagi válgga. Boađus 2005 – 2009 váлгаáigoda-gas lea ahte 22:s 43 diggái válljejuvvon áirasa gaskkas leat nisssonolbmot. Dalle leat 51 % nisssonolbmot. Dásseárvobargu válgga ja ovddastusa ektui galgá ain vuoruhuvvot.

Sámediggeváлгаortnegis lea nu ahte lohkana čadahit lohkanválgastivrrat guđege 13 válgabiirres. Muhtun válgabiirriin leat hui ollu gielddat. Oslo gielddas válgabiirres 13 Lulli-Norga lea ovddasvástáduš lohkat 295 gieldda ovddas jienaid. Dáid gielddaid gaskkas leat 162 gielddas 1 – 50 olbmo jienastuslogus. Buoremus molssaeaktu dasa go jienasteaddji galgá leat sihkar das ahte su jietna lea čiegus go jienasta sámediggeválggas válgabeaivve ja válgadikkis, lea ahte jienat sáddejuvvojit lohkanválgastivrii. Poastaváлга daid gielddaide main leat unnán olbmot jienastuslogus árvvoštallojuvvoi maŋŋá maŋimus válgga, muhto hilgojuvvoi go lei ballu válgga stahtusa ektui.

Jos válgaloahppameanuid galgá sáhttit gárvvistit johtileappot go dán válggas, de ferte árvvoštallat molssaeaktosaš lohkančovdosiid. Válmmašteaddji fápmuduslávdegoddi eaktuda ahte 2005 váлга lea maŋimus váлга goas gaskaboddosaš válgaboađus ii gárvan oktanaga stuorradiggeválgabohtosiin. Dál ii leat vejolaš jienastit elektrovnalaččat. Gielda- ja guovlodepartemeanta lea guorahallagoahtán ahte livččii go vejolaš geavahit elektrovnalaš mediaid jienasteames. Sámediggi lea bivdán ahte sámediggeváлга searvádahttojuvvo ja árvvoštallojuvvo dán guorahallanbarggus.

Sámedikki dievasčoahkkin lea golggotmánus dohkkehan 2005 sámediggeválgga. Válmmašteaddji fápmuduslávdegoddi lea cuiggon dan ollu hástalusaid maiguin lea dárbu bargat viidáseappot jagi 2009 válgga ektui. Dát hástalusat gusket erenoamážit bargui jienastusloguin, ovddastusain ja válgabohtosa áigemiin. Vuodđun dán bargui viidáseappot lea čakčamánuš 2005 biddjojuvvon fágalávdegoddi mii galgá geahčadit buot beliid sámediggeválggas. Mandáhta vuodul galgá lávdegoddi ovddidit árvalusas cuoŋománuš 2007.

Sámediggi deattuha ahte jienaid lohkan 2005 válggas ádjáni dohkketmeahtun guhká.

2.3 Rá □ □ ádallamat

Sámiin go lea eamiálbmot lea vuoigatvuohta ráddádallat áššiin main lea njuolga mearkkašupmi sidjiide. Dát vuoigatvuohta oidno ILO-konvenšuvnna nr 169 guđat artihkkalis, eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain. Gielda- ja guovlodepartemeanta ja Sámediggi leigga ovttaoaivilis, maŋŋá go Finnmároláhka meannuduvvui das ahte lei dárbu gávnna-hit oktasaš áddejumi das movt álbmotrievttálaš mearrádušat ráddádallamiid ja searvama hárrái galget áddejuvvo. Danne

Danne álggahuvvui bargu oččodit ráddádallanšiehtadusa Sámedikki ja stáhta gaskka. Miessemánu 11. b. 2005 vuolláičáliiga stáhtaráddi Erna Solberg ja Sámedikki presideanta Sven-Roald Nystø ráddádallanprosedyrat stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaskka. Sámediggi dohkkehii geassemánu 1. b. 2005 prosedyrat ja dat mearriduvvojedje stáhtarádis suoidnemánu 1. b. 2005. Ráddádallanprosedyrat lea deatalaš lávki Sámedikki saji oidnosin dahkamis riikka stivrenvuogáda-gas. Ráddádallangeatnegasvuohta buktá oidnosii dan ahte stáhtalaš eiseválddit duodai galget geahččalit olahit ovttamielalašvuoda Sámedikkiin.

Ráddádallanprosedyrain ii leat mielde bušeattamearrideapmi. Ráddehusa ja Sámedikki gaskka lea oktasaš áddejumi das ahte Sámedikki bušeattameannudanprosedyrat galget čilgejuvvo sierra proseassas. Sámediggái lea deatalaš ahte dán lágan bušeattaprocedyrat leat ásehuvvon ovdal go bargu 2008 stáhtabušehtain álggahuvvo.

2.4 Resursaláhkaaddin/vuoigatvuo □ at

Sámediggi oaivvilda ahte resursaláhkaaddima bajimus prinsihpat galget dávistit Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuodaide dan ektui go sámit lea eamiálbmot. Sámedikki oaidnu lea ahte Norga ferte ollašuhhtit dáid geatnegasvuodaide dainna lágiin ahte heiveha njuolggadusaid maiguin sihkarastojuvvo sámiid resursageavahanvejolašvuohta, ja duohta searvan ja miel demearrideapmi resursahálldašeames, ja dasto heiveha áššemeannudanjuolggadusaid nu ahte sámi beroštumiid sihkarastin gozihuvvo ja deattuhuvvo láhkaaddima mearrádušproseassain. Dasa lassin ferte resursahálldašeami vuodđudit lagašvuoda- ja sorjjasvuodaprinsihppii vai sámi ávnnaslaš kulturvuoddu sihkarastojuvvo.

Sámediggi lea 2005:s buktán gulaskuddanceal-kámuša guovtti stuorra láhkguorahallamii. Dát leat čielggadus evttohusain ođđa luonddušládđi-

vuodáláhkii ja čielggadus evttohusain ođđa mearraresursaláhkii. Sámediggi vuordá ahte dát guorahallamat čuovvovuvvojit ráđdehusas ráđđádallamiid bokte Sámedikkiin. Dát guoská maiddá eará deatalaš resursalágaide nugo minerálahkii ja plána- ja huksenláhkii.

Bondevik II ráđdehus ovddidii giđdat 2005 Odeldikki prp. 99 (2004–2005) forslag til revisjon av reindrifstloven (boazodoallolága odasmahttin-evttohus). Láhkavevttohus ráhkaduvvui ráđđádala-keahtá Sámedikkiin, ja evttohusas ii lean ollislaččat árvvoštallojuvvon boazodoalu organiseren ekonomalaš, ekologalaš ja kultuvrralaš ceavz-lisvuoda ektui. Stuorradiggi mañidii Odeldikki prp. 99 (2004–2005) meannudeami. Sámediggi ja Stoltenberg ráđdehus leat soahpan evttohit odasmahttit boazodoallolága NAČ 2001:35 «Forslag til endring i reindrifstloven» (boazodoallolága odasmahttinevttohusa) vuodul. Dát galgá dahkkojuvvot ráđđádallamiid bokte. Sámediggi áigu meannudit loahpalaš Odeldikki proposišuvdnaárvalusa ja geahččat ahte sáhtá go doarjut láhkaevttohusa. Sámediggi oaidná hirmat deatalažžan ahte dát láhkabargu vuoruhuvvo ja ahte ođđa láhkaevttohus sáhtá ovddiduvvot lagaš boahhteáiggis. Sámediggi áigu čujuhit dasa ahte bargu mii dál lea ovddiduvvon lea bistán mearehis guhká. Boazodoalloláhkálávdegotti evttohus ođđa boazodoallolága ektui ovddiduvvui juo 2001:s. Sámediggi oaiivvilda ahte jos Sámediggi árat livččii váldojuvvon mielde láhkabargui de proseassa livččii mannan johtileap-pot.

Sámediggi oaiivvilda ahte lassin láhkariievdadu-saide nugo namuhuvvon bajábealde, ferte boazodoalloláhkka jođáneamos lági mielde ollislaččat odasmahttojuvvot. Dán barggus ferte earret eará areálaášši ja oktavuoha eará meahcegeavahead-jiide leat mielde.

Sámi ealahusaide ja servodateallimii lea váttis-vuohtan go vuoigatvuodaid beassá oastit ja vuovdit kommersiála márkanis. Dakkár vuoigatvuodát leat ovdamearkka dihtii mielkeeriid vuovdin, bivdofat-nasiid vuovdin oktan eriiguin ja guohtuneatnamiid geavahanvuoigatvuodaid vuovdin ovdamearkka dihtii bieggamillopárkkaide.

Sámediggi bivdá ahte vuhtiiválddidettiin boah-tevaš servodatovdáneami, čielggaduvvojit vejolašvuodát gáržžidit dán vuoigatvuodamárkana, ja nu sihkkarastit sámi servodahkii dohkálaš eko-nomalaš ja kultuvrralaš ovdáneami. Dálá dilli čájeha ahte fargga sáhtá geavvat nu ahte sámi ser-vodat massá dáid vuoigatvuodaid.

2.4.1 Finnmároláhkka

Finnmároláhkka lea leamaš okta dain deataleamos áššiin Sámedikkis 2005:s. Bargu dáinna áššiin lea gáibidan hui ollu politihkalaš ja fágalaš resurssaid Sámedikkis. Stuorradikki ja Sámedikki gaskasaš ođđalohusproseassa bokte justiisalávdegottiin ráđđádallamiin ja justiisalávdegotti árvalusa Sámedikki dievasčoahkkima meannudeami bokte, šattai láhka maid Sámediggi sáhtii doarjut. Stuorra-diggi mearridii lága geassemánu 17. b. 2005. Gielda- ja guovlodepartemeanta lea oktavuoda bokte Sámedikkiin ráhkadan sirdináigenjuolggadusaid Finnmárkkuopmodahkii mat gustojit 01.01.06 rájes gitta dassáži go eanaareálat Stáhta-vuvddiin sirdojuvvojit Finnmárkkuopmodahkii jagi 2006 nuppi jahkenjealljehasa loahpas.

Guolástus- ja riddodepartemeantta ja Sáme-dikki gaskka leamaš oktavuoha dainna áigumušain ahte čielggadit sámiid ja earáid guolástanvuoigatvuodaid mearas olggobealde Finnmárkku. Ovttamielalášvuohta lea das ahte ráđđádallat dákkár mandáhta. Sámediggi eaktuda ahte Guolástus- ja riddodepartemeanta vuoruhá dán barggu vai dat ovdána nu mo Stuorradiggi lea eaktudan.

Diehtujuohkin lága birra lea maiddá deattu-huvvon 2005:s. Sámediggái lea leamaš deatalaš ahte diehtujuohkinbargu lea ollislaš. 2005:s álgga-huvvui diehtujuohkinprošeakta ja prošehtii nam-maduvvui hálldahuslaš stivrenjoavku. Stivrenjoav-kkus leat lahtut Sámedikkis, Finnmárkku fylkka-giieldas, Gielda- ja guovlodepartemeanttas ja Justiisadepartemeanttas.

2.4.2 Areálasuodjaleapmi ja suodjalanplánat

Sámi guovlluin leat jođus ollu suodjalanproseassat. Sámediggi lea jearran Birasgáhttendepartemeant-tas oavila sámi guovlluid suodjalanproseassaid njuolggadusevttohussii. Birasgáhttendeparteme-anta lei lohpidan vástidit johtilit. Dattetge diedihii Birasgáhttendepartemeanta ahte vástáduš ii boade ovdal go bagadus oppalaš ráđđádallanprosedeyraid čuovvoleami vástá lea ráhkaduvvon. Beroškeahtá das de lea 2005:s diedihuvvon ahte álggahuvvojit ođđa suodjalanplánat ja hálddašánplánaid ráhkade-apmi. Sámediggi lea cuiggodan dan garrasit ja lea bivdán birasgáhttenministtara fuolahit dan ahte eai álggahuvvo ođđa plánaproseassat ovdal go lea ása-huvvon ovttamielalášvuohta sámi guovlluid suodja-lanproseassaid njuolggadusaid ektui.

Sámediggi lea dohkkehan dan ahte čadahuv-vojit ráđđádallamat Birasgáhttendepartemeanttain

čadahuvvon gulaskuddanproseassaid vuodul, daid suodjalanplánaid ektui mat álggahuvvojedje ovdal ráddádallanprosedyráid ja ovdal go sámi guovlluid suodjalanproseassaid njuolggadusat mearriduvvojedje.

Sámediggi lea 2005:s fas bargagohtán Meavkki ja Arvenjárgga áššiin maid Suodjalus áiggošii laktit oktii. Stuorradiggi bijai eaktun Meavkki ja Arvenjárgga báhčinguovlluid laktimis dan ahte bealit mat gusket boazodollui galge čovdojuvvot. Dát eavttut eai leat dán rádjai čovdojuvvon. Jos báhčinguovlu laktojuvvo oktii árvaluvvon plánaid mielde, de rihkkujuvvojit álbmotrievtti prinsihpat. Stáhtas lea ovddasvástádus sámi vuoigatvuodain areálasuodjaleami oktavuodas ja ealáhusbargit eai okto galgga dárbbasit guoddit ovddasvástádusa das rievttálaččat eage politihkalaččat ge. Sámediggi oaidná ahte barggus sámi vuoigatvuodaid sihkkarastimiin sámi álbmoga váste lea Suodjalusa huksenplánaášši Meavkki ja Arvenjárgga guovllus hui deatalaš prinsihpalaš ášši. Sámediggi áigu ráddádallamiid bokte Ráđdehusain bargat dan ala ahte ceavzilis boazodoalu vuoddu Meavkki ja Arvenjárgga guovllus sihkkarastojuvvo álbmotrievtti mearrádusaid siskkobealde boahteáiggis. Suodjalusa doaibma ferte organiserejuvvot nu ahte sámi kultuvrra ja boazodoalu ávnnaslaš kulturvuoddu ii billistuvvo.

Sámediggi lea ovdal jearahan ja ain jearaha ollislaš váikkuhuscielggadeami ja fylkkaid plánaid ovdal go dáid oktavuodas addojuvvojit konsešuvnat hukset bieggamillopárkkaid ja vuoddostruktuorra.

Dát ii leat dahkkojuvvon. Maid ii gávdno doarvái dutkanvuoddu oaidnit makkár váikkuhusat bieggamillopárkkain leat boazodollui. Sámediggi gáibida ahte eai álggahuvvo viiddis huksenprošeavttat ovdal go leat čadahuvvon ráddádallamat Sámedikkiin.

2.4.3 Olju ja gássa

Sámi álbmot lea maid stáhtavuoddudeaddji álbmot Norggas. Dat go Norgga stáhta dál stivre Barentsábi čhcevušresurssaid ferte áddejuvvot nu ahte dat lea boadus das go stáhta lea vuodduduvvon guovtti álbmoga eatnamiid ala, sápmelaččaid ja norgalaččaid. Jos eai dohkkehuvvo sámi vuoigatvuodat odđa resurssaid geavaheapmái guovlluin mat historjjálaččat leat bidjan njuolga vuodu ássamii ja eallinvuohká, de dalle váldojuvvo sámiin eret maidái vuoigatvuolta stivret sin iežaset eallinvuogi ja ekonomalaš ovdáneami ILO-konvenšuvnna nr 169 eamiálbmotrievtti mielde.

Oljo- ja gássa-resurssat olggobealde sámi guovlluid buvttihit erenoamáš álbmotrievttalaš geatnegasvuodaid sámi álbmoga guovdu. Dát ja oljo- ja gássadoaimmat davveoarje Ruoššas bidjet erenoamáš gáibádusaid operáhtoriidda, fievrreaddjiide ja stáhtaide. Sámediggi lea 2005:s bargan erenoamážit dan ala ahte oazžut gulahallama Statoil:in eamiálbmotvuoigatvuodaid ektui sihke Norggas ja eará riikkain.

Áiggiid čada lea luondduriggodagaid ávkkástallan leamaš sámi ássama ja eallinvuogi vuoddu. Dáid vuoigatvuodaid ferte dohkkehít lágaid olis. Oljuin ja gássain ávkkástallan lea oalle odđa doaibma riikka davviguovlluin. Eiseválddit leat geatnegahttojuvvon ásahtit eamiálbmotfoandda masa galgá biddjojuvvot oassi vuoitus buotlágan oljo-, gássa- ja minerálariggodagaiguin ávkkástallamis sámi guovlluin. Foanda galgá geavahuvvot sámi servodatovddideapmái olles Norggas iige galgga leat ráddjevuvvon geografalaččat daidda sámi guovlluide gos dát luondduriggodagat leat. Eamiálbmotfoandda galgá maid sáhttit geavahit eamiálbmogiid servodatovddideapmái Barentsábi nuortta bealde.

Dasa lassin lea Sámediggi erenoamážit čájehan beroštumi ahte buot fanastrafihkka, offshoredoaibma ja buot industriija prošeavttat davvi mearraguovlluin fertejit čuovvut daid čavgaseamos birasgáibádusaid, garra dálkkádatbeliid ja guovlluid raššivuoda geažil.

2.4.4 Boazoguohtunkonvenšuvdna

1997 norgga-ruota boazoguohtonkonvenšuvdnaárvalus, mii galgá boahit 1972 konvenšuvnna sadjai ovddiduvvui 2001:s. Norgga ja Ruota ráđdehusat nammadedje goabbáge šiehtadallandelegašuvnna, ja šiehtadallamat odđa rájárastá boazodoallokonvenšuvnna hárrái álggahuvvojedje 2003:s. Šiehtadallandelegašuvdna lei váldoáššis ovttaoavilis ollu prinsihpaid ja ortnegiid ektui odđa konvenšuvnna, muhto eai lean ovttaoavilis rájárastá boazodoalu geografalaš muddemis. Šiehtadallandelegašuvdna heaittihuvvui gidđat 2005. Ovttamielalašvuoda váiluma geažil lea Ruotta diedihan ahte dat miessemánu 1. b. 2005 rájes bidjá 1751 mannosáš Lappekodicilla vuoddu muddemiidda. Norga lea mearridan odđa lága, mii doaibmá dassázi go odđa konvenšuvdna gárvvistuvvo, ja dat galgá gaskaboddosaččat muddet Ruota beale bohccuid guodohemiid Norggas.

Norga ja Ruotta bodiiga ovttaoavilii suoidnemánus 2005 mandáhtaevttohusa hárrái ahte álgahit fas odđasis šiehtadallat boazoguohtonkonvenšuvnna. Odđa šiehtadallanlávdegotti mandáhta

siskkilda sámedikkiid ja boazodoalloorganisašuvn-
naid goappašiin riikkain. Juovlamánus 2005 álgga-
huvvojedje fas šiehtadallamat odđa norgga-ruota
boazoguohtonkonvenšuvnna hárrái. Juovlamánus
2005 jotkojuvvojedje fas Norgga-Ruota boazogu-
ohtunkonvenšuvnna šiehtadallamat. Sámedikkis
leat vuordámušat dasa ahte barggu boadusin
šaddet dohkálaš ja johtilis čovdosat.

2.4.5 Boraspiret

Sámediggi lea ožžon nammadanválddi guovllulaš
boraspirelávdegottiide dakkár guovlluin gos leat
sámi ealáhusberoštumit.

Sámediggi lea dovddahan eahpádusa daidda
alla boraspiremáddodatmihtuide sámi ássanguov-
lluin, gos leat sihke birrajagi guohtumat bohccuide
ja geasseguohtun sávzzaide. Massinlogut leat dás-
sidat ja hui stuorrát, ja muhtun guovlluin maiddái
stuorrumin. Jus galggaš leat vejolaš Stuorradikki
eavttuid ollašuttit, de ferte geavahit ollu ruđaid
registremiidda ja vuogádatovddideapmái stuorra
boraspiriid riikkalaš gozihanprográmmas (Det
nasjonal overvåkningsprogrammet for store rov-
dyr). Viidáseappot ferte geavahit ollu ruđaid easta-
dandoaimmaide, ja ferte hukset vuogádaga das mo
ja man ollu boraspiriid bivdit. Stuurát massin bora-
piriid geažil mieddisbuktá ahte sihke eanadoalu ja
boazodoalu ceavzinvejolašvuohta hedjona. Dát
ealáhusat leat hui rašit daid iešguđet biologalaš ja
ekonomalaš rievdamiid ektui maid massin boraspi-
riid geažil dagaha. Lea ágga jearrat ii go riikkalaš
boraspirepolitihkka rihko álbmotrievtti.

Ovddit ráđdehus (Bondevik II ráđdehus) álgga-
hii lánkaásahusrievdadanproseassaid mat buvttihit
stuorra negatiivvalaš rievdadusaid dáláš buhta-
dusnuolggadusaide. Sámediggi lea addán ceal-
kámuša odđa boraspirebuhtadusa lánkaásahus-
evttuhussii mii guoská šibihiidda ja bohccuide.
Sámediggi ii hálit fuonidit dáláš buhtadusortnega ii
ge leat ovttaoavilis váldosiskiluša ektui mii evtto-
huvvo lánkaásahusas. Sámediggi lea ilus go odđa
ráđdehus Soria-Moria julggaštusa bokte hilgu
odđa buhtadanortnetevttohusa.

Sámediggi ferte oažžut váikkuhanfámu
bajimus dási boraspirepolitihkkii mii guoská sámi
guovlluide. Nugo ortnet dál lea, de ii dávis dat
stáhta geatnegasvuodaide ahte ráđdádallat
eamiálbmogiin áššiin mat gusket sidjiide ILO-kon-
venšuvnna nr 169 mielde, eamiálbmogiid ja čear-
dalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain, ii
ge dat dávis ráđdádallanšiehtadussii ge.

2.5 Ovttasbargu

Ovttasbargu buot dásiin lea deatalaš ja oainnusin
dahká sámi servodaga ja buvttiha ovddasvástádusa
buot politihkalaš dásiide Norggas dán barggus.
Sámediggi ferte oažžut resurssaid vai sáhtá čuo-
volit ovttasbarggu buot dásiin. Resurssat
dárbbasuvvojit sihke ovttasbargošiehtadusaid
čuoovoleapmái fylkkagiielddaiguin ja riikkaidgas-
kasaš ovttasbarggu čuoovoleapmái.

2.5.1 Ovttasbargu guovllulaš dásis

Ovttasbargošiehtadusat fylkkagiielddaiguin leat
deatalaš gaskaoamit maiguin nannet ja buktit oid-
nosii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima fylk-
kagiielddain. Jagi 2005 álggus ledje Sámedikkis
ovttasbargošiehtadusat Romssa fylkkasuohkaniin
ja Finnmárkku fylkkagiielddain. Šiehtadusa čuo-
volanbargguin lea bargojuvvon oktlaččat buot
fágasurggiin. Jahkásaččat dollojuvvojit čoahkkimat
sihke politihkalaš ja hálddahusa dásis.

Sámediggi lea 2003:s álggahan ovttas-
bargošiehtadusaid máttasámi guovlluid fylkka-
giielddaiguin. Ovttasbarggus leat mielde Nor-
lánda, Davvi-Trøndelága, Máttá-Trøndelága ja
Hedmárkku fylkkagiielddat. Šiehtadus vuolláičállo-
juvvui 11.02.05 ja Sámedikki dievasčoahkkin
meannudii dan miessemánus 2005. Sámediggi lea
2005:s bargan ovttasbargošiehtadusa ráhkademiin
Norlánda fylkkagiielddain. Ulbmilin lea vuolláičállit
šiehtadusa 2006 jagi álggus.

Sámediggi lea guovllulaš searvevuoda lahttu
Finnmárkkus. Njealljejagáš guovllulaš ovddidan-
prográmma (GOP) Finnmárkku váras lea ráhka-
duvvon, nu gohčoduvvon Ressursrik region Finn-
mark 2004–2007. Searvevuoda juohká daid guov-
llulaš ruđaid maid fylkkagiielda oažžu juohkimassii
ja dasa lassin čuoovola guovllulaš jahkeplánaid ja
ráhkada odđa plánaid. Doaimbijut jahkásaš
GOP:in guorahallojuvvojit maiddái jahkásaš čoahk-
kimiin mat dollojuvvojit Finnmárkku fylkkasát-
nejodiheaddji ja Sámedikki presideantta gaskka.

Sámediggi lea lahtun guovllulaš searvevuodas
Romssas. 2005:s ledje guovlorádit mat ovddidedje
evttuhusaid guovllulaš ovddidanprográmmii
(GOP) ja fylkkasuohkan lágidii oktasaš kon-
feránssa ovttas suohkaniiguin GOP birra.
Sámediggi ii oassálastán guovllulaš ovddidanpro-
grámma bargui ovdal dán proseassa loahpa-
geahčen. Vai sámi perspektiiva fuolahuvvo buore-
mus lánkai, de lea deatalaš ahte Sámediggi oppa
áiggi lea mielde proseassas, ja ahte oppa áiggi lea
oktavuohta GOP-barggu eará oassástiiguin, dás
maiddái suohkaniiguin ja guovloráđiiguin.

Sámediggi áigu váldit ovdan ovttasbargovuogi jahkásaš čoahkkimis ovttabargošiehtadusa oktavuodas Romssa fylkkasuohkaniin

Bargu guovllulaš searvevuodaiguin máttasámi guovllus lea dál árvoštallojuvvomin ja čuovvuvvu 2006:s.

2005:s lea ásašuvvon ovttasbargoorgána Sámedikki ja guovllulaš dearvvašvuodafitnodagaid gaskka. Dát ovttasbargoorgána galgá leat mielde sihkkarastimin daid geatnegasvuodaid mat spesialistadearvvašvuodabálvalusas leat bálvalusaidis kvalitehta sihkkarastima oktavuodas sámi álbmoga váste. Sámediggi oaidná deatlažžan ahte gávdno forum gos geahččat sámi pasieanttaid dárbbu ollislaččat beroškeahhtá searvegullevašvuodas. Sámediggi lea 2005:s evttohan stivralahtuid guovllulaš dearvvašvuodafitnodagaide.

Sámediggi lea álggahan ovttasbarggu Finnmárkku fylkkagiieldain (FFG) Geografálaš diehtujuohkin vuogádaga atnui váldima ektui guoskevaš organisašuvnnaiguin. FFG lea dihtorvuodus vuogádat gosa čoaggit, vurket, analyseret ja čalmustit geografálaš oktavuhtii gulli dieđuid. Prošeakta lea Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagiielda gaskasaš ovttabargošiehtadusa čuovvoleapmi. Prošeakta galgá addit oasálaččaide vejolašvuoda váldit atnui reaiddu vai olamuddu goappašiin ásašuvvon ja geavaheaddjiide buorranivččii. FFG vuogádaga atnui váldima váldoulbmiin Sámedikkis lea ásašit bálvalusaid ja kárta dieđuid sámi álbmoga várás.

2.5.2 Ovttasbargu našunála dásis

Ovttasbargu našunála dásis addá Sámediggái vejolašvuoda bidjat eavttuid servodatovdánahhtima bajimuš čanastagaide sámi servodagas. Sámedikkis leat jeavddalaččat čoahkkimat eanaš departemeanttaiguin ja stáhtaráđiiguin gos digáštallet iešguđet áššiid birra. Ráddádallanortnet nanne ovttasbarggu Sámedikki ja ráđdehusa gaskka.

Sámedikkis leat leamaš jahkásaš čoahkkimat Dearvvašvuoda- ja fuolahusministariin. Dasa lassin lea 2005:s, Sámedikki dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid dieđáhusa čuovvoleapmin, ásašuvvon guovddáš oktiortnejeaddji orgána Sámedikki, Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeantta ja Bargo- ja sosiáladepartemeantta gaskka. Dát orgána galgá earret eará ráhkadit evttohusa makár stivrenreaidduide lea dárbu ja movt dat galget geavahuvvot. Dát ferte dahkkojuvvot sihkkarastin dihte dásásaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid sámi álbmogii, nugo muđui álbmogis leat. Dát odđa ovttasbargohápmi lea Sámedikki mielas buorre.

Sámedikki ovttasbargu Stuorradikkiin lea ovdánan buori guvlui. Dát bodii erenoamážit oidnosii barggus justisálávdegottiin finnmárkolága meannudeami oktavuodas. Dattetge lea ollu ain bargu dainna movt lávdegoddi searvvaha Sámedikki áššiin main lea mearkkašupmi sámi servodahkii. Sámediggi lea ovddidan dán mángga oktavuodas Stuorradiggái.

2.5.3 Ovttasbargu riikkaidgaskasaččat

Sámediggi searvá riikkaidgaskasaš bargui eamiálbmotáššiiguin. Sámediggi lea dán bokte mielde nannemin sámiid ja eará eamiálbmogiid dili. Sámediggi lea 2005:s vuoruhan sámi ovttasbarggu, välljejuvvon ON-orgánaid, ovttasbarggu davviguovlluin ja EU.

2.5.4 Sámi ovttasbargu

Sámi parlamentáralaš ráđdi (SPR) lea parlamentáralaš ovttasbargoorgána Suoma, Norgga ja Ruotta sámedikkiid gaskka. Ruošša beale sámit leat bissovaš áicin SPR:s. Guovvamánus 2005 válddii Sámediggi Suoma bealde badjelassas presideantaámmáha ja nu maiddái SPR čállingoddedoaimma. SPR:ii juolluduvvui ruhta 2005:s Norgga stáhtabušehta bokte. Dát ruđat fievrriduvvojedje Sámediggái Suoma bealde go dat válddii badjelassas SPR jodiheami. Muđui eat leat lihkestuvvan oážžut eará ruhtadeami SPR doibmii.

Guovvamánus 2005 dollojuvvui sámedikkiid oktasaš parlamentariihkkariid konferánsa. Maiddái Ruošša beale sámiid ovddasteaddjit serve. Dát lei vuosttaš dán lágan konferánsa, ja dat čájeha ahte sámedikkiin lea dáhttu gávdnat odđa ovttasbargovugiid movt bargat eamiálbmotpolitihkalaš áššiiguin. Doppe mearriduvvui oktasaš julggaštus. Julggaštusas deattuhuvvo ahte našunála stáhtat fertejit ain dohkkehit ja árvvus atnet dan ahte sámi álbmogis lea vuoigatvuohta geavahit ja hálldašit iežaset luondduriggodagaid ja resurssaid. Dasto deattuhuvvo ahte Suopma, Norga, Ruošša ja Ruotta leat geatnegahttojuvvon dohkkehit ja sihkkarastit sámiid eamiálbmotvuoigatvuođaid, maiddái historjjálaš vuoigatvuođaid mat gusket eatnamiidda, čáziide ja luondduriggodagaide.

2.5.4.1 Davveguovlu

Ráđdehusa Stuorradiggedieđáhus nr 30 (2004–2005) Muligheter og utfordringer i nord (Vejolašvuodaid ja hástalusaid birra davvin) ovddiduvvui Stuorradiggái cuonomanus 2005. Dieđáhusas daddjuvvu earret eará ahte eamiálb-

motdimenšuvdna lea deatalaš oassi Norgga davveguovlopolitihkas, ja ahte ráđdehusa mihttomearrin lea sihkkarastit eamiálbmogiidda davviguovlluin duohta searvanvejolašvuoda mearrádusproseassain. Diedáhusa meannudeames Stuorradikkis lei nana ovttamielalašvuoha ángiruššamiid hárrái, ja Stuorradikki eanetlohku čujuha ahte dálkkádatrivedamiin Arktisasis leat váikkuhusat eamiálbmogiidda. Maiddái dat go gálvofievrrideapmi ja gávppálašvuoha lassánit čuohcá sakka luondduresurssaide davvin. Sámediggi oaivvilda ahte davveguovlopolitihka hábmen addá buori vejolašvuoda geahčadit sihke sámpolitihka Davvikalohtas ja muđui eamiálbmotáššiid sirkumpolára guovllus, ollislaččat ja ollislaš perspektiivvas. Sámedikkis ferte leat aktiivalaš rolla Norggas davveguovlopolitihka viidáset barggus.

Go beroštupmi davveguovlluid resurssaide ja boahnteavaš vejolašvuodaide stuorru, de dát áiggi vuollái sáhtta buvttihit stuorát deattu ekonomijii, resurssaide, máhttu ja birrasii. Sámediggi ferte oassálastit aktiivalaččat davveguovlopolitihka viidáset barggus sihkkarastin dihtii eamiálbmogiid ealahusvuodu, sihke vuoigatvuodaid, ekonomalaš rámmaid, gelbbolašvuodahuksema ja bajásdoallanvejolašvuodaid.

Diedáhusas evttohuvvot ollu konkrehta doaibmabijut maiguin nannet Norgga davveguovlopolitihka, sihke iešguđet politihkkasurggiin ja doaibmabijut maiguin oktiortnet davveguovloáššiid. Sámediggi áigu erenoamážit čujuhit ahte dat doaibmabijut mat leat mielde sihkkarastimin eamiálbmotvuoigatvuodaid guovllus leat deatalaččat. Sámediggi ii leat duhtavaš dainna go ráđdehus lea nammadan davveguovlolávddegotti almmá searvatkeahttá Sámedikki.

Davviriikkalaš sámedikkiid presideanttaid ja sámeministtariid gaskasaš jahkásaš čoahkkin dollojuvvui Helssegis 2005:s. Dan čoahkkin lei earret eará sáhka davviriikkalaš sámekonvenšuvnna evttohusa geigemis ja dan viidáset meannudeames. Dát galgá jorgaluvvot suomagillii ja sámegillii ja dan maŋŋá sáddejuvvot gulaskuddamii guoskevaš riikkaide 2006:s.

Áššedovdijoavkku ovdaolmmoš Carsten Smith, geigii ovttajienalaš evttohusa ministtariidda ja sámedikkiid presideanttaide. Áššedovdijoavkku evttohus lea hui vuđolaš ja bures dahkkojuvvon dokumeanta mas čujuhuvvot sámiiid unnimus vuoigatvuodát davviriikkain. Sámediggi áigu deattuhit ahte davviriikkalaš sámekonvenšuvdnaevttohusa lea deatalaš čuovvolit dainna lágiin ahte sámedikkít dohkálaččat leat mielde barggus. Sámedikki ollislašoidnu dán rádjai lea dat ahte

livččii lean sávahahtti ahte áššedovdijoavkku evttohus livččii lean čiekŋaleappot muhtun surggiin, muhto ahte dál oaidnit evttohusa ollislaččat positiivvalažžan.

Sámi parlamentáralaš ráđdi searvá bissovaš oasálastin Árktalaš parlamentáralaš komiteas. Sámedikki presideanta Norgga bealde lea ovddastan sámiiid komiteas áigodagas 2002 ja 2005.

Sámediggi lea leamaš mielde čadaheamen Barentsovttasbarggu Eamiálbmotjagi 2005 dainna lágiin ahte lea juolludan ekonomalaš doarjaga Barentsovttasbarggu eamiálbmotbargojovkui oktiortnet eamiálbmotjagi barggu. Sámediggi lea 2005:s lea leamaš mielde čadaheamen: Nuoraid Barents-kulturfestivála miessemánus 2005 ja Barents Youth Conference maid lágidii The Inter-governmental Working Group on Youth Policy ja The Regional Working Group on Youth Issues čakčamánu 2005. Sámediggi juolluda jahkásaččat doarjaga eamiálbmotkantuvrra doibmii Murmánskkas. Doarjja addojuvvui Barentsčállingodái, mas ovttasráđiid eamiálbmotbargojoavkkuin lea ovddasvástádus kantuvrra doaimmas. Sámediggi oaivvilda ahte dát kantuvra nanne Barents eamiálbmogiid searvama. Danne šallošit go Sámediggi okto ferte ruhtadit dán doaimma.

Sámediggi searvvai Norgga delegašuvdnii šiehtadallamiin Seahkalis Norgga-Ruošša guolástuskomišuvnna 34. sešuvdnii Kaliningradas Ruoššas. Sámediggi oačču doarjaga gáibádussii ahte dat geat guolástit Barentsábis fertejit gávnnahit ortnegiid maiguin jávkadit registrerekeahes bivddu Barentsábis. Dasto oačču Sámediggi doarjaga evttohussii ahte eanet beassat bivdit gonagasreappáid Norggas, ja sihkkut 100-mehterráji gonagasreabbábivddus.

2.5.4.2 EU

Sámedikki bargu eurohpopolitihkalaš áššiiguin dáhpáhuvvá SPR bokte ja Sámedikki oktavuoda bokte guovddáš, guovllulaš ja báikkálaš eiseváldiiguin Norggas. Sámediggi lea mielde Eurohpopolitihkalaš forumas guovddáš, guovllulaš ja báikkálaš eiseváldiid ovddas. Sámediggi lea mielde maiddái dan hálldahuslaš oktavuotajoavkkus. Sámediggái lea deatalaš boahteáiggis deattuhit sihke politihkalaš ja hálldahuslaš proseassaid EU vuogádaga siskabealde, muhto dasa dárbbášuvvot dalle eanet resurssat.

Interreghálddašeapmi gáibida stuorra ekonomalaš ja hálldahuslaš resurssaid go sulastahtta stáhtalaš ruđaid jahkásaš juolludemiin, ja danne mearridii ge Sámediggi ahte ii vuorut dán barggu 2005:s. Interregprográmmat leat jođus njealját

áigodaga (2007–2011). Sámedikki mielas lea deatalaš ahte bargu dán áigodagas jotkojuvvo, muhto ahte biddjojuvvo sámi prográmma mii guoská olles Sápmai. Go prográmma ekonomalaš hálddašánrámmat leat unnit, de ii leat Sámedikkis vejolašvuohta váldit badjelasaš čállingoddebarggu, muhto háliida dattetge čuovvolit prográmma-barggu ovttašrádiid Sámedikkiin Ruota bealde.

2.5.4.3 ON

Sámediggi searvá aktiivvalaččat bargui mii guoská eamiálbmotjulggastusa ráhkadeapmái ON olis. Sámediggi lea 2005:s searvan Norgga delegašuvdnii bargojoavkku (IWSGDD) 11. sešuvnna vuosttas oassái. Sešuvnna manjmuš oassi dollojuvvo 2006:s. Bargojoavku galggai válmmaštit barggus 2004:s dego oassin ON eamiálbmotlogijagis. Mandáhta guhkeduvvui dattetge ovttain jagiin, dan sivas go ii lean šaddan ovttamielalašvuohta das logát sešuvnna manjá.

Eamiálbmotáššiid bissovaš forum doalai njealját sešuvnna miessemánus. Sámediggi atná foruma barggu hui deatalažžan, ja juolluda danne ekonomalaš doarjaga jodiheaddjái.

Sámediggi čuovvola oktílačat riikkaidgaskasaš barggu Biologalaš šladdjivuoda konvenšuvnain (CBD), ja oaidná stuorra hástalusaid mat čatnasit konvenšuvnna heiveheapmái našunálaččat. Stáhta lea CBD artihkkala 8 (j) mielde geatnegahttojuvvon árvvus atnit, suodjalit ja doalahit sámiid árbevirolaš máhtolašvuođaid Norggas. Sámediggi čujuha ahte geavahusas lea dahkkojuvvon hui unnán Norggas dan oasis mii guoská CBD:ii 8 (j). Ieš vuoddu dasa ahte sáhttit dohkálaččat ja ulbmillaččat suodjalit sámiid árbevirolaš máhtolašvuođaid, ii leat ovdamearkka dihte sajis, ja danne lea Sámedikkis hui stuorra beroštupmi ahte systemáhtalaččat ja viidát duodaštit (registreret jna.) dán lágan máhtolašvuođaid. Dán lágan prošeakta lea maiddái mielde oainnusin dahkamin ja duodašteamen árbevirolaš máhtolašvuođaid biologalaš šladdjivuoda hárrái deatalaš gáldun luonddu- ja birasgáhttenbarggus, omd. doaibmat indikáhtorin dálkkádatrivdamiin.

2.6 Dearvvašvuohta

Sámedikki sámi dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihka váldomihttomearrin lea ollislaš ja dássásaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusat sámi álbmoga váste, nugo muđui eará álbmogis leat. Sámediggi lea 2005:s bargan aktiivvalaččat dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihkalaš áššiiguin. Guovddáš mihttome-

arrin lea buoridit máhtolašvuođa ja áddejumi sámi bálvalusdárbbasaš eaddjiid dárbbuin ja vuoigatvuođain.

Sámiid vuoigatvuođat go lea eamiálbmot leat muddejuvvon Norgga lágain ja riikkaidgaskasaš konvenšuvnain. Vuoigatvuođat sihkkarastet earret eará vuoigatvuođa oažžut dárbbalaš dearvvašvuođa veahki ja diehtajuohkima iežas gillii. ILO-konvenšuvnna nr 169 artihkkalis 25 sihkkarastujuvvo maiddái sámiid vuoigatvuohta leat mielde hábmemin áigejuovdilis dearvvašvuođafálaldagaid, ja nanne sámi geavaheaddjiid vuoigatvuođa oažžut dohkálaš dearvvašvuođabálvalusaid.

Sámediggi lea 2005:s meannudan diedáhusa sámi dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid birra. Diedáhusas válddahalloyuvvo strategalaš dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihkalaš bargu Sámedikkis. Sámedikkis lea bajimuš ovddasvástáduš sámi dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihka hábmemis, ja dat lea guovdileamos eavttuid biddji eiseválddiide dássásaš fálaldagaid ovddideami oktavuođas sámi álbmoga váste. Dát mearkkaša dan ahte Sámediggi ferte oktiortnet ja jodihit dáid áššiid guovddáseiseváldiid ektui. Dán muttos stuorra fágasuorggis gáibida hui ollu resurssaid sámi bálvalusdárbbasaš eaddjiid vuoigatvuođaid ja dárbbuid oainnusin dahkan.

Sámedikkis leat geavahusas ruđat ráddehusa dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid doaibmaplána Mangfold og likeverd čuovvoleapmái sámi álbmoga váste. Ruđat juogaduvvojit váldoáššis dearvvašvuođa- ja sosiálaprošeavttaide ohcama vuodul. Dát ruđat mat leat addojuvvon Sámediggái dán ulbmilii eai leat lassánan namuhan veara 1999 rájes. Sámediggi oaidná ahte lea dárbu oažžut eanet ruđaid dán ulbmilii. Máttasámi ássanguovlluin leat erenoamáš stuorra hástalusat.

2005:s vuoruhii Sámediggi čuovvovaš ángiruššansurggiid: čielggadus- ja prošeaktabargu dainna áigumušain ahte heivehit dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid sámi duohtavuhtii, metodaovddideapmi ja doaibmabijuid láhčcin iešgudet dárbbuid ektui dábálaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusas sámi guovlluin, dearvvašvuođa- ja sosiálabargiid oahpaheapmi sámi gielas ja kulturáddejumis ja pasieantaguovdásaš dearvvašvuođa- ja sosiálafágalaš girjjálašvuođa almmuheapmi sámegeillii.

Sámi mánáin ja nuorain lea vuoigatvuohta oažžut dássásaš ja kultuvrralaččat heivehuvvon mánáidsuodjalusbálvalusaid. Fágaolbmot, dikšunásahusat, gielddalaš ja almmolaš orgánat fertejit váldit vuolggasaji sámi mánáid ja nuoraid gielalaš ja kultuvrralaš identitehtas veahkkedoaimmabijuineaset. Sámediggi lea 2005:s bargan dan

ala ahte Mánáid- ja bearašsuodjalanodastus galgá dán vuhtii váldit.

Psyhkálaš dearvvašvuoda nannenbargu lea leamaš okta ángiruššansuorgi sihke našunalaččat ja Sámedikkis soames jagi. Dán oktavuodas lea Sámediggi ohcalan dakkár dikšunfálaldaga mii lea heivehuvvon sámi gárrenávnnasboastutgeavaheaddjiid váste gielalaččat ja kultuvrralaččat. Ferte ovddiduvvot ruhtadanplána báikkálaččat ja guovllulaččat. Eastadeapmi ja maŋŋádikšun gárrenáimmahuššamis lea dasa lassin leamaš ángiruššansuorgin stipeandajuohkimis veajuiduhtinfágaid oktavuodas 2005:s.

Sámediggi lea 2005:s váldán oktavuoda stáhtá seniorarádiin man fáddán ledje hástalusat boarrásiid politihka ektui oppalaččat ja sámi boarrásiid ektui erenoamážit. Sámediggi lea maŋŋá bivdán ahte áсахuvvo sámi boarrásiidáittardeaddji mii galgá gozihit ja ovddidit sámi boarrásiid beroštumiid servodagas. Sámi boarrásat leat dakkár joavku mii unnán lea bidjan gáibádusaid bálvalusfálaldagaide.

2.7 Sámegiella

Eatnigiella lea váimmu giella. Eatnigiella bokte sáhtta olmmoš buoremusat ja čielgaseamosit ovddidit iežas jurdagiid, áigumušaid, áibbašemiid ja sáváldagaid. Giella lea okta dain deataleamos osiin sámi kultuvrras. Ealli giella eaktun lea ahte dat geavahuvvo viššalit sámi álbmoga gaskkas, buot árgabeaivvi oktavuodain – sihke ruovttus ja almmolaš sajiin. Erenoamážit rávisolbmuid oahpahusa oktavuodas lea deatalaš ovddidit giellakursaid mat leat neahtas dahje maid muđui sáhtta geavahit eará elektrovnnalaš mediaid bokte.

Gielddat mat gullet sámegiella hálddašanguvlui leat mielde loktemin sámegiella sajádaga ja leat ná váikkuheamen giella ovdánahttima ja seailuma. Giddat 2005 mearridii Sturradiggi ahte Divttasvuona suohkan galggai lasihuvvot sámegiella hálddašanguvlui 01.01.06 rájes. Dat mearkaša ahte maiddái Norlánda fylkkasuohkan gullagohtá hálddašanguvlui seamma áiggi rájes. Divttasvuona suohkan lea vuosttaš giella Norggas mas lea julevsámegiella hálddašangiellan, seamma dásis dárogielain. 01.01.06 rájes gullet sámegiella hálddašanguvlui 7 gieldda ja 3 fylkkagieldda. Sámediggi lea hui duhtavaš dainna go ráddehus 2006 bušeahas lea várren ruđaid dan mearriduvvon hálddašanguovllu viiddideapmái.

Sámedikkis lea 2005:s leamaš oktavuoha maŋggain gielddain mat guorahallet vejolašvuodaid šaddat sámegiella hálddašanguovllu

oassin. Snáase giella lea maid sádden ohcama departementii ahte háliidit laktojuvvot sámegiella hálddašanguvlui. Sámediggi lea positiivvalaš Snáase gieldda áigumuša ektui, ja vuordá ahte dat lea mielde hálddašanguovllus 2007:s. Eaktun ahte hálddašanguovlu viiddiduvvo lea ahte juolluduvvojit eanet ruđat nu ahte viiddideapmi ii čuoza gielddaide ja fylkkagielddaide mat juo leat mielde hálddašanguovllus.

Sámedikki dieđáhusas sámegiella birra lea okta ulbmil ahte galget áсахuvvot eanet giellaguovddážit, earenoamážit máttasámeguovlluin. Aajege sámi giella- ja gelbbolašvuodaguovddáš Rørosas váldui 2005:s vuosttaš máttasámi giellaguovddážin mielde Sámedikki ortnegii mas juolluduvvo fásta doarjja sámi giellaguovddážiidda.

2004:s ásahii Sámediggi sámi giellaguovddážiid foruma, man ulbmilin lea lonuhallat vásihusaid ja jurdagiid. Oktii jagis servet buot giellaguovddážiid bargit oktasaš seminárii.

Sámediggi várre juohke jagi bušeahas giella prošeaktaruđaid doaibmabijuide sihke olggobealde ja siskkobealde sámegiella hálddašanguovllu. Ulbmil giellaprošeaktaruđaiguin lea nannet sámegiella.

2005:s välljiimet čuoovvovaš vuoruhemiid sámegiella hálddašanguovlluide: terminologiija čohkket, ovdánahttit ja registreret, sámi báikenamaid čohkket ja prošeavttat mat fálet mánáide ja nuoraide arenaid gos sámegiella gullo ja oidno, ja mii addá positiiva relašuvnnaid gillii. Guovlluid várás olggobealde sámegiella hálddašanguovllu välljiimet čuoovvovaš vuoruhemiid: Prošeavttat mat fálet mánáide ja nuoraide arenaid gos sámegiella gullo ja oidno, ja mii addá positiiva relašuvnnaid gillii, eambo njálmmálaš giellageavaheami, terminologiija čohkket, ovdánahttit ja registreret ja sámi báikenamaid čohkket. Julevsámi giellabarggu oktavuodas lea lagas ovttasbargu Ruota Sámedikkiin.

Sámedikki odđa sátnevuorká risten.no rahppojuvvui 22.06.05. Doppe leat sihke davvi-, julev- ja lullisámi sánit ja tearpmat. Ovttasrádiid Sámi giellalávdegottiin ja sámedikkiiguin Suoma- ja Ruota bealde áigu Sámediggi ovddidit sátnevuorkká šaddat davviriikkalaš sámi sátnevuorkán. Sámegielain lea odđaaigásaš terminologiija unnán ovdánahttojuvvon. Sámediggi oaččui 2004:s ja 2005:s doarjaga Nordplus Språk:s jorgalit Ordbok for samfunn og helse, sámegillii Servodat- ja dearvvašvuodasátnegirji, buot sámegielaide Norggas. Dát tearpmat biddjojuvvot sátnevuorkái. Sámegiella geavahuvvo dađistaga eanet fágasurgiin. Danne gáibiduvvo oktalaš tearpmabargu. Dát bargu galgá nannejuvvot ja beavttálmahttojuvvot,

ja eanet oasálaččat nugo omd. gielddat fertejit searvat.

Oktavuohta báikái lea guovddáš oassi sámi jurddašuvuogis, danne leat sámi báikenamat deatalaš oasit sámegeiela árbbis. Sámi báikenamaid oainnusin dahkan lea maiddá deatalaš duodáštuš sámi geavaheames iešguđet geografalaš guovlluin. Sámi báikenamaid birra bagadallat lea viiddis bargosuorin nammanevvohatbálvalusas.

2.8 Oahpahuš, oahppa ja dutkan

Go galgá sáhttit ovdánahttit sámi servodaga, de lea deatalaš ahte lea vuoigatvuohta ieš beassat mearridit oahpahuš sisdoalu ja hámi buot oahppadásiin. Sámedikki mielas lea dat go ieš beassá mearridit oahpahuš sisdoalu buot oahppadásiin áibbas deatalaš sámi servodaga hábmemei. Sámedikki váldi mearridit oahpahušrámmaid ferte danne nannejuvvot.

2.8.1 Sámi mánáidgárddit

2005:s mearridii Sturradiggi ođđa mánáidgárdelága. Lágas leat sámi mánáid vuoigatvuođat mánáidgárdedilis buoriduvvon muhtun muđui. Earret eará leat mearridan ahte buot mánáidgárddit galget vuhtiiváldit máná agi, funkšundási, sohkaheali, sosiála, čearddalaš ja kultuvrralaš duogáža, das maiddá sámi mánáid giela ja kultuvrra. Lágas čuožžu ahte lea suohkana ovddasvástáduš ahte sámi mánáid mánáidgárdeláldagat sámi guovlluin vuodduvvojit sámi gielas ja kultuvrras. Eará suohkanat galget heivehit dili vai sámi mánát sáhttet sihkkarastit ja ovdánahttit iežaset giela ja kultuvrra.

Sámediggi meannudii dieđáhusa sámi mánáidgárddeid birra, Min mánát, min doavva, min jietna miessemánuš 2005. Dieđáhus govahallá muhtun konkrehta doaibmabijuid, earret eará sámegeiela nannet mánáidgárddeid, mánáidgárdebargiid gelbbolašvuođa loktet ja oahppofálaldagat sidjiide, doarjjaorneat ja oahpponeavvodeid.

2.8.2 Vuoddu- ja joatkkaoahpahuš

Oassin Máhttoloktemii álggahuvvui bargu ođđa oahppoplánaiguin borgemánuš 2004, ja maŋemus oahppoplánat galget mearriduvvot 2007:s. Sámediggi lea juohkán oahppoplánabarguid čuoččovaš lágiin: Hábmeme sámi sisdoalu našunála oahppoplánaide ja ráhkadit sámi oahppoplánaide. Sámi sisdoalu ráhkadeapmi našunála plánaide čuočču Oahpahušdirektoráhta organiserema ja

áigeplána. Sámedikkis lea váldi mearridit sámi sisdoalu našunála oahppoplánain ja mearridit oahppoplánaide fágáide sámi duodji ja boazodoallu. Bargu lea hirbmat viiddis ja lea gáibidan olu resursaid 2005:s. Sámediggi searvá maiddá Máhttoloktema evalueremii maid Oahpahušdirektoráhta lea vuolggahan.

Sámediggi mearridii 2005:s sámi sisdoalu našunála oahppoplánaide vuoddušuvvui ja joatkkaoahpahuš čuoččovaš fágain; dárogiella, engelasgiella, luonddufága ja lášmmohallan, ja dat bargu gohčoduvvui oahppoplánat I vuorru. Oahpahuš- ja dutkandepartemeanta mearridii oahppoplánaide borgemánuš 2005.

Sámediggi lea ráhkadan sámi oahppoplakáhtaevttohusa ja sámi oahppoplánaevttohusaid fágáide sámegeiella vuosttašgiellan, sámegeiella nubbingiellan, dárogiella ohppiide geain lea sámegeiella vuosttašgiellan, dárogiella ohppiide geain lea sámegeiella nubbingiellan, luonddufága, duodji, servodatfága, musihka, biebmu ja dearvvašvuohta ja risttalašvuođa-, oskku- ja eallinoainnumáhttu. Dat vihtta vuosttaš namuhuvvon oahppoplána leat ráhkaduvvon sihke vuoddušuvvui ja joatkkaoahpahuš vásti, ja vihtta maŋemuša fas dušše vuoddušuvvui vásti. Evttohusat leat sáddejuvvon gulaskuddamii, earret dárogiela oahppoplána ohppiide geain lea sámegeiella vuosttašgiellan ja luonddufága oahppoplána joatkkaoahpahuš dásis. Risttalašvuođa-, oskku- ja eallinoainnumáhttu sámi oahppoplána sáddejuvvo gulaskuddamii maŋjel. Sámediggi ii ožžon doarjaga ráhkadit sierra dárogieloahppoplána ohppiide geain lea sámegeiella nubbingiellan. Finnmárkku fylkkamáni ja Sámediggi lágidedje juovlamánuš ovttas Oahpahušdirektoráhtain sámi oahppoplánaide gulaskuddankonferánsa.

Našunála oahppoplánat II vuorru (joatkkaoahpahuš) mat leat leamaš gulaskuddamis, leat giedahallojuvvon ja Oahpahušdirektoráhta ja Máhttodepartemeanta galget daid mearridit 2006:s. Plánain galgá leat sámi sisdoallu man Sámediggi mearrida. Oahppoplánaide II vuorru gullet joatkkaoahpahuš oahppoplánat; oktasašfágat servodatfága, historjá, geografii ja oskkoldat ja etihka, oktasaš prográmmafága studerenráhkkanahatti oahppoprográmmaid joatkkadásis 2–3 ja oktasaš prográmmafága fidnoráhkkanahatti oahppoprográmmaid joatkkadásis 1.

Sámi oahppoplánat II vuorru (sámi historjá ja servodat, sámi oasseplána oahppoprográmmas musihka, dánssa ja drama vásti, sámi oasseplána prográmmasuorggid hábmen, oktasašfágat historjá) ja sámi oahppoplánat III vuorru 3 (boazodo-

allu Vg 2 ja design ja duodji Vg 2) leat ráhkaduvvomin.

Engerdal suohkan mearridii heaittihit Elgá Bajásšaddanguovddáža 2006 rájes jus suohkan ii oaččo lassijuolludemiid jodiheapmái. Sámediggi čadahá 5 jagi giellamovttiidahttinprošeavtta dán guovddáža sámi mánáid váste, ja prošeakta loahpahuvvo giddat 2006. Bajásšaddanguovddáža heaittiheapmi mielddisbuktá ahte sámi mánát masset sin lunddolaš arena ja muhtinmuddui várjaluvvon birrasa gos leat beassan nannet iežaset sáme-giela. Sámediggi áigu geahččalit gávdnat čovdosa ahte movt sáhtá bisuhit Elgá Bajásšaddanguovddáža. Bajásšaddanguovddáš lea maiddái oassi doaimbajuiin lulli-sámi guovllu fylkasuohkana ovttasbargošiehtadusas.

Elgá Bajásšaddanguovddáš lea lahka ruotaráji ja oažžu gielalaš ja kultuvrralaš veahki Ruotas. Danin lea lunddolaš ovttasbargat rastá riikaráji, maiddái go ruoŧa bealde leat smávva skuvlaservodagat. Sámediggi lea ilus go ráđdehus lea váldán oktavuoda Ruoŧa guovddáš eiseváldiiguin nannendihte oahpahusa rastá ráji lullisámi guovlluin.

Sámedikki strategálaš plána sámi oahpponeavvoovddideapmái 2001–2005 lea geavahuvvon vuodđun ruđaid juohkimii odđa oahpponeavvoprošeavttaide 2005:s. Earret eará lea vásihusaid vuodul mat leat čoggon prošeavtta Sámi álgooahpahus bokte, addojuvvon ruhta oahppogirji ovdánahttimii álgooahpahusa váste lohkamis davvisámegillii. Erenoamážit lea deattuhuvvon digitála/neahtta oahpponeavvuid ovdánahttin.

Sámi álgooahpahus lea 5-jagáš prošeakta, mas váldoulbmilin lea gávdnat lohkanvugiid ja lohkanmetodihka mii heive buoremusat ohppiide geain lea sáme-giella vuosttašgiellan ja geat ožžot vuodđolohkanoahpahusa sáme-giellii. Prošeakta álggahuvvui 2000:s ja lea golmma ceahkis. Ceahkki III oktavuodas lea 2005:s bargojuvvon 5. dási lohkanváidteasttaid bohtosiid ektui, proseassačállima ja bargogeahččaleami čalmmusteami ektui mat leat heivehuvvon sáme-giella ja lohkan- ja čállinoahpahussii Suomas. Prošeakta loahpahuvvui geassemánu 2005. Prošeakta lea evalurejuvvon, ja evalurenraporta lea gárvvis jagi 2006 áigge.

Sámi oahpponeahtta lea Sámedikki neahttasiidu skuvllaid ja mánáidgárddiid váste. Neahttasiidu rahppojuvvui almmolaččat odđajagimánu 2003. Neahttasiidu lea Skuvlaneahtas oassin, ja lea ovttasbargu Oahpahusdirektoráhtain. Oahpahusdirektoráhtas lea ovddasvástáduš neahttasiiddu teknihkalaš oasis ja Sámedikkis lea ovddasvástáduš sisdoalus. Čakčat 2004 mearriduvvui ahte neahttasiidu galggai, nugo mudui ge Skuvlaneahtta, váldit geavahussii odđa almmuhanreaiddu ja

oažžut odđa hámi. Dasa lea šaddan odđa hápmi, ja ávdnasiid leat almmuhišgoahtán neahttabáikkis.

Sámediggi lea searvan Romssa fylkkagiellada prošeaktastivrenjovkui sámi kulturamáhtolašvuoda ektui. Prošeavtta ulbmilin lea ahte ii oktage oahppi galgga čadahit joatkkaoahpahusa Romssas almmá ahte lea oahppan vuodđodieđuid sámi diliid birra. Prošeakta lea loahppadásis.

Sámediggi oaidná ahte lea nana dárbu ásahit erenoamášpedagogalaš bálvalusaid julev- ja máttasámi guovlluin Spesialpedagogisk støtte oktavuodas.

2.8.3 Alit oahppa

Sámedikki gelbbolašvuodaloktenplána erenoamášpedagogihkas 2004–2005 lea bargan julev- ja máttasámi guovllu, Máttá-Romssa ja davvi Norlándda ektui, ja dán plánas leat deattuhuvvon lohkan- ja čállinváttisvuodát ja guovttegielalašvuodát. Stipeanddaid leat ožžon mánáidgárddiid ja skuvllaid bargit gos leat sámi mánát, ja dasto pedagogalaš-psykologalaš guovllukantuvrraid fágaolbmot dán guovlluin.

Sámediggi lea 2005:s ásahan odđa stipeanda-ortnega studeanttaide geat váldet alit oahpa fágasurggiin mánáidgárddit ja oahpahus. 2005:s vuoruhuvvui rekrutteren oahpaheaddjoohppui julev- ja máttasámegiella guovlluin. Dát stipeanda juogaduvvui maiddái alit oahpahussii sáme-gielas.

Máttasámegiella lea áitojuvvon giella máilmmekoaktavuodas ja dan ferte vuoruhit. Našunála ovddasvástáduš dat lea láchit dili sámi servodatovdánáhttima váste, dát guoská maiddái alit ohppui mii lea deatalaš dán ovdánahttimii. Lea áibbas dárbbalaš čielggadit geas lea ovddasvástáduš ja oažžut dohkálaš ruhtadeami.

2.8.4 Sámi dutkan ja statistihka

Sámediggi lea 2005:s bargan oččodit lagat ovttasbarggu Norgga dutkanrádiin. Dán barggu oktavuodas oáččui Sámediggi árvalusaid guovddáš čuolbmačilgehusaide sámi dutkama oktavuodas buot dutkan- ja oahpahusásahusain davábealde Dovre.

Dáláš sámi dutkanprográmma Norgga dutkanrádis heaittihuvvo jagi 2005 loahpas. Sámediggi lea addán ráđdehussii ja Dutkanráddái signálaid ahte lea sávahahtti viiddidit prográmmaáigodaga vel vidáin jagiin ja oažžut stuorát bušeahtaid prográmmii. Stuorradiggedieđáhusas nr 20 (2004–2005) Vilje til forskning, dutkama birra addá ráđdehus čielga signálaid ahte prográmma guhkeduvvo. Sámediggi lea buktán árvalusaid makkár

fágasurggiid ođđa sámi dutkanprográmmas berre vuoruhit.

Sámediggi álggahii 2003:s proševtta ovdánahttihit sierra statistihka sámi álbmoga vásté. Dán proševtta ulbmilin lea oažžut bissovaš čovdosa mii guoská sámi statistihkaid ráhkadeapmái. Sámi Instituhtta ja Statistisk sentralbyrå leat mielde proševttas. 2005:s lea erenoamážit bargojuvvon sámi statistihkka jahkegirjji almmuhemiin, mii almmuhuvvo jagi 2006 álggus.

Sámediggi lea evttohan lahtuid Sámi Instituhtta stivrii, ja Sámi allaskuvlla stivra ii vuhtii váldán evttohusa.

Guovdageidnui galgá huksejuvvot diedávisti. Diedávisti ulbmilin lea earret eará čohkket sáme-gielat doaimmaid ja sámi diedalaš doaimma stuorat birrasa oktavuhtii. Čakčat 2004 oaččui Statsbygg bargun hoahpuhit vistti prošekterenbarggu. Ulbmilin lea ahte dat gárvánivččii 2009:s. Sámediggi lea guhká bargan áššiin ja dat go ráđdehus ovdánahtá proseassa illudahtá.

2.9 Mánát ja nuorat

Sámediggi háliida čadahit aktiivvalaš nuoraidpolitihka, ja ásahii nuoraidlávdegotti 2003:s. Lávdegoddi galgá searvat Sámedikki nuoraidkonferánssa plánemii, čadaheapmái ja bargui maŋŋá dan. Dasa lassin galgá lávdegoddi leat mielde nannemin sámi nuoraid mieldeamearrideami ja váikkuhanfámu Sámedikki politihkkii.

Sámedikki viđat nuoraidkonferánssa «Gulahalatgo» dollojuvvui Stuurstrávves olggobealde Bodáddjo golggotmánu 21. – 23. b. 2005. Konferánssa fáddán ledje sáme-giella, sámi giella-hálddašeapmi ja sámi giellaovdánahttin. Nuoraidkonferánssa ovddidii golbma cealkámuša. Konferánssa ávžžuhii Sámedikki bargat oahpahušlaga § 6–2 rievdademiin, ja sihkkut unnimus gáibádusa ahte galget leat unnimusat 10 oahppi ovdal go sámi mánáide vuodđoskuvllain sihkkarastojuvvo oahpahuš sáme-giellii miehtá riikka. Dasa lassin celkkii konferánssa ahte fertejit álggahuvvot doaibmabijut mat unnidit daid hehttehusaid maid sámi nuorat deavidit go sii háliidit váldit alit oahpu sáme-gielas, erenoamážit julev- ja máttasáme-gielas. Maŋimus cealkámuš lei gáibádus ahte buot oahppit Norggas galget beassat válljet sáme-giella eaktodáhtolaš siidogiellan.

Kultuvrralaš skuvlálávka lea našunála ovdánahttindoaimbaidju oažžut eanet dáidaga ja kultuvrra skuvlii. Doaimbaidju galgá láchit diliid nu ahte vuodđoskuvllaid oahppit ožžot eanet juohke lágan dáidda- ja kulturvásihemiid. Kultuvrralaš

skuvlálávka eaktuda lagaš fágalaš ovttasbarggu skuvla- ja kultursurggiid gaskka buot hálddašandásiin (stáhta, fylkkagiella ja giella). Sámediggi ii leat mielde dán ortnegis eai ge earáge sámi kulturásahusat. Dárbbasuvvojit várrejuvvot sierra ruđat sihke sámi museaide ja áhahusaide ja Sámediggái maiguin sihkkarastit kultuvrralaš skuvlálávkkii sámi sisdoalu.

2.10 Sámi dáidda- ja kultureallin

Lea čájehuvvon ahte sámi kultuvra lea leamaš hui nanus nuppástuhttima ja ceazilvuoda ektui. Sámi árvovuodus čatnasit ain stuorra oasit eallimii lahka luonddu. Dasto lea sámi servodat hui guhkás heivehan iežas dáláš máhtolašvuoda- ja diehtujuohkin-servodahkii. Oktiibuot buktá dat šláddjivuoda sámi kulturárbbis maid lea deatalaš suodjalit ja viidasetovdánahttit.

Sámediggi háliida deattuhit ahte sámi dáidaga ja kultuvrra viidasetovdánahttin lea našunála ovddasvástáduš. Norgga stáhta lea iešguđetge lágaid ja konvenšuvnmaid bokte geatnegahttojuvvon váldit ovddasvástádusa sámi gielas, kultuvrras ja servodateallimis, ja danne das maiddái lea ovddasvástáduš ahte ekonomalaš ovánahttinrámmat leat sajis. Sámediggi vásiha ahte dán suorggis váilot ollu resurssat, ja dat dili lea áibbas dohkketmeahttun guhkkit áiggi vuollái.

Sámediggi lea 2005:s meannudan diedáhusa sámi dáidaga birra. Diedáhusas válddahallovvojot dáiddapolitihkalaš hástalusat, ja nugo ovdánahttindovdomearkkat, váikkuhangaskaomiid geavaheapmi ja boahhteáiggi hástalusat iešguđet dáiddasurggiid siskkobealde. Sámediggái lea biddjojuvvon ovddasvástáduš áhahusain ja ortnegiin mat galget ovddidit sámi dáidaga ja kultuvrra. Diedáhusain háliida Sámediggi oainnusin dahkat politihkalaš višuvnmaid ja perspektiivvaid sámi dáidaga vásté mat váilo Sturradiggediedáhusas nr 48 (2002–2003) kulturpolitihka birra, Kulturpolitikk frem mot 2014.

Sámediggi lea maŋimus jagiid vásihan ahte stáhtalaš eiseválddit leat bisánan go guoská politihka ovdánahttimii ja ekonomalaš resurssaide sámi dáiddaulbmiliidda. Ekonomalaš fievrredeami Girko- ja kulturdepartemeanttas eai leat lassánan nugo leimmet vuordán. Dát ii dávis stáhta geatnegasvuodaide.

2.10.1 Sámi teáhter, filmmat ja festiválat

Sámi teáhterat lea deatalaččat sámi dáidda- ja kulturvásihussadjin, ja sáme-giella geavaheapmái.

Sámedikkis lea leamaš ulbmil ahte Beaivváš Sámi Teáhterii sihkkarastojuvvo dohkálaš ekonomalaš vuoddu sámi álbmotteáhterin, vai sis lea vejolaš bálvalit olles sámi ássanguovllu. Sámediggi lea 2005:s váikkuhan teáhtervisti ovdaprošeavtta čadaheami Beaivváš Sámi Teáhterii. Sámedikkis lea leamaš beroštupmi sihkkarastit dohkálaš doaimmavuodu Áarjelsaemien Teatere/Sydsamisk teater:ii. Sámedikki ja máttasámevuolluid fylkkagielddaid gaskasaš ovttasbargošiehtadusas daddjojuvvo ahte áššeasálaččat ovttasrádiid galget bargat dan ala ahte Áarjelsaemien Teatere/Sydsamisk teater:ii sihkkarastojuvvo dohkálaš doaimmavuoddu. Teáhteroktavuodas lea Sámediggi deattuhan dasto doarjut dakkár lávdedáidaga main mánát ja nuorat leat leamaš oasseváldin ja ulbmiljoavkun.

Sámi festiválat leat deatalaš arenat sámi kultuvrra ovddideamis ja sámi álbmoga deaivvadanbáikin. Sámi festiválaid laskan buktá stuorra vejolašvuodaid, muhto maiddá hástalusaid, man oktavuodas vuoruheapmi ja ruhtadeapmi leat deatalaččat. Sámediggi lea juolludan njealji sámi festiválii doarjaga 2005:s: Riddu Riddu Gáivuonas, Sámi musihkkafestivála Guovdageainnus, Beassašfestivála Kárášjogas ja Márkomeannu Skániin/Evenáššis. Dasa lassin lea addojuvvon prošeaktadoarjja eará sámi festiválaide ja eamiálbmotfestiválaide. Stáhta ortnet knutepunktásahusain ovdida iešguđet kulturčájehemiid. Sámediggi oavvilda ahte lea deatalaš ahte maiddá sámi festiválat ožžot dákkár ovddasvástádusa. Dán oktavuodas čujuhuvvo Riddu Riddu festivála Gáivuonas lunddolaš välljeupmin go dat deattuha eamiálbmotiidda ja riikkaidgaskasaš ángiruššamiid.

Sámi filmafestivála Guovdageainnus lea šaddan deatalaš sámi filmma ja eamiálbmotfilmma čalmmustuhttinarenan. Festivála lea lihkestuvvan profileremiin ja lea nannen posišuvnnas sámi filmma ovdánahttima movttiidahttingáldun. Eamiálbmotprofila bokte leat sii maid leamaš mielde nannemin ovttasbarggu ja gullelašvuoda sámiid ja eará eamiálbmotiidda gaskka.

2.10.1.1 *Dáiddáršiehtadus ja sámi lágádušat*

Sámediggi lea dahkan ovttasbargošiehtadusa sámi dáiddárorganisašuvnnaiguin paraplyorganisašuvnna – Sámi dáiddárráđi/Samisk kunstneråd bokte. Dat dahkkojuvvui válđošiehtadusa hámis. Ovttasbargošiehtadusa ulbmilin lea ovdánahttit šláddjás sámi kultureallima. Áššeasálaččat galget ásahtit njuolggadusaid, ovddasvástádusa ja geatnegasvuodaid boahteáiggi šiehtadallamiidda go guoská sámi dáiddáršiehtadusaide Sámedikki ja sámi dáiddáriid gaskka. Válđošiehtadus čadno-

juvvo gávccii jagi áigodahkii ain háválassii ja galgá čuovvovuvvot jahkásaš šiehtadusaid bokte konkrehta doaimmabijuiiguin. Šiehtadusa čuovvovvot bušeahkalaš váikkuhusat bohtet fápmui bušeahttajagi 2006.

Maiddá 2005:s várrejuvvui ruhta dáidaga ja duoji oastimii. Dan botta go vuordit dáiddamusea, de vurkkoduvvo ostojuvvon dáidda dattetge Sámiid Vuorká Dávviin. Dát dilli lea dohkketmeahttun. Danne ferte dáiddamusea ásahtanbargu vuoruhuvvot. Dán jagi maid lea juhkkovuvvon bargostipeanda, ásahtanstipeanda, ávnnasstipeanda ja mátk- ja studerenstipeanda. Sámediggi lea bivdán stáhtalaš eiseváldiid bajidit stipeandaeriid sámi dáiddáriidda.

Sámi čáppagirjjálašvuoda ruhtadandilli lea guhkká leamaš hui fuotni. Dán geažil leat ollu girjjálašvuodaprošeavttat gártan vuordit mánggaid jagiid ovdal go daid leat sáhttan ollašuttit. Dát dilli duššástuhtta sihke girječálliid, lágádušaid, lohkiid ja olles sámi servodaga.

Sámediggi lea dál bargamin oččodit oastinortnega čáppagirjjálašvuoda váste ja bissovaš doarjjaortnega fágagirjjálašvuoda buvttadeapmái. Dáid doaimmabijuid ollašuttin lea dan duohken ahte oazžut eanet bissovaš ekonomalaš juolludemiid girjjálašvuhtii.

Registreret ahte bohtet eanet lágádušat mat almmuhit sámi girjjálašvuoda, oahpponeavvuid ja musihka, ja okta odđa lágáduš oláhii sámi lágádušdoarjaga 2005:s. Doarjja sámi lágádušaid ii leat measta oppage lassánan dan rájes go ortnet ásahtuvvui 1994:is, ja dat go girjelágádušat leat lassánan lea dagahan dan ahte doarjja muhtun lágádušaid lea geahppánan.

Sámi musihkka lea váikkuhan sámi kultuvrra oainnusin dahkama ja loktema sámi álbmoga gaskkas ja muđui máilmmis. Deatalaš lea nannet ja ovdánahttit sámi musihkkabirrasa ja addit vejolašvuoda gaskkustit sámi musihka. Doarjja sámi musihkkii lea leamaš seamma dásis mánga jagi, ja ohcciid lohku fal lea laskan.

2.10.1.2 *Kulturviesut ja valáštallan*

Oaidnit ahte kulturviesuin lea stuorra mearkkašupmi sámi giela ja kultuvrra suodjalan- ja ealáskuhttinarenan. Sámedikkis ii leat vejolaš ovdánahttit dálas ásahtusaid ja ortnegiid, dahje ásahtit odđa doaimmabijuid dainna áigumušain ahte ovdánahttit sámi dáidaga ja kultuvrra, jos stáhtalaš rámmaeavttut eai buoriduvvo.

Ovttasrádiid fylkkagielddaiguin lea leamaš jođus bargu ahte duohtan dahkat huksengearggus kulturviessoprošeavttaid. Sámediggi vuordá ahte

stáhta váldá ovddasvástádusa sámi kulturviesuid huksemis ja ahte ekonomalaš rámmaeavttut bohtet dárbbuid ektui. Sámediggi oavvilda ahte Stuorradikkis lea ovddasvástádus das ahte juolluduvvojit doarvái ruđat stáhtabušehta bokte dákkár ulbmiliidda. Dát mearkkaša dan ahte jos lea dárbu, de fertet Stuorradiggi jahkásaččat várret ruđaid sámi ulbmiliidda. Investeremat sámi kulturásahusaide leat mañiduvvon jagis jahká. Dáinna ii sáhte sámi kultuvra eallit ja fertet álggahuvvot sámi kulturáŋgiruššanprogámma. Sámediggi lea ovddidan evttohusa sierra kulturguovddášfoandda ektui.

Sámi valáštallamis lea stuorra mearkkašupmi sámi kultuvrra ovdáneapmái. Doaimmaid bokte mat čatnasit valáštallami nannejuvvo identitehta, giella ja gullelašvuhta. Sámediggi lea ollu jagiid bargan aktiivvalaččat guovddáš eiseválddiid ektui nannen dihte sámi valáštallama rammaeavttuid, ja 2005:s oaččui sámi valáštallan speallanruđaid. Dát juolludeapmi ii leat eisege doarvái buot daid dárbbuid gokčat mat leat sámi valáštallama siskkobelalde. Dat go leat ožžon juolludusa lea dattetge deatalaš prinsihpalaš olahus. Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiella leat ovttasbargan čielggadusa hárrái man namma lea «Samisk idrettsanlegg for lassokasting og reinkappkjøring». Raporta lei gárvvis 2005:s ja Sámediggi háliida oažžut dáid rusttegiid speallanruhtaortnegii. Kulturdepartemeanta áigu árvvoštallat váldit rusttega sámi valáštallama váste ortnegiid ođasmahttimis 2006:s.

Sámediggi lea 2005:s juolludan doarjaga dan oktavuodas go sámit áigot searvat nu gohčoduvvon Arctic Winter Games valáštallamiidda Alaskas 2006:s.

2.11 Girjerájut

Sámedikki bajimus ulbmil lea addit olles sámi álbmogii dohkálaš girjerádjofálaldaga. Dan oktavuodas lea deatalaš bidjat ovddasvástádusa ovttasgielddaide ja girjerájuide ásahit dásseárvosaš girjerádjobálvalusaid sámi ja dáža álbmogii. Seamás váikkuhit buoret sámi girjerádjobálvalusat eanet máhtu ja dieđuid sápmelaččaid ja sámi kultuvrra birra álbmogii muđui.

Mañágo mañga jagi leat geahččalan gávndat dakkár girjerádjovuogádaga, mii hálddaša sámi čálamearkkaid, lea Sámedikki girjeráđu, Sámi sierrabibliotehkka, válljen BIBSYSa. Dát girjerádjovuogádat čohkke Norgga fága- ja dutkangirjerájuid katalogaid, ja dahká ahte geavaheadđjit álkibut besset geavahit 112 girjeráju resurssaid. Nu sáhtta ohcat Sámi sierrabibliotehka čoakkáldagas seamma katalogas go eará ásahusaid čoakkáld-

dagain main leat ávdnasat sámegillii ja sámi diliid birra, ovdamearkka dihtii Sámi allaskuvlla ja Romssa universitehta čoakkáldagain. BIBSYS lea maid lágiduvvon nu ahte sáhtta ohcanbálvalusaid geavahit internehtas sámegillii.

Doarjjaortnet nannendihtii riikka sámi girjerádjofálaldaga lea jotkojuvvon. 2005 ulbmiljoavkun ledje Finnmárkku, Romssa fylkka, Nordlándda ja máttasámiguovllu skuvla- ja álbmotgirjerájut. Sámediggi lea vuoruhan daid girjerájuid, main eai leat dahje leat unnán sámegielat girjerádjovávdnasat ovdalis ja daid girjerájuid, mat dorjot Gi rom for lesning- prošeavtta sámi doaimbajuid.

Sámediggi oaččui 2005 lassijuolludusa departemeanttas oastit ođđa girjebusse oarjelsámeguvlui. 2006 stáhtabušehtas lea maiddái váldojuvvon mielde juolludus oastit girjebusse. Dat lea hui buorre, muhto mearkkaša maiddái ahte doaimbadoarjja sámi girjebussiide fertet šaddat eanet einnostuvvi, ja ahte Sámediggi fertet oažžut doarvái ruđaid dasa. Sámi girjebusset leat guovddáš váikkuhangaskaoamit sámi girjerádjobálvalusaid nannemis daid guovlluin gos olbmot ássat biedgguid ja gos bálvalusfálaldagat ain leat váilevaččat.

2.12 Sámi museat

Sámi museat leat deatalaš ásahusat sámi kulturárbbi hálddašeamis boahpte buolvaid várás, ja dat leat maid deatalaččat ovddideamis ođđaáiggi sámi servodagaid. Sámediggi váldá badjelas ovddasvástádusa leat mielde ovddideamen sámi servodagaid, main sámi museat leat deatalaš servodatasahusat. Sámediggi meannudii Dieđáhusa sámi museaid birra guovvamánus 2005. Dieđáhus lea vuodđun Sámedikki boahttevaš strategalaš museapolitihkalaš bargui.

Sámediggi lea 2005:s čuovvolan museadieđáhusa áigumušaid. Museaodastusbargu lea vuoruhuvvon vuosttažin. Oanehaččat daddjojuvvon lea ođastus dat ahte ovttastahttit sámi museaid ja nu uhcidit daid logu, dainna ulbmiliin ahte nannet museaid go buorebut geavaha resurssaid, ja ásahit fágalaš museafierpmádagaid nannejuvvon ovttagaid gaskkas. Sámedikki bargu museaodastusain lea vuodđuduvvon dakkár mállii mas leat njeallje sámi museasiidda.

Museaodastusa čuovvoleapmin rievdá Máttasámi museasiidda musea, Saemien Sijte, organisašuvdnahápmi 01.01.06 rájes museasearvvis vuodđudussan. Dakkár rievdadus galgá dagahit ahte Saemien Sijte doaimmá buorebut musean olles máttasámi álbmogii.

Finnmárkkus leat guokte museavttadaga, Davvioarjesámi ja Deanu ja Várjjat museasiida. Sámediggi lea 2005 juolludan prošeaktaruđaid dáidda vai sii sáhttet luvvet resurssaid ođastusbargui. Ulbmil lea ahte dat guokte siidda ášahuvvojit 2006 mielde.

Ovdalگو museaodastusa Davit-Nordlánddas ja Romssas sáhtta čadahit, de ferte ráhkaduvvot oassečielggadus dán guovllu museaid vást. Oassečielggadus mearkkaša guorahallat Romssa ja Davit Nordlándda dilálašvuodaid oktan strategiijaiguin mo hukset fierpmádagaid ja museadoaimma dán guovllus. Čielggadanbargu lea álggahuvvon ja loahpahuvo 2006.

Sámedigge lea mielde Ájtte svensk fjell- og samemuseain Ruotas ja Siidamuseain Suomas ovtasbargoprošeavttas recalling Ancestra Voices – Repatriation of Sámi Cultural Heritage. Prošeavtta ulbmil lea kártet daid sámi áhtaávdnasiid, mat leat Davvirikkaid ja Eurohpa almmolaš ášahusain, ja bardit daid ávdnasiid diehtovuđđui. Prošeavtta leat ohcan ruhtaduvvot EU-ruđaiguin. Prošeakta álggahuvo go ruhtadeapmi lea ollašuvvan. Sámediggi berre loktet ášši politihkalaš dássái fylkkagiieldain.

Mátta-Várjjat gielda mearridii 2003 ahte sii háliidit ahte Sámediggi hálldaša Mátta-Várjjaga musea. Sámediggi lea mielas dasa. Finnmarkku fylkkagielda lea vuostá dakkár rievdadusa sivas go fylkkagielda oaivvilda ahte musea ii ollašuite Sámedikki eavttuid dohkkehuvvot sámi musean. Danne lea ABM-ovddideapmi (Stáhta arkiiva-, girjerádjo- ja museaguovddáš) evttohan juogaduvvon modealla Sámedikki ja Kultur- ja girkodepartementta gaskkas Mátta-Várjjaga musea várás. Dan evttohusa ii sáhte Sámediggi doarjut ja lea danne bivdán departementta čielggadit ášši loahpalaččat.

2.12.1 Ovtasbargu ABM-ovddideamiin

Sámediggi dárbbasa lassi rámmajuolludusaid sáme museaide vai sáhtta bures hálldašit ja ovddidit sámi museaid. Danne lea Sámediggi 2005 dovddahan sihke Kultur- ja girkodepartementii (KGD) ja ABM-ovddideapmái (Stáhta arkiiva-, girjerádjo- ja museaguovddášii) ahte oktavuohra ja ovtasbargu ferte formaliserejuvvot ja nannejuvvot, earret eará danne vai sámi servodaga erenoamáš dárbbut áddejuvvot buorebut. Sámediggi lea maid dovddahan ahte mii háliidit ahte ABM-ovddideamis maiddái lea dakkár buorre gelbolašvuohra arkiiva-, girjerádjo- ja museasuorggis, mainna Sámediggi háliida ávkkástallat.

2.12.2 Sámi museaid ekonomalaš čuovvoleapmi

Jagis 2005 lea árjjalaččat ja ulbmillaččat bargojuvvon nannet sámi museaid museaodastusa čuovvolemiin, gč. St.dieđ. nr. 22 (1999–2000). 2006 bušehtas lea dán rádjai juolluduvvon badjel 150 miljon ruvunno museaodastusa olis, dán ruđain lea dušše 2 miljon ru juolluduvvon nannet sámi museabarggu, vaikke vel sámi museain lea sakka heajut vuoddu go eará museain, mat dán rádjai leat nannejuvvon ođastusa olis. Jus sámi historjá ja kultuvra galggaš duodaštuvvot ja gaskkustuvvot dárbbalaš ja buori láhkai, de lea áibbas deatalaš ahte maiddái sámi museat sáhttet leat mielde odasmahttimin Norgga museaid. Sámediggi lea moanat gerddiid jagis 2005 dovddahan fuolastusa sámi museaid heajos ekonomalaš čuovvoleami geažil guovddáš eiseváldiid bealis museaodastusa bokte.

2.12.3 Sámi duhátjahkebaiki

Sámediggi lea bargan guovddáseiseváldiid ektui oazžut 2006 stáhtabušehta bokte ruhtaduvvot Nuortasámi musea huksema. Arkitekta- ja fálaldatgilvovhallan lea čadahuvvon, manngágo arealat sakka uhciduvvojedje. Dattetge čájeha ahte golut šaddet stuorábun go rámmat. Danne ii leat Nuortasámi musea huksen mielde 2006 stáhtabušehtas, mii lea hui šallošahti. Sámediggi lea bargan dan ala ahte galget juolluduvvot ruđat 2006 várás vai huksenbargu johtilit álggahuvo ja vai prošeaktarámmat lasihuvvojit Statsbygga meroštallamiid vuodul.

2.13 Kulturमितohálldašeapmi

Sámediggi geavaha ollu resurssaid hálldašit dakkár kulturmituituid, main Sámediggái lea fápmuduvvon váldi kulturमितolága vuodul. Sámedikkis lea ovddasvástádus viiddes geográfalaš guovllus masa gullet 6 fylkkasuohkana.

Sámediggi lea 2005 geahččalan čalmmustahttit kulturमितopolitihka. Guovvamánu 25. b. 2005 geigii ráddehus ođđa stuorradiggedieđáhusa kulturमितopolitihka birra, Stuorradiggedieđáhus nr. 16 (2004–2005) Eallit kulturmituituiguin. Sámedikkis lea skábmamánu 2004 rájes leamaš buorre gulahallan Birasgáhttentdepartementtain (BD) stuorradiggedieđáhusa oktavuodas. Sámediggi oaivvilda ahte sámi kulturमितoperspektiiva muhtun mudui lea váldojuvvon mielde diedáhussii. Sámediggi oaivvilda dattetge ahte Stuorradiggi meannudeamistis lei berren bidjat ovdan eanet geatne-

gahti doaibmabijuid mat maiddái fátmastit sámi kulturmuittuid ja kulturbirrašiid riddokultuvrra ángiruššanguovllus. Dasa lassin lei berret sihke kulturmuittuid vuogatuodaeaiiggádiid ja geavaheaddjiid váldit mielde diedáhussii kulturmuittoeaiggádiid máinnašumis. Sámi vistesuodjalus lea sierra ángiruššansuorgi odđa stuorradiggediedáhusas. Birasgáhttendepartemeanta áigu geahččat bearrái ahte ráhkaduvvo plána Sámedikki sámi vistearbvi proševtta viidáset čuovvoleapmái. Sámediggi lea deattuhan sámi vistesuodjalus, muhto oaidná maiddái man stuorra kultuvrralaš mearkkašupmi lea suodjalit mearrasámi fatnasiid.

Birasgáhttendepartemeanta guhkidii 2004 loahpageahčen gustovaš hálldašanortnega mas Sámediggái lea fápmuduvvon váldi kulturmuittolága vuodul.

Dás leat návccat vuosttažettiin geavahuvvon bargat odđa stuorradiggediedáhusain kulturmuittopolitiikka birra, ja bargat odđa hálldašanortnegiin sámi kulturmuittosuodjaleami várás. Muhto maiddái báktedaidda ja sámi vistesuodjalus leat suorggit mat leat leamaš guovddázis.

Loahpageahčen 2004 guhkidii Birasgáhttendepartemeanta gustovaš hálldašanortnega mas Sámediggái lea fápmuduvvon váldi kulturmuittolága vuodul. Dat hálldašanortnet mii Sámedikkis lea dál, lea gaskaboddasaš ortnet. Mearriduvui ahte ásavuvvo bargojoavku mii galgá čielggadit boahitevaš organiserema ja hálldašanjuohkima sámi kulturmuittohálldašeamis. Joavkkus leat mielde guokte Sámedikki ovddasteaddji, ja BD:s, Giella- ja guovlodepartemeanttas (GGD:s) ja Riikkaantikváras lea okta ovddasteaddji geasge. Bargojoavku lea álggahan barggus ja lea árvvoštallan golmmalágan hálldašanmálla. Čielggadeapmi galgá gárvvánit 2006 vuosttaš njealjadasjagis.

Báktedaidda lea dakkár kulturmuittoláda mas olugat beroštit. Báktedaidda lea dat kulturmuittosuorgi mii ollugiid mielas vuosttažettiin gullá álgoálbmogiidda. Dattetge lea Davviriikkain ain stuorra hástalusas áddehit olbmuid ahte sámit diedusge galget leat mielde hálldašeamen báktedaidda. Eanaš oassi báktedaidda leat dakkár motiivvat ahte maiddái sáhtta dulkot dain lea oktavuohta sápmelašvuhtii. Danne oaidná Sámediggi diehttalassan oassálastit davviriikkalaš ovtasbargui báktedaidda birra, ja dan oktavuočas áddehit olbmuid ahte báktedaidda lea lunddolaš ja deatalaš oassi sámi ovdahistorjjás.

Sámediggi lea nagodan oažžut buriid ságastallamiid sámi guovllu fylkkagiellaiguin dahkkojuvvon ovtasbargošiehtadusaid bokte. Sámediggi háliida lagat formaliserejuvvon ovtasbarggu guos-

kevaš fylkkagiellaiguin ja museaiguin báktedaidda erenoamáš lágideami, dikšuma ja gaskkusteami oktavuočas. Báktedaidda lea deatalaš suorgi kulturmuittohálldašeamis, ja danne háliida Sámediggi leat dássearvosaš bealli dán barggus, beroškeahtta vátna ekonomomalaš resurssain.

2.14 Ealáhusat

Sámediggi lea árrjalaččat mielde ollu ealáhusurgiin sámi servodagas. Ulbmil lea oččodit nana ja ceavzilis sámi servodagaid. 2005 barggu bokte lea Sámediggi bargan sámi ealáhusaid rámmaeavttuid buoridemiin. Sámedikki ealáhuspolitiikka deattuha smávva doaimmaid láchima. Sámi guovlluin leat eanaš smávva fitnodagat main lea unnán ieškapiála. Dállodoallu ekonomalaš buvttadeaddjin lea ain eallimin sámi guovlluin. Stuorra hástalusas smávva sámi báikegottiin lea ahte lea unnán riskakapiála. Sámi ovddidanfoandda bokte háliida Sámediggi juksat dan ulbmila ahte sámi báikegottit galget leat nannosat ja ceazilat, ja Sámediggi vásiha čadat ahte giellaidda mielas lea buorre gullat Sámi ovddidanfoandda doaibmaguvlui. Sámedikki ealáhuspolitiikka lea dagahan ahte ollu sámi giellat háliidit searvat dán doaibmaguvlui. Čakčamánu 2004 mearridii Sámediggi viiddidit Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovllu sakká. Viiddideapmi lea mielddisbuktán ahte ohcamiid lohku Sámi ovddidanfondii lea lassánan mealgat jagi 2004 ektui. Danne lea deatalaš ahte Sámediggi oažžu ekonomalaš vejolašvuodaid dustet daid stuorra hástalusaid, maid viiddideapmi lea mielddisbuktán.

Dienasbargiid ja iehčanas ealáhusdoalliid vuogatuodat áhpehisvuoda, riegádehtima ja smávva mánáid fuolahusa oktavuočas leat hui sierraláganat. Dálá čálgoortnegat ealáhusdoalli nissoniidda leat hui heajut. Ulbmil ferte leat ahte buot nissonat geat háliidit álgit iehčanas ealáhusdoallin, ožžot seamma buriid oadjoortnegiid go dienasbargit. Dát čálgoortnegat leat hui deatalaččat nissoniidda ja fertejit doaibmat jus nissoniin galgá leat seamma vejolašvuolta searvat ealáhuseallimii seammaláhkai go almmáiolbmuiin ge. Sámediggi lea dovddahan fuolastuvvama dán oktavuočas gula-skuddancealkámušas Mánáid- ja bearašdepartemeantta árvvoštallamii nissonolbmuid čálgoortnegiid birra.

2.14.1 Eanandoallu

Doaibmaguovllu geográfalaš viiddideapmi lea dagahan ahte eanadoalu doaibmabijut leat lassá-

nan mealgat. Ollu viiddideaddjit atnet ovttasdoaimmanálggaheami ávkálažžan. Dat mielddisbukttá earret eará uhcit huksengoluid ja ovttasdoaimmamiid lahtut ožžot eanet astoáiggi ja luopmosadjásačča. Mudui vurdet ollu boanddat huksenálggaheamiiguin. Dat dagaha ahte ollu doarjagat gessojuvvojit ruovttoluotta go eanadoallit eai čadat huksenplánaideaset.

WTO-šiehtadusa boadus ii leat čielggas ja dat sáhtta leat sivvan dasa go ollugat vurdet huksemiiguin. Sámediggi lea bivdán eanadoallooministara váldit erenoamážit vuhtii sámi guovlluid eanadoalu WTO-šiehtadallamiin. Riikkaidgasdasaš ja riikkalaš šiehtadusat geatnegahttet Norgga stáhta fuolahit ahte šiehtadus ii buvttit negatiivva váikkusaid sámi guovlluid eanadollui. Dan oktavuodas lea Sámediggi ovddidan dan jurdaga ahte ásahit eamiálbmotavádaga earret eará danne ahte sihkkarastit nannoset báikkálaš ráđdejumi luondduresurssaid badjel.

Guovddáš eanadoallopoltiikka lea dagahan ahte ollu dálloallit leat heahtihan doaluideaset ja vuovdán mielkeeriideaset. 1997 rájes lea ovdamearkkadihte 15 % Finnmárkku mielkeearis vuvdojuvvon. Seamma guvlui manná eará sámi guovlluin maid. Leat iešguđelágan sivat dán njiedjami, muhto eanadoalu rámmaeavttut leat hedjonan manimus jagiid. Sámi guovlluid mielkeari stuorra njiedjamis leat negatiiva váikkusaid mielkebuvtta-deapmái. Dát dagaha stuorra bestenváttisvuodaid eanadollui, erenoamážit nuoraid ektui. Hástalus- san lea oažžut eiseválddiid lasihit mielkeeriid sámi guovlluide. Ferte ávkástallat heahtihuvvon doaluid eriiguin (oaddi eriiguin), mat eai leat vuvdojuvvon. Sámi guovlluid dálá doalut fertejtit oažžut lassi mielkeeriid – erenoamážit smávva doalut main lea eanadoallu lotnolasat eará ealáhusaiguin dahje fidnuiguin. Jus mielkeearit njidjet ain eambo, de dat sáhtta bilidit sámi eanadoalu.

Sámediggi oassálasttii 2005 eanadoallošiehtadallamiidda go šiehtadallamat ledje measta loahpahuuvon jo. Eanadoallopoltiikka ja šiehtadusa rámmat ledje jo mearriduvvon dalle nu ahte Sámedikkis eai leat leamaš duohta váikkuhanvejolašvuodát. Danne lea Sámediggi čujuhan dasa ahte Sámediggi ferte beassat fárrui šiehtadallamiidda ollu árat. Geahča stuorradiggedieđáhusa nr 55 (2000–2001) čuoggá 14.5.3.

2.14.2 Guolástus

Sámediggi háliida ahte mearraresurssat galget hálldašuvvot guhkesáiggi ja ekologalaččat ceavzilis perspektiivvas. Sámediggi lea evttohan muddet riddodorskebivdima danne go Riikkaidgaskasaš

mearradutkanráđdi (ICES) ii leat rávven bivdit riddodorski. Sámediggi lea mielde bargojoavkkus mii galgá hutkat hálldašanstrategiija mo nannet máddodaga seammás go váldá vuhtii daid guolásteaddjiid, geat dán áigodagas galget eallit riddodorskiin.

Čakčamánu 2004 dievasčoahkkimis bovdii dalá guolástusministtar Ludvigsen Sámedikki oassálastit referánsajovkui ráhkadit St.dieđ. nr. 19 (2004–2005) Mariidna ealáhusovddideapmi. Ollu Sámedikki deatalaš evttohusat eai váldojuvvon vuhtii, ja Guolástus- ja riddodepartemeanta válljii sáddet dieđáhusa njuolgga Stuorradikki ealáhuslávdegodái almmá dábálaš gulaskuddama haga. Guolástus ealáhusan lea sakka áitojuvvon dakko bokte go álbmogis buori muddui lea váldojuvvon eret guolástanvuoigatvuohta. Ovddiduvvon dieđáhus ii váldde dán vuhtii vaikke vel ollu konvenšuvnnat nannejit eamiálbmogiid guolástanvuoigatvuođaid. Sámediggi lea 2005 bargan dan ala ahte várrejuvvo sierra guovlluearri guovlluide gos ealáhuseallin ii leat nu nanus. Dát dávista Stuorradikki 1988 mearrádussii.

Gonagasreappá leavvan lea buvttihan stuorra negatiivva váikkusaid guolásteaddjiide sámi riddo- ja vuotnaguovlluin. Vearrámus lea leamaš daidda uhcimur fatnasiidda vuotnaguovlluin, main eai leat dahje leat smávva vejolašvuodát bivdit eará guovlluin ja sáhtta šaddat nu ahte eai juvssa reabbáivdoeari danne go gáibádušat dán bivdui leat menddo stuorrát. Danne lea Sámediggi maiddái bargan dáinna áššiin, ja Sámedikki ávžžuhusa vuodul suovai Guolástus- ja riddodepartemeanta vuollel 7 m guhkkosaš fatnasiid I joavkkus ja vuollel 6 m guhkkosaš fatnasiid II joavkkus, searvat 2005 gonagasreabbáivdui. Departemeanta čuovvii maiddái Sámedikki evttohusa nammadit lávdegotti mii galgá guorahallat dálá gonagasreabbáhalddašemi, ja evttohit boahhtevas hálldašanortnegiid.

Sámediggi lea 2005 addán doarjaga guovttii báikkálaš vuotnaprošektii, nubbi Porsággus ja nubbi Deanuvuonas, maid ulbmil lea leamaš oažžut báhččojuvvot eanet njurjuid. Dát mielddisbuvttii earret eará ahte vuosttas gearddi bivdojuvvui jagi geađgenjuorjoearri.

Birasgáhttendepartemeanta lea nammadan fágajoavkku mii galgá ráhkadit ollislaš hálldašanplána Barentsábi-Lofuohta várás. Sámedikki mielas lea sakka moaittehahti go Barentsábi ja riddo- ja vuotnaguovllut giedahallojuvvojtit sierra hálldašanplána oktavuodas, go Barentsábi guollemáddodagat jodašit ja dat goddet ja vižžet biepmu riddo- ja vuotnaguovlluin. Sámediggi áigu maiddái deattuhtit ahte lea deatalaš ahte báikkálaš ja árbevirolaš máhtolašvuotta gea-

vahuvvo ulbmillaš dutkamis ja ollislaš ekovuogádagas. Erenoamážit ferte garraseappot vuoruhit dutkama gonagasreappá leavvama birra vuotnaguovlluide.

2.14.3 Boazodoallu

Sámediggi buktá juohke jagi evttohusaid boazodoallošiehtadallamiidda ja vásiha ohpihii ahte dat eai válđojuvvo vuhtii. 2005/2006 boazodoallošiehtadusa meannudeamis lea Sámediggi čujuhan ahte verrui guoski áššiin heaittiheami oktavuodas eai leat seammalágan váikkuhusat buot vuodđoealáhusaide. Dasa lassin vásiha boazodoallu ahte dat doaibmagolut mat čatnasit guovdi leamos doallobiergasiid doaibmadijadiidda, lassánit dadistaga. Eará vuodđoealáhusain leat divatovddut ealáhusa doallobiergasiid investeremiid ja geavaheami oktavuodas. Sámediggu čujuha dasa ahte boazodoallu lea erenoamáš deatalaš sámi kultuvrii ja ealáhuseallimii. Sámediggi gáibida danne ahte sámi boazodoallu oažžu unnimusat seamma divat- ja vearroortnegiid go daid, mat eará vuodđoealáhusain leat dál. Eanadoallo- ja biebmo-departemeanttas lea bajimus ovddasvástádus vuodđoealáhusaid hálddašeamis ja Sámediggi lea rávven eiseválddiid njulget diekkár bonjuvuodaid.

Sámediggi oaivvilda ahte reviderejuvvon boazodoalloláhka ferte leat vuodđun boazologu heiveheapmái Finnmárkkus. Deatalaš lea heivehit boazologu guohtonvuodu ektui. Norgga eiseválddiin lea geatnegasvuolta sihkkarastit resursavuodu ealáhussii. Eiseválddit eai olle gáddái boazologu heivehemiin nu guhká go resursavuodu oppa áiggi gáržžiduvvo.

2.14.4 Duodji

Sámediggi lea 2005 ovttas duodjeorganisašuvnnain ráhkadan válđošiehtadusa duodjeealáhussii. Duodjeealáhusa válđošiehtadusa vuodul lea dahkkojuvvon duodjeealusšiehtadus 2006 várás. Šiehtadus mearkkaša ahte duojáriin dál lea dakkár ortnet, mii addá juohke doibmii ovdánahttinvejolašvuoda. Seammás lea šiehtadus veahkkin áimmahuššamin duodjeárbevieruid ja addimin bargosajiid nuorra duojáriidda.

Duodjeealáhusšiehtadusa ásaheami oktavuodas lea ásaheami sierra duodjefágálávdegoddi mii galgá dohkkehit daid duojáriid, geat háliidit logahallat iežaset duodjeregistarii. 2005 lea maid álggahuvvon bargu kártet duodjeealáhusa ekonomiijadi. Sámediggi lea ekonomiijalávdegotti lahttu ja doabmá dien guovtti lávdegotti čállingoddin.

Rekrutterendilli duodjeealáhusas lea suorgi mainna Sámediggi lea ollu bargan. 2004 álggahii Sámediggi 2-jagáš geahččalanprošeavtta ovttas Romssa ja Finnmárkku fylkkagielddaiguin duodjeovddidanprográmma oktavuodas. Prošeavtta ulbmil lea sihkkarastit rekrutterema duodjefágaohppui.

Boazodoalu ja duoji oahppokantuvrras Vuonabađas lea ovddasvástádus ortnega hálddašeamis. 2005 leat leamaš 11 oktilis duodješiehtadusa. Duodjeealáhusa ekonomalaš dilli lea dagahan ahte Sámediggi lea oaidnán erenoamáš dárbbu álggahit doaibmabijuid sihkkarastit rekrutterema. Ulbmil lea ahte duodjefidnooahppit galget beassat mielde dábálaš fidnooahppiortnegiid.

Lea deatalaš buoridit duojáriid rámmaeavttuid. Duodjeovddidanprográmma oktavuodas lea Sámediggi ovttas duodjeealáhusain ožžon ráhkaduvvot raportta mas lea árvoštallojuvvon sáhtá go momsaluven duojáriidda váikkuhit ahte duodji šaddá eanet gánnihahttin. Raporta nanne ahte momsaluven lea ávkkálaš váikkuhangaskaoapmi go galgá buoridit duodjeealáhusa gánnihahttinvuoda. Sámediggi lea álggahan háleštemiid sámi áššiid stáhtačállin doaibmabijuid vejolaš čuovvomeami birra.

2.14.5 Sámi mátke-ealáhusat

Turismaealáhusas jearahuvvojit vásihanbuktagat mat leat vuodđuduvvon sámi eallinvugiide. Ollu aktevrraid doaibma lea vuodđuduvvon sámi dáidagii ja sámi ovdanbuktimii. Dát lea dagahan bargosajiid lassáneami ja seammás nannen sámi guovlluid ássama. Go dilli lea rievdan gálvobuvttadeamis vásihusaid, doaimmaid ja dieđuid buvttadeapmái, de das lea leamaš ávki sámi servodahkii. Vejolašvuolta fállat eanet diekkár buktagiid lea stuoris. Sámedikki mielas lea deatalaš go sámi eallinvuogi ja buktagiid gaskkusteapmi dahkkojuvvo duohta ja jáhkehahtti vuogi mielde ja ahte dát ángiruššan dávista sámi beroštumiide, norpmaide ja vieruide.

2005 lea Sámediggi vuoruhan gelb-bolašvuodaloktema ja fierpmáduhuksema dakkár turismmas, mas lea kultuvra ja luondu vuodđun. Vuoddostruktruvrra huksemis dálveturismma várás lea nubbi vuoruhuvvon suorgi mátkealáhusángiruššamis mas skohter- ja čuoiganláhtuid ja bálgáid láchin ja buoret ovttasbargu válljejuvvon duottarstobuid gaskkas leat guovddáš doaibmabijut. Sámediggi lea 2005 erenoamážit ángiruššan mátkealáhusain sámi guovlluin. Sámediggi lea 2005:s atnán erenoamáš beroštumi

mátkkoštusáŋgiruššamiidda buot sámi guovlluin. Oassin dán barggus lea Sámediggi 2005:s searvan ovttasbargui Innovašuvdna Norggain ja eará oasálaččaiguin Finnmárkkus bargan dihte juoidá mátkkoštusáŋgiruššamiiguin Sis-Finnmárkkus.

2.14.6 Lotnolasealáhusat

Sámedikkis lea 1991 rájes leamaš doaimmadoarjja-ortnet lotnolasealáhusaid várás. Storra oassi lotnolasealáhusdoarjagis lea dán jagi mannan duoji ja boazodoalu ovtastusaide, mas eatnašiin lea boazodoallu váldoealáhussan. Eai gallásis leat meahcci lassiealáhussan sin gaskkas geat leat ožžon doaimmadoarjaga. Meahcceresurssaiguin sáhtá ávkástallat buorebut ja hástalussan lea oažžut áigái dakkár meahccealáhusa, maid sáhtá doaimmahit ovttas eará ealáhusaiguin. Guovddáš áŋgiruššansuorgin dan oktavuodas lea meahcebuktagiid buoret fievrirdan-, vuostáiváldin- ja vuodinorganiseren. Meahccealáhusaid oktavuodas leat maid vejolašvuodat luoduguliid biepmamis ja ovttastupmi meahccealáhusaid ja dakkár mátkkealáhusaid gaskkas, mat leat vuodduduvvon lundui ja kultuvrii.

Sáivaguolleprošeakta lea loahpahuuvon ja prošeavtta ulbmil lea oažžut áigái gánnáhahti sáivačáhceguolástusa ja bisuhit guollekvalitehta. Ain dárbbášuvvo bivdit vai guollekvalitehta bisuhuvvo. Prošeavttas orru leamen posiitiiva beaktu. Borramušguoli vuostáiváldin lea áshuvvon Guovdageidnui.

Odđa ráddehus áigu álggahit árvoháhkánprográmma lotnolasealáhusaid várás sámi guovlluin. Dakkár doaimmabidju doarju Sámedikki ealáhusáŋgiruššami sámi guovlluin. Sámediggi lea bivdán ráddehusa váldit Sámedikki mielde árvoháhkánprográmmabargui.

2.15 Mohtorjohtolat meahcis

Sámi báikegottiid mihtilmasvuohka lea ahte eanačatnaseapmi ii leat ráddjejuvnon gittaássami ja eará rusttegiidda ja ráhkkanusaide man vuoddu lea kultuvra ja eallinvuohki. Meahcceresurssaid árijalaš geavaheapmi ja viežžan lea sámi kulturdoaimbama ja eallinvuogi guovddázis, ja lea ain deatalaš ealáhusháldu ollugiidda. Meahci geavaheapmi guoská maiddá sámi turistaealáhussii dalle go mohtorjohtolat lea oassi dárbbášlaš vuoddostruktuvrras go galgá fállat buriid vásáhusaid. Sámediggi lea 2005 bargan dáinna čuolbmačilgehusain. Sámedikki prinsihpalaš oaidnu lea ahte mohtorjohtolaga meahcis ferte muddet. Sámediggi háliida ahte mohtorjohtolaláhka rievdaduvvo nu ahte dat váldá vuhtii sámi ealáhusheroštumiid. Birasgáhttendepartemeanta lea vuolggahan barggu mohtorjohtolalágain bargolávdegotti bokte man namma lea Mohtorjohtolat ja Servodat. Joavkku mandáhtan lea árvvoštallat hástalusaid mat čatnasit mohtorjohtolaláhkii. Sámediggi lea nammadan ovttá ovddasteaddji, ja bargu galgá loahpahuuvot geassit 2006.

2.16 Loahpaheapmi

Sámediggi háliida searvevuoda bokte buot dásiin ovddidit dakkár árvvuid go dásseárvvu, ovttdás-sásašvuoda, oktiigullelašvuoda ja ráfálaš ovttasle-ahkima álbmogiid ja álbmotjoavkkuid gaskkas. Sámediggi lea deattuhan soabadeami, ovttasbarggu ja searvevuoda ovddideami riikka eiseválddiiguin. Ráddádallanšiehtadus Sámedikki ja stáhta eiseválddiid gaskkas ferte čuovvoluvvot ja ovddiduvvot goappatbeallasaš ovttasbarggus. Dát ferte maiddá dahkkojuvvo dainna ulbmiliin ahte oažžut siehtadallamiid dihto servodatsurggiin, nu go Sámedikki bušeahta oktavuodas.

3 Rá□□ehusa bargu sámepolitihkalaš áššiiguin ja Sámedikki jahkedie□áhusa áššiid čuovvoleapmi

3.1 Rá□□ádallamat

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.3 kap.

ILO-konvenšuvdna nr. 169 eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain nanne ahte ráddehus lea geatnegas ráddádallat sápmelaččaiguin dakkár áššiin main lea sidjiide njuolga mearkkašupmi. Stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš ráddádallamiid šiehtadusa dárkilat prosedyraid birra dákkár áššiid hárrái sohppui miessemánu 11.b. 2005. Prosedyrat mearriduvvojede ggl.res. suoidnemánu 1.b. 2005. Ráddádallanšiehtadus máinnašuvvo Sd.died. nr. 44 (2004–2005) Sámedikki doaibma 2004, 3.1. kap.

Ráddádallanprosedyraid soahpama rájes leat dollon ráddádallamat Sámedikkiin moanaid áššiin. Birasgáhttendepartemeanta ja Sámediggi leat bargamin mearridit dárkilat njuolggadusaid ráddádallamiidda dakkár áššiin go gáhttenplánaid ráhkadeamis, oppalaš ráddádallanšiehtadusa meriid siste.

Ráddehus ráhkkanan vel ráddádallat boazodoaluin njuolga dakkár áššiin mat njuolga gusket boazodollui. Odđa boazodoallolága bargguin lea Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta ráddádallan oktanaga Sámedikkiin ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikkaserviin.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta lea ovttrasáidni eará departemeantaiguin ráhkadan bagadusa stáhtá eiseválddiid ráddádallamiidda Sámedikkiin ja vejolaš eará sámi beroštumiiguin. Bagadus lea Bargo- ja searvadahttindepartemeanta internehtasiidduin (<http://odin.dep.no/aid/norsk/tema/same/p30009062/bn.html>).

3.2 Čielggadeapmi Sámedikki formálalaš sajádaga ja bušeahttaprosedyraid birra

Sámediggi lea erenomáš doaibma norgga hálddašeamis ja politihkas. Sámediggi ii leat dábalaš stáhtaetáhta, iige vuollásaš orgána ráddehusa ektui. Ovttaskas stáhtaráddi ii ovddasvástit Sámedikki politihkalaš doaimma iige daid

politihkalaš mearrádusaid maid Sámediggi dahká iešgudet politihkkasurggiin. Juohke stáhtaráddi datte konstitušuvnnalaččat ovddasvástida čuovvolit mearreruđa mii su departemeanta bušeahtas lea juolluduvvon. Hálddašanorgánan čuovvu Sámediggi hálddašanlága, almmolašvuodlága ja stáhta ekonomimearrádusaid.

Sámedikkis galgá leat stuorra friddjavuohta álbmotválljen orgánan. Sámediggi lea danne badjelasas váldán hálddašit moanaid doarjjaortnegiid ja dasa lea addon váldi ee. sámelága ja oahpahušlága bokte. Dasto lea giddejuvvon fuomášupmi oazžut oktavuodahámi mii heive dakkár orgánii go Sámediggái. Diggái spiehkastuvvui 1999 juolludannjuolggadusaid 4 § (dálá njuolggadusaid 3 §) bruttobušehteremis ja oazžu dál mearreruđa departemeanttain 50-poasttain. Sámediggái addo dán láchkai erenomáš iehčanas ovddasvástádus ja friddjavuohta resursahálddašeami ektui.

Ráddádallanšiehtadusa barggadettiin sohppui ahte dárbaša geahčadit prosedyraid sierra áššin Sámedikki bušeahta ráhkadeami oktavuodas, go bušeahttabarggu oktavuodas bohciidahttet prosedyrat sierralágan áššiid ja čuolmmaid.

Gielda- ja guovlodepartemeanta ja Sámediggi nammadedje 2004 bargojoavkku mii galggai dárkilat geahčadit siskkáldasdárkkisteami, goziheami ja revišuvnna/olggobealedárkkisteami Sámedikkis ja dan ektui. Bargojoavku geigii raporttastis cuoŋománus 2005. Raporta lea máinnašuvvon Sd.died. nr. 44 (2004–2005) Sámedikki doaibma 2004, 3.2 kap. Raporttas lea bargojoavku loahpalaččat meannudan ášši ahte Sámediggi sáhtášii leat eanet iehčanas, ja čujuha dasa ahte dál lea Sámedikkis seaguhuvvon rolla leat stáhtaorgánan/hálddašanorgánan ja iehčanas álbmotválljen orgánan. Bargojoavku evttoha njulgestaga ahte «vejolaš čuovvudus maid berrešii eanet guorahallat, lea ása-hit Sámedikki sierra riektesubjektan, nu ahte Sámediggi oazžu seamma sorjjasmeahtun saji, politihkalaččat ja bušeahta dáfus, go gielddat ge». Sámediggi meannudii raportta miessemánus 2005, ja bivdá mearrádusastis ahte ášši guorahallo ráddádallamiin Sámedikkiin.

Bajábeale namuhuvvon čuolmmaid vuodul lea nammaduvvon bargojoavku mii galgá ráhkadit raportta Sámedikki formálalaš saji ja bušeahhtaproseyraid birra gaskal ráđdehusa ja Sámedikki Ráđdehusa dábalaš bušeahhtaproseassa rámma siskkobealde. Bargojoavkkus galget leat Sámedikki, Bargo- ja searvadahttindepartemeanta ja Justiisadepartemeanta miellahtut.

Bargojoavkku raportta ja Sámedikki raportta meannudeami vuodul, áigu departemeanta digaštallat dáid áššiid boahhte prinsihppadieđáhusas sámedipolitihka birra.

3.3 Sámediggeválga

Čujuhuvvo Sámedikki jahkedieđáhusa 2.2 kap.

Sámelága 2–4 § nuppástuvvui cuoŋománu 15.b. 2005 nu ahte 2005 sámediggeválgga rájes välljejuvvojedje 4 odđa dásseáirasa Sámedikki 39 dábalaš áirasa lassin. Galle jiena leat juohke áirasa namas molsašuvvá hirbmadit gaskal stuorámuš ja uhci-mus válgabiire. Dásseáirasat galggašedje njulget muhtin oasi dán erohusas. Sámedikki gáibádussii ahte dásseáirasat galget leat dan sohkabeallái mii lei uhcitlogus, ii miedihuvvon. Sámediggevállje-jumi 2005 lánkaásahusas mearriduvvui ahte Sámediggi sáhtá gáibidit válgalisttuid evttoheaddjiide ahte galgá leat uhcimusat 40 % goappáge sohkabealis dain listtuin mat ceggejuvvojit välljeju-miide. Sámediggi dohkkehii dákkár lánkaásahusa juovlamánu 15.b. 2004.

Lea duhtadeaddji go välljejuvvon áirasiid sohkabeallejuohkin Sámedikkis ja jienastuslohkui čálihuvmomat leat njuolgagoahtán 2005 välljeju-miin. Bargo- ja searvadahttindepartemeanta lea seamma oaivilis go Sámediggi ahte dárbbasuvvo oppalaččabut geahčadit Sámedikki válgalágideami. Giella- ja guovlodepartemeanta lea juolludan 300 000 kr Sámedikki čielggadeapmái mii galggašii guorahallat válggaid visot beliid, – válgabohtosa ge, vejolaš dárbbu nuppástuhttit válgabiirejuohkima ja nuppástuhttit áirraslogu iešguđet válgabi-ires. Čielggadeapmi galgá leat vuodđun vejolaš odđa nuppástusaide válgalágideamis 2009 vällje-jupmái.

3.4 Finnmárkkuláhka

Finnmárkkulága mearrádusat Finnmárkkuo-pmoga birra, oktan Statskog eatnamiid badjelas váldima bodii fápmui suoidnemánu 1.b. 2006. Ggl.res. skábmamánu 25.b. 2005 mearriduvvo gaskabod-dosaš njuolggadusat ee. stivrra válddi birra álgo-

muttus gitta badjelas váldimii. Finnmárkkuo-pmoga stivra vuodđuduvvui odđajagimánu 16.b. 2006. Dárkkistanlávdegoddi lei sajis guovvamánu áigge.

Sámediggi lea ráhkadan vuosttain njuolggadu-said sámi fuolaid árvoštallamiid hárrái mehciid nuppástuhtti geavaheamis finnmárkkulága 4 § mielde. Vuosttain njuolggadusaid dohkkehii Bargo- ja searvadahttindepartemeanta geas-semánu 26.b. 2006 reivves.

Guovddáš ášši dasa go lea leamaš nu ovttamiel-alašvuohta finnmárkkulága hárrái, lea ahte galgá áshuvvot kommišuvdna mii galgá kártet kollektiivvalaš ja priváhta geavahan- ja oamastanvuoigat-vuodaid maid sápmelaččat ja earát leat oamastan Finnmárkkus. Galgá vel ceggejuvvo sierraduop-mostuollu dubmet nákkuid mat sáhttet bohciidit kártema olis. Justiisadepartemeanta bargá dainna áigumušain ahte kommišuvdna galgá leat ceggejuvvon odđajagimánu 1.b. 2007 ja duopmostuollu fas veaháš maŋŋil. Kommišuvdna lánkaásahusa ja duopmostuolu evttohus sáddejuvvo gulaskudda-mii geassemánu 26.b. 2006.

Birasgáhttindepartemeanta ovddasvástida ráhkadit lánkaásahusa mo báikkálaččat ja vuoigat-vuodalaččat hálddaša Deanu- ja Njávđánčázadagaid. Bargu álggahuvvo 2006 čavčča mielde. Sámedikkiin ráđđadallo dán ášši hárrái.

Lávdegoddi lea nammaduvvon čielggadit sápmelaččaid ja earáid vuoigatvuoda guolástit mearas olggobealde Finnmárkku, vrd. Stuorradikki geas-semánu 6.b. 2005 ávžžuhanmearrádusa finnmárkkulága meannudeami oktavuodas. Guolástus- ja riddodepartemeanta ja Sámedikki gaskasaš ráđđadallamat leat dollon lávdegotti mandáhta ektui (geahča máinnašeami 3.13 kap.)

3.5 Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna

Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna sávaldaga ovddidedje álggos Suoma, Norgga ja Ruota sámi váldosearvvit Davviriikkalaš Sámekonferánsas 1986:s. Dán čuovui Davviriikkalaš Sámekonferánsa 1992:s dan maŋŋil, masa ruošša sápmelaččat guor-rasedje. Eiseválddit bargagohte davviriikkalaš sámekonvenšuvdna bargguin guovvamánus 1995. Dalle dollui Davviriikkalaš Ráđi 46. sešuvnnas Reykjavikas čeahkkin sámi áššiid Suoma, Ruota ja Norgga ovddasvástideaddji ministariiguin.

Davviriikkalaš ovtasbarggu meriid siskkobealde sámi áššiid hárrái joatkkašuvvui dát bargu. 2002:s nammadedje sámi áššiid ministarat ja Suoma, Norgga ja Ruota sámediggepresideanttat áššedovdijoavkku ráhkadit davviriikkalaš sáme-

konvenšuvnna evttohusa. Áššedovdijoavku geigii árvalusas bargoaddiide jahkásaš oktasaščoahkkimis gaskal sámeministariid ja sámediggepresideantaid skábmánu 2005 Helssegis. Árvalusas lea konvenšunteaksta 51 artihkkaliigun juogaduvvon čieža kapihttalii. Konvenšunevttohusa vuolga lea dat ahte sápmelaččat leat eamiálbmot Suomas, Ruotas ja Norggas, ja evttohus lea ráhkaduvvon daid álbmotrievttálaš reaidduid vuodul maid dat golvma riikka leat geatnegahtton. Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna evttohuvvon ulbmilin lea álkidit sápmelaččaid gaskasaš ovttaidoaimma riikarájaid rastá.

Konvenšunevttohus sáddejuvvui oktanas gula-skuddamii dan golmma riikii 2006 álggus. Leat vel dollon báikkálaš gulaskuddančoahkkimat Norgga beale sámi ássanguovlluin. Gulaskuddancealkámušat ovddiduvvojit sámeministariidda ja sámediggepresidenttaide 2006 čavčča, ja lágiduvvon ahte ášši joatkkameannudeapmi digaštallo dán čoahkkimis.

3.6 Ovtadássásašvuohta

Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta atná dehálažžan ja miellagiddevažžan ahte välljeumiin Sámediggái 2005 lei nu sohkaalledássidis boađus, ja ahte Sámediggi ain áigu vuoruhit ovtadássásašvuođabarggu välljeumiid ja ovddastumiid dáfus. Datte lea seamma dehálaš ahte Sámediggi čuovvola Ovtadássásašvuođalága doaimmageatnegasvuođa gohččuma, vrd. ovtadássásašvuođalága 1 a §:

Almmolaš eiseválddit galget bargat árijalaččat, ulbmillaččat ja plána mielde sohkaelliid ovtadássásašvuođa ovdii visot servodatsurggiin.

Bargoaddi galgá bargat árijalaččat, ulbmillaččat ja plána mielde sohkaelliid ovtadássásašvuođa ovdii doaimmas siskkoalbe. Bargoeallima servviin lea vástideaddji doaimmageatnegasvuohta sin doaimmasuorggi siskkoalbe.

Doaimmat mat lága mielde leat gohččon čállit jahkediđáhusa, galget jahkediđáhusa čilget duohta dili doaimma ovtadássásašvuođa ektui. Galgá vel čielggadit makkár doaimmat leat álggahuvvon ja doaimmat mat leat jurddašuvvon álggahuvvot ovddidan dihtii ovtadássásašvuođa ja hehtten dihtii erohusmeannudeami dán lága vuostá.

Sámediggi lea dás almmolaš eiseváldi ja galgá danne bargat sohkaelliid ovtadássásašvuođa ovdii visot servodatsurggiin main Sámedikkis lea doaimma, bargoaddin fuolahit ovtadás-

sásašvuođagohččuma ja diedihit jahkediđáhusa dán birra.

Departemeantta áigumuš lea 2006 áigge, goas Norga jodiha davviriikkalaš ovttašbarggu, álggahit doaimmaid mat galget sihkarastit buoret oassálastima davviriikkalaš eamiálbmogiidda davviriikkalaš ovtadássásašvuođa barggus sohkaelliid hárrái. Sápmelaččaid hárrái galgá dát geavvat lagaš ovttašráđiin davviriikkalaš sámedikkiiguin, dahje daid orgánaiguin dahje servviiguin maid dá sámedikkis sirdet dán barggu. Sámi servodagas leat stuorra hástalusat sohkaelliid ovtadássásašvuođa hárrái, ja lea dehálaš ahte dát bargu stivrejuvvo sápmelaččaid álbmotválljen orgánaid bokte ovttašráđiid earret eará Mánáid- ja dásseárvodepartemeanttain.

3.7 Dearvvašvuohta

Sámedikki jahkediđáhusa 2.6 kapihttalis 2.6 *Dearvasvuohta* čujuhuvvo dasa ahte Sámediggi lea bargan dan ala ahte mánáid- ja bearašsuodjalanodastus galgá vuhtii váldit sámi mánáid ja nuoraid gielaláš ja kultuvrraláš identitehta.

Mánáid-, nuoraid- ja bearašetáhta davvi regiivnnas lea erenomáš ovddasvástáduš fállat sámi álbmogii buori bearaš- ja mánáidsuodjalanfálaldaga. Bargu ovttaidahttit sámi perspektiivva gullá regiivnna doaimmaplánaide. Mánáid-, nuoraid- ja bearašdirektoráhta lea ee. jorgalahttan sámegeilli diehtjoahkinávdnasiid mánáid ja nuoraid vuogavuođaid birra bággogeavaheamis mánáidsuodjalanášahusain.

Mangfold og likeverd doaimmaplána nogai 2005. Dearvasvuođa- ja fuolahusdepartemeanta ja Sámediggi ovttašbarget plána doaimmaid joatkiimiin. Plána váldoprinsihpat leat vuodduin joatkkabargui. Plánas lea okta váldoprinsihppa dan mihttu ektui ahte galget leat seammaárvosaš bálvalusat, ja makkár erenomáš hástalusat de šaddet sámeálbmogii. Sámedikki, Dearvasvuođa- ja fuolahusdepartemeantta, Bargo- ja searvadahttindepartemeantta ja Sosiála- ja dearvasvuođadirektoráhta gaskkas lea ásahuvvon ovttašbargojoavku hálldahuslaš dásis. Okta bargu dán joavkkus lea konkretiseret doaimmaplána doaimmaid čuovvoleami. Oassin ráđdehusa ja Sámedikki gaskasaš ráđđádallanortnega lea Sámedikkiin vel lassin ráđđádallon fuolahusbálvalusa ja nátionála dearvasvuođaplána stuorradiggediđáhusa barggu oktavuodas.

Seammaárvosaš ja geavaheadjimielvákkuheami ulbmil lea guovddázis Psyhkalaš dearvasvuođa nannenplánas. Dál leat ceggemin sámi gealboguovddáža rávisolbmuide ja nuppi

mánaide ja nuoraide. Klinihkalaš váldohástalusson lea belohahkii nannet gealbbu gielas ja kultuvrras ja mánggakultuvrralaš áddejumis, ja belohahkii rahpat doaimma dutkamii ja ovddidit dakkár vuogádaga mii klinihkalaš vásáhusaid gaskkusta.

3.8 Mánáidgárddit, oahpahus ja dutkan

3.8.1 Mánáidgárddit

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.8.1 kap.

Sámediggái juolluduvvo doarjjaruhta sámi mánáidgárddiide, giellaoahpahussii ja diehtujuohkin-, ovddidan- ja oaivadanbargui sámi mánáidgárddiin ja mánáidgárddiin main leat sámi mánát. 2005 ožžo 47 mánáidgárddi (915 máná) sierra doarjaga sámi mánáidgárddiide. 18 mánáidgárddi (25 máná) ožžo sámegeioahpu mánáidgárddis, ja 4 mánáidgárddi ožžo prošektaruđa.

Odđa mánáidgárdeláhka (láhka geassemánu 17.b. 2005) bodii fápmui ođđajagimánu 1.b. 2006. 2 § njealját lađđasis mánáidgárddi sisdoalu birra celko ahte *Mánáidgárdi galgá váldit vuhtii mánáagi, funksiundási, sohka beali, sosiála, čearddalaš ja kultuvrralaš duogáža, das maiddá sámemánáide giela ja kultuvrra.*

Giellada ovdasvástáduš lea aiddostahtton lága 8 § goalmmát lađđasis: *Giella ovdasvástida ahte mánáidgárdefálaldat sámemánáide sáme guovlluin lea vuodduvuvvon sáme gillii ja -kultuvrii. Eará gielladain galgá láhčit dilálašvuoda nu ahte sámemánát sáhttet sihkarastit ja ovddidit gielaset ja kultuvrraset.*

Mánáidgárddi sisdoalu ja doaimmaid odđa rámmaplána dohkkehuvvui njukčamánu 1.b. 2006 ja bodii fápmui borgemánu 1.b. 2006. Sámi perspektiiva lea rámmaplána ovttadahtton oassin. Sámediggi lea muđui oassálastán bargjoavkkus mii evttohii mánáidgárddi rámmaplána odasmahtima. Sámediggi ráhkada 2006 giđa oaivadanávdnásiid rámmaplánii.

Sihke odđa mánáidgárdelága ja mánáidgárddi sisdoalu ja doaimmaid rámmaplána leat jorgalahttin sáme gillii.

Máhtodepartemeanta galgá 2006 áigge álggahit mánáidgárdesuorgái gealboplána. Dehálaš hástalus sámi mánáidgárdesuorggis lea mánáidgárdebargiid máhttu sáme gielas ja – kultuvrras. Čehppodat lea mearrideaddji eaktun vai mánát sámi mánáidgárddiin galget nannet ja ovddidit gielaset ja identitehtaset. Departemeantta mánáidgárdesuorggi gealboplánas deattuhuvvo lagaš ovttasbargu Sámedikkiin strategiijaid ja doaimbajuid hábmedettiin.

Máhtodepartemeanta čoaččinnastá jeavddalaččat Sámedikkiin hálddahuslaš dásis digaštallan dihtii oktasaš doaimbajuid ja hástalusaid.

3.8.2 Vuođđoahpahus

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.8.2 kap.

Máhtodepartemeanta, Oahpahusdirektoráhta ja Sámediggi leat ovttasbargan Máhttoloktema Sámi oahppoplána ráhkadeamis. Oahppoplánabarggus leat direktoráhta ja Sámediggi ovttasbargan, ja Sámediggái lea sirdon ruhta direktoráhtas dán bargui. Sámediggi ja departemeanta leat ovttasbargan vuoddoahpahusa fága- ja diibmojuohkimis.

Fága- ja diibmojuohkin daid oahppiide geain lea sámegeioahpahus lakto Máhttoloktema dábaláš oahppoplánii, álkidan dihtii skuvlaoamasteaddjiide olggobealde hálddašanguovlluid láhčit dili oahppiide geain lea vuoigatvuohta sámegeioahpahussii.

Oahpahuslága nuppástuhttimis sáhtta ráhkadit seammaárvosaš buohtalas oahppoplánaid joatkkaoahpahusa fágaide. Máhtodepartemeanta berošta das ahte dáid atnigohtet nu olu joatkkaskuvllain go vejolaš dain guovlluin gos dat lea lunddolaš. Máhtodepartemeantta ja Sámedikki gaskasaš ráđđádalamat leat čadahuvvon Máhttoloktema oahppoplánaid ektui.

Dál lea ráhkadeamen boahhtevaš oamastan- ja jodihanmálle dan guovtti sámi joatkkaskuvllaide Kárášjogas ja Guovdageainnus. Ášši máinnašuvvo 2007 stáhtabušehtas.

Gáiddusoahpahus lea eaktun dasa ahte sámi oahppit geat ássat olggobealde hálddašanguovlluid galget oážžut giellaoahpahusa vuoigatvuodaideaset devdot. Sierranas gáiddusoahpahusa proševttaid vuodul sáme gielas lea Oahpahusdirektoráhta ožžon dahkamuššan ráhkadit ortnegiid mo bissovaččat jodihit gáiddusoahpahusa daid oahppiide geain lea sámegeioahpahussii vuoigatvuohta.

Giellamovttiidahttinproševtta Elgá bajásšaddanguovddážiš lea Sámediggi ruhtadan 2001/2002 skuvlajagi rájes mii loahpahuvvo 2006 giđa. Proševtta ulbmilin lea leamaš ahte mánát galge oahppat hállat oarjelsáme giela, ja ahte galget leat nu nannosat gielas ahte sáhttet čuovvut oahpahusa oarjelsáme gielas. Iskkadeamit čájehit ahte bajásšaddanguovddáža oahpahusa geažil áddejit mánát dál oarjelsáme giela beaivválaš giela, ja ahte sii muhtin muđui sáhttet searvat oarjelsáme giel beaivválaš hállamii. Dat buorit bohtosat leat earret eará danne go Elgá lea uhca ja oadjebas oahppobiras, 50 pst sáme giel ja 50 pst eai sáme giel oahppi-

guin. Máhttodepartemeanta Oahpahusdirektoráhta bokte lea ovttas Bargo- ja searvadahttindepartemeanttain ja Gielda- ja guovlodepartemeanttain juolludan ruđa vai prošeakta galgá joatkkašuvvot 2006/2007 skuvlajagi.

Lea álggahuvvon ovttasbargu gaskal Máhttodepartemeantta ja ruota skuvlaeiseválddiid iskan dihtii sáhtta go riikkarájaid rastá fállat vuoddoskuvla-oahpahusa, erenomážit oarjelsámi guovlluin.

3.8.3 Alit oahppu

Gielda- ja hálddašanlávdegotti eanetlohku čujuha ahte lea buorre go odđa dieđavisti ceggejuvvo Guovdageainnus, ja ahte guhká lea leamaš dáhttu seamma vistái čohkket mánga guovddáš sámi ása-husa ja dán láchkai sáhttit ásahtit čohkkejuvvon geal-boguovddáža stuorát birrasis (Árvalus S.nr.92 (2005–2006). 2006 stáhtabušehtas lea ráđdehus liigudan 10 milj. kr álggahanmearreruhtan odđa dieđavistái. Ruhta lea juolluduvvon Ođasmahttin- ja hálddašandepartemeantta bušehtas.

Vai Sámi allaskuvla galggašii šaddat dieđalaš allaskuvlan ferte ásahtis akkrediterejuvvo univesitehta- ja allaskuvlalága njuolggadusaid mielde akkrediterema hárrái dieđalaš allaskuvlii.

3.8.4 Sámi dutkan ja statistihkka

Čujuhuvvo Sámedikki jahkedieđáhusa 2.8.4 kap.

Dutkanráđdi doaimmaha dutkanpolitihka ja – hálddašeami stáhta eiseválddiid ovddas. Dát guoská sámi dutkamii ge. Dehálaš rámmaeavttut leat addon Vuodđolágas 110a §, ILO-konvenšuvnas nr. 169, erenomážit 6 ja 7 artihkkaliin, ja šiehtadusas ráddádallat Sámedikkiin. Norgga Dutkanráđi «Sámi dutkama prográmmas» (2001–2005) ledje 8,2 milj. ruvno 2005 atnui. Prográmma čoahkkáigessui konferánsas Romssas guovvamánus 2006 earret eará prográmmastivrra prográmma iežas árvvoštallama vuodul.

Dasa lassin lea Dearvvasvuoda- ja fuolahusdepartemeanta ruhtadan Sámi dearvvasvuodadutkama guovddáža mii ovttasbargá Tromssa Univesitehtain, ja mas hálddahus lea Kárášjogas. Guovddážiis dutkojuvvo sámeálbmoga dearvvasvuoda, dávddaid ja ealindili dilálašvuodain. Guovddáš oáččui 2006:s liiguduvvot 4,6 milj. kr Dearvvasvuoda- ja fuolahusdepartemeantta bušehtas.

Dutkanráđdi lea ásahten oktavuoda ja dialoga Sámedikkiin das makkár profiila ja hápmi prográmmas galgá leat boahhtevaš jagiid. Sámi fága- ja dutkanbirrasiin ge lea váldon oktavuoha ja bovden sin buktit árvalusaid. Ráđdehus lea deattuhan ahte Dutkanráđdi ii galgga ráddjet sámi čuolmmaid dut-

kama dušše sierra sámi prográmmabidjosi. Dutkanráđdi lea geatnegas árvvoštallat lea go sámi čuolmmat áigeguovdilát dutkat, ja ruhtadit, Dutkanráđi eará bidjosiid ja prográmmaid meriid siskobealde.

Norgga dutkanráđdi áigu ovttas Sámedikkiin álggahit čielggadeami mii galgá árvvoštallat ásahtit oktasaš sámi dutkanlávdegotti Norgga, Ruota ja Suoma várás, vrd. Sd. dieđ. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning (geahča Árvalusa S. nr. 92 (2005–2006) ja Sd. dieđ. nr. 44 (2004–2005). Oktasaš sámi dutkanlávdegoddi sáhtášii bidjat strategiijaid sámi dutkamii ja leat veahkkain buoridit resursageavaheami go davviriikkain oktiiveiveha dutkandoaimmaid. Dán oktavuodas galgá árvvoštallat dárbbášuvvo go ásahtit sierra sámi etihkkalávdegotti.

Gielda- ja guovlodepartemeanta lea 2003 – 2005 jagiin liigudan oktiibuot 2,850 milj. kr Sámedikki ovddidanbargui áigumuššii čohkket ja systematiseret sámiguoski dieđuid statistihkka- ja dutkanulbmiliidda. Ovddidanbargu lea ovttas Sámi instituhtain ja Statistisk Sentralbyråain. 2006 álggus almmuhuvvui sámi statistihkalaš jahkegirji. Dutkanráđis lea jođus dutkanprográmma – (KUNSTI) – mas okta ulbmilin lea oážžut ovdan giellateknologalaš resurssaid ja reaidduid – ii dušše njálmmálaš ja čálalaš dárogillii, muhto sáme-gillii ge. Mihttomearrin lea ahte dutkiide galget leat fidnemis elektrovnnalaš reaiddut dárbbášlaš dieđuin beaktilis vuogi mielde ja IT-teknologalaš gielas mii áimmahuššá sáme-giela ge.

3.9 Kultuvra, giella, mediat ja valáštallan

Čujuhuvvo Sámedikki jahkedieđáhusa 2.7 kap. ja 2.10–2.12 kap.

Kultur- ja girkodepartemeanttas ja Sámedikkis leat 2005:s ge leamaš jeavddalaš gulahallančoahkkimat hálddahuslaš dásis sihkarastin dihtii buori dialoga.

3.9.1 Sámi kultuvra

Hálddašanovddasvástádus moanaid kulturásahusaide ja –doaimmaide sirdojuvvui Sámediggái 2002 rájes. Sámedikkis lea hálddašanovddasvástádus earret eará Sámi sierrabibliotehkii, johtti girjerájusbálvalussii, sámi dáiddárstipendii, sámi dáiddaásahusaid čájáhusbuhtadussii, báikenamabálvalussii ja sámi giellalága čuovvoleapmái, sámi museaide, sámi arkiivii, sámi musihkkafestiválaide ja Beaivváš Sámi Teáhterii. Árvalusas S. nr.

92 (2005–2006) Sd.dieđ. nr. 44:i (2004–2005) *Sámedikki doaibma 2004* mearrida Gielda- ja hálddahušlávdegoddi garrasit vuoruhit kultuvrra ja ahte mearreruhta galgá lasihuvvot. Lávdegoddi oavvilda erenomážit leat dehálažžan ahte mearreruhta sámi kulturásahusaide lea doarvái nu ahte dáid sáhtá stuoridit ja mátasatnit.

Sámediggi hálddaša mearreruda kulturulbmiliidda, ja lea Sámedikki duohken vuoruhit dán meari siskkobeaide. 2006 lea museaodasteami barggu oassin lasihuvvon 1 milj. kr bargui ovttaštatit sámi museaid. Dasto lea addon 7 milj. kr oppalaš lasáhussan sámi kulturdoaimmaide. Ja vel lea sirdon 3 milj. kr Gielda- ja guovlodepartemeanta bušehtas sámi girjebussiid investeremiidda, nu ahte sámi johttigiirjerádjosbálvalusa sihke doaibma- ja investerenudda hálddaša Sámediggi 2006 rájes.

3.9.2 Sámegiella

Divttasvuona giella lea ođđajagimánu 1.b. 2006 rájes lakton sámegiella hálddašanguvlui, vrd. sámelága 3–1 §. Kultur- ja girkodepartemeanta vuordá loahpalaš ohcama Snoasa gielladas beassat šaddat sámegielguovllu oassin (vrd. Sd. dieđ. nr. 44 (2004–2005)). Go gielladas viimmat boahá ohcan, álggaha departemeanta daid formála proseassaid mat dárbbášuvvojit sámegiella hálddašanguovllu stuoridit, namalassii lánkaásahusnuppástusa.

Ovttas Sámedikkiin lea čállon mandáhta sámelága giellanjuolggadusaid árvvoštallamii. Kultur- ja girkodepartemeanta dáhtoši ahte loahpalaš raporta geigejuvvo departementii 2006 čavčča/dálvi.

3.9.3 Báikenammaláhka

Stuorradiggi mearridii 2005:s nuppástusaid Báikenammalágas. Nuppástusat ledje erenomážit álki-dahttin dihtii áššemeannudeami, ja čielgasat ja doaibmilat mearrádusaid addit. Sámi báikenamaide lei dehálamus nuppástus ahte oktanaga galgá ovddidit nammaáši dárogiel, sámegiel ja kveanagiel buohtalasnamaide.

Lága ođđa lánkaásahusain lea bargamin, ja lánkaásahusat dohkkehuvvojit ovdal borgemánu 1.b. 2006. Sámediggi lea árvalusaid departementii ovddidan lánkaásahusaid gulaskuddanevttohusa bargadettiin.

3.9.4 Sámi kulturviesut

Árvalusas S. nr.92 (2005–2006) bivddii Gielda- ja hálddahušlávdegoddi ráđdehusa stuorradiggeái-

godaga áigge ollašuttit Nuortasámi musea Njávdamis, Ája Sámi Guovddáža Gáivuonas, Saemien Sijte Snoasas ja Sámi dáiddamusea Kárášjogas.

Nationála kulturviesuid investerenplánas, mii ovddiduvvui Sd. prp. nr. 1 (2005–2006), máinnašuvvojit dát huksenplánat ja čállojit doarjagiin 2007–2009 áigodagas. Ráđdehus lea bargamin dan ala ahte huksenprošeavttat ollašuvvojit stuorradiggeáigodaga áigge. Investerenplánas mii galgá odastuvvot ja ovddiduvvot 2007 bušehttaproposišuvnnas, áigu Kultur- ja girkodepartemeanta ovdanbidjat man guhkás dáinna bargguin lea joavdan. Ollašuttin lea ee. dan duohken ahte prošeavttat leat plánejuvvon ja doarvái divvojuvvon, nu ahte sáhtáši daid čadahit, áigodaga juohke jagáš bušehttapoastta sturrodan, ja ahte eará ruhtadeapmi lea čielgas.

Nuortasámi musea huksenprošeakta ii álggahuvvon 2005 čavčča, go entreprenoraid fálut ledje divrasat go prošeaktabušehtas ledje biddjon. Eaktun lea ahte Kultur- ja girkodepartemeanta galgá ruhtadit dán viesu. Statsbygg, mii lea huksheaddji, lea evttohan álkidahttimiid plánas ja ođđa fállgilvvu. Dán vuodul joatkkášuvvojit plánat 2006:s áigumušain álggahit prošeavtta 2007:s. Kultur- ja girkodepartemeanta áigu Stuorradiggi máhccat áššiin 2007 bušehttaproposišuvnnas.

Kultur- ja girkodepartemeanta diehtá vel Várdoáikki Evenáššis/Skániin huksenplánaid birra.

3.9.5 Sámi aviissat

Kultur- ja girkodepartemeanta lea mearkkašan ahte Gielda- ja hálddahušlávdegoddi eanetlohku Árvalusas S. nr. 92 (2005–2006) Sd.dieđ. nr. 44 (2004–2005) *Sámedikki doaibma 2004* fuolastuvai sámi publikašuvnnaid ekonomalaš dili ektui. Sámi aviissaid doarjaga lánkaásahus nuppástuvvui borgemánu 2005 (lánkaásahus nr. 248 njukčamánu 17.b. 1997). Dát lei Sd.dieđ. nr. 33 (2001–2002) Lasidieđáhus Sd.dieđ. nr. 55 (2000–2001) Sámeapolitihka birra, meannudeami olis. Meannudeamis guorrasii Stuorradiggi dasa ahte doarjja eanet galgai leat sámegiel aviissaide, muhto liikká dihto várehusain. Dát lea eanet máinnašuvvon Sd.prp. nr. 1 (2005–2006) Prográmmakategorijas 08.30 Eará mediapolitihkalaš áššit. Nuppástusa geažil lea dát čuohtan muhtin doarjjaoažžuide dán lánkaásahusa ektui, ja departemeanta áigu dárkilit čuohtan mo dáinna manná. Riikaviidosaš dárogiel ja sámegiel beaiveaviissaid ceggema hárrái, lea dát bušehttaáši.

3.9.6 Sámi valáštallan

Norsk Tipping AS badjebáhcaga 2006 juohkima oktavuodas valáštallamii, dohkkehuvvon stáhtarádis miessemánu 5.b. 2006, várrejuvvui 300 000 kr sámi valáštallamii 2006 ovddas. Seamma submi juolluduvvui 2005. Doarjja sirdojuvvui Sámediggái, mii ovddasvástida joatkkajuohkima doarjaga mihttomeari mielde. 2005 doarjja sirdui ollásit Sámiid Valáštallanlihttui.

Sámi valáštallama doarjaga ulbmilin lea doarjut mihtilmas sámi valáštallandoaimmaid doalaheami ja ovdánahttima, mii lea oassin árbevirolaš sámi kultuvrras. Doarjja galgá vel veahkehit dasa ahte álbmot eanet valáštallá ja rumašlaččat lihkada. Doarjja galgá vuosttažettiin adnot mánáid (6–12 jahkásaš) ja nuoraid (13–19 jahkásaš) doaimaide.

3.10 Guolástusáššit

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.14.2 kap.

Sámediggi lea leamaš ovddastuvvon Mearrarsursaláhkálávdegottis mii ovddidii árvalusastis geassemánus 2005, ja boahá fásta lahttun Muddenráddái (Guolástus- ja riddoministara ráddeaddi lávdegoddi muddenáššiin).

Miessemánu 10.b. 2005 dollui čoahkkin gaskal Sámedikki áirasiid ja departemeantta politihkalaš jodihangotti boahhtevas muddemiid dáfus gonagasreabbáguolásteamis. Sámediggi lea dasto leamaš ovddastuvvon Barggojavkkus árvoštallat gonagasreabbá hálddašeami, mii ovddidii árvalusastis njukčamánu 1.b. 2006.

Sámediggi lei vel ovddastuvvon norgga áirrasgottis Seaguhuvvon norgga-ruošša guolástuskommišuvnna 34. sešuvnnas Kaliningradas Ruoššas, golgotmánánu 24. – 29.b. 2005.

Sámediggi ja Guolástus- ja riddodepartemeantta politihkalaš jodihangoddi čoahkkinasttii juovlamánu 6.b. 2005 gos Sámediggi dáhtui digaštallat áššiid maid lei ovddidan Muddenráddái, odđá áhperesursalága barggu muttu ja muddenáššiid jna. boahhtevas ráddádallamiid birra.

Čuovvleapmin lea Guolástus- ja riddodepartemeanta odđajagimánus 2006 čadahan ráddádallamiid Sámedikkiin reguleara, jahkasaš ráddádallamiid prosedyraid hárrái guolásteami oasseváldimuddemiid ja muddenláhkaásahusaid mearrideami oktavuodas.

Guolástus- ja riddodepartemeanta ge lea čadahan ráddádallamiid Sámedikkiin ja Finn-

márkku fylkkagiieldain mandáhta je. hárrái guorahallamis sápmelaččaid ja earáid vuoigatvuoda guolástit mearas olggobealde Finnmárkku. Dát lea čuovvleapmi Stuorradikki mearridan mearrádušas finnmárkkulága meannudettiin geassemánu 6.b 2005. Stuorradikki mearráduš čuodjá:

«Stuorradiggi bivdá Ráddehusa farggamusat čielggadit sápmelaččaid ja earáid vuoigatvuoda guolástit mearas olggobealde Finnmárkku, masa gullá uhcimusearri vuollil logi mehtera fatnasiidda, ja ovddidit dás čuovvleaddji ášši Stuorradikki ovdii.»

Departemeanta lea ovddidan meannudanevttohusa ráddehussii čielggadanmandáhta evttohusii Stuorradikki mearrádusa joatkkačuovvoleami oktavuodas. Ráddehus dohkkehii evttohusa njukčamánu loahpas 2006 ja mandáhtaevttohus lea departemeantta vuodđu ráddádallamiidda Sámedikkiin ja Finnmárkku fylkkagiieldain. 30.6.2006 lea nammaduvvon lávdegoddi mii galgá čielggadit sápmelaččaid ja earáid vuoigatvuoda guolástit mearas olggobealde Finnmárkku, je. Lávdegotti jodiha ovddeš alimusriektejustitiarius Carsten Smith, ja čielggadeapmi galgá leat gárvvís ovdal 2007 loahpa.

3.11 Boazodoallu

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.14.3 kap.

Bargu sihkarastit ceavzilis boazodoalu vuodosa lea oktilaš proseassa mii vel mearkkaša ahte ferte dárkilit čuovvut ealáhusa rievdeamei. Dárbbaslaš doaimbajuid ferte álggahit jus čájehuvvo ahte boazodoalu biologalaš vuodđu lea duodalaččat uhkiduvvon. Boazodoalolága odasmahttima barggadettiin leat leamaš ráddádallamat hálddahuslaš ja politihkalaš dásis Sámedikkiin ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikkaserviin.

3.11.1 Ráddádallamat

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta deattuha buriid ráddádallanproseassaid Sámedikki ja boazoealáhusa ektui. Departemeanta atná dán dehálažžan vai sámi beroštumit galget searvadahttot duhtadeaddji láhkai, ja vai eiseválddiide galgá leat buoremus vejolaš mearrádušvuodas mearrideamis. Boazodoalolága odasmahttima barggadettiin leat dál ráddádallamat jodus, ja leat dollon moanat čoahkkimat Sámedikkiin ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikkaserviin.

3.11.2 Resursalágat/vuoigatvuoat

Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta vuolgga-sadjin lea ahte resursalágaid bajit prinsihpat galget leat Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid mielde sápmelaččaid ektui eamiálbmogin. Boazodoallolága ođasmahttimiin mii dál lea jodus lea dát dakkár ášši masa giddejuvvo fuomášupmi. Eará resursa- ja areálagaid atnima hárrái, ferte vel fuolahit ahte álbmotrievttálaš suodjaleapmi galgá áimmahuššot dohkálaččat. Norgga stáhtas ja norgga eiseválddiin lea ovttas dása ovddasvástáduš. Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta lea dál álgán stuorát bargguin dainna áigumušain ahte biddjo buoret vuodus ollislaš areálapolitiikkii boazodoalu ektui. Muđui geahčada departemeanta dárkilat daid čuolmmaid maid Sámediggi čuoččaldahhtá šiehtadusaid oktavuodas gaskal boazoguohtumiid ja huksenberoštumiid guohtunanu luobaheamis, mahkáš bieggamilluid ceggemis.

3.11.3 Norgga-ruota boazoguohtunkonvenšuvdna

Šiehtadallamat Ruotain ođđa boazoguohtunkonvenšuvnna hárrái lea fas álggahuvvon manñil go dát guokte riikka sohpe ođđa oktasaš mandáhtas joatkka šiehtadallamiidda. Mandáhta dohkkeheapmi ja ođđa norgga šiehtadallanáirrasgotti nammadeapmi geavai Gonagaslaš resolušuvnnas skábmamánu 4.b. 2005, ja šiehtadallamat álge fas juovlamánus 2005. Ii leat vuodđu dadjat justa goas šiehtadallamat loahpahuvojit.

3.12 Eanandoallu

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.14.1 kap.

Sámediggi máinnaša WTO-šiehtadallamiid mat leat jodus. Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta áigu deattuhit ahte ráddehusa ovdii bohtet hástalusat maid šiehtadallamat WTO:s bohciidahttet offensiivvalaččat. Oktalaččat barget olahan dihtii šiehtadallanbohtosa mii sihkarastásii doaimbi eanandollui vuđđosa miehtá riikka. Šiehtadallamat leat dál bisánan. Go šiehtadallamat fas jotkojuvojit, ja šiehtadallanboadus lea gárvvís, de heivehuvvo politihkka ja váikkuhanoamit nuppástuhttojít nu ahte eanandoallopoltiikka ulbmiliid juvssašii. Sámediggi meannuda mielkeearreortnega ja atná fuola ahte lasihuvvojít mielkeearit sámi guovlluide. Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta čujuha dasa ahte bealit dán jagáš eanandoallojahkeloahpparehkegis, doaimbaidjun nannet gussamielkebuvtadeami Finnmárkkus, sohpe ahte várrejuvvo 1 milj.

lihtera earremearri mii várrejuvvo mielkebuvtadeapmái fylkkas, vrd. šiehtadallamiid loahppabeavdegirjji 4 čuo.

Sámediggi lea čujuhan ahte ásahus ferte leat fárus jahkásaš eanandoallošiehtadallamiin olu árabut go ovdal. Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta čujuha cuoŋománu 22.b. 2004 čoahkkimii Sámedikki áirasiiguin, gos lei ovttaoaivilvuoha lágideit čoahkkima gaskal Sámedikki ja departementta ovdal juohke eanandoalloloahpparehkega. Dákkár čoahkkima áigi sáhtta heivehuvvot Sámedikki dáhtuide. Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta oavvilda čoahkkima galgat vuodđuduvvot čálalaš evttohusas Sámedikkis dakkár fáttáiguin maid dáhtošii departemeanttain digaštallat. Departemeanta áigu muđui čujuhit Sámedikki ja stáhtarádi gaskasaš cuoŋománu 5.b. 2006 čoahkkimii, mas lei digaštallan Sámedikki evttohusain dán jagáš eanandoalloloahpparehkegi.

3.13 Birasáššit

3.13.1 Gáhttenplánat ja areálagáhtten

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.4 kap.

Dál leat Birasgáhttendepartemeantta ja Sámedikki gaskasaš ráddádallamat sámi guovlluide gáhttenplánabarggu njuolggadusaid hárrái. Njuolggadusat galget leat oppalaš ráddádallanšiehtadusa rámma siskkobealde. Sámediggi lea bivdán ahte eai álggahuvvo ođđa gáhttenplánaáššit luondugáhttenlága mielde ovdal go dákkár njuolggadusat leat gárvásat. Birasgáhttendepartemeanta lea dán oainnu váldán vuhtii, muhto deattuha seammas ahte ođđa njuolggadusaid bargu ii dárbbasmeahttumit cakka sámi guovlluide gáhttenplánaide ovdáneami. Departemeanta áigu iežas vuollasaš etáhtaide diedihit ahte jus ođđa gáhttenáššiid bargu galgá álggahuvvot ovdal go dárkilat njuolggadusat leat dohkkehuvvon, de galgá bargu leat oppalaš ráddádallanšiehtadusa rámma siste.

3.13.2 Plána- ja huksenláhka

Plánaláhkalávdegoddi lea čielggadeamistis NOU 2003:14 Bedre kommunal- og regional planlegging etter plan- og bygningsloven digaštallan ja evttohan dihto láhkamearrádusaid ovddidan dihtii sámi deasttaid ja beroštumiid servodat- ja areálapláneamis. Evttohusa áigejuovdilis fáttát leat sihkarastit sámi kultuvrra luondduvuđđosa, áimmahuššat riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid mat gullet ILO-konvenšuvdnii eamiálbmogiid vuogitvuodaide ja Sámedikki rolla plánemis. Dasto lea

lávdegottis evttohus man áigumuš lea buoridit boazodoalu posišuvnna areáplánemis. Lávdegotti evttohus lea leamaš ollu sajiin gulaskuddamis ja dál lea bargamin ovddidit láhkaproposišuvnna plána- ja huksenlága odđa plánaoassái. Lávdegotti evttohus sámi beroštumiid ja deasttaid ektui árvoštallo dán oktavuodas.

3.13.3 Boraspiret

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediédáhusa 2.4.5 kap.

NBR ja Birasgáhttendepartemeanta gaskasaš sierra čoahkkima vuodul guovvamánus 2006, mearriduvvui ahte departemeanta galgá čadahtit jahkásaš čoahkkimiid NBR:in mas boraspiret ja vejolaš eará áigeuovdilis áššit digaštallojit. Dasto árvoštallo jahkásaččat geatkegoddin njukčamánu gaskamuttu rájes, oktanaga báikkiid registrerema ja duodaštusa. Bohccuid guotteteatnamat deattuhuvvojit nannosit dáid árvoštallamiin. 2006 áigge galgá vel čada mannat fylkkamánniid árvoštallamiid duodaštalakeahtes vahágiid buhtadeami ektui, sihkarastin dihtii buoremus seammaláganmeannudeami fylkkaid gaskkas. Dasto lea 2006 divvojuvvon nášionálbušeahas álggahuvvon buhtadus buvttavuitui buhtadusortnegis go lea boazomassin boraspiriid geažil 2005–2006 boazodoallojagi rájes.

Sámedikki ávžžuhusa mielde lea bušeahhta registreret ja ovddidit vugiid boraspiriid nášionála gozihanprográmmas sakka lasihuvvon jagis 2005 ja 2006 rádjai. Dán jagi juolluduvvo 9,7 milj. kr boraspire nášionálegoziheapmái. Dasto biddjo olu ruhta eastadeaddji doaimmabijuide. Dát poasta ge lea lasihuvvon 2006:s, ja lea dál oktiibuot 37 milj. kr.

Dála boraspirepolitihka ja álbmotrievtti áššiid ektui, čujuhuvvo Sd.dieđ. nr. 15 (2003–2004) *Rovvilt i norsk natur* 5.2 og 5.3 kapihttaliidda.

Sámediggi lea ožžon njuolga nammadánválddi regiovnínalaš boraspirelávdegottiide daid guovlluin gos leat sámi beroštumit. Dás nammaduvvo Sámedikki beales okta viđa miellahtus ja sadjásaš 5, 6, 7 ja 8 regiovnínaide. Boraspirelávdegottiin lea bajit ovddasvástádus goddit ja bivdit boraspiriid, ja ovddasvástádus juohkit ruđa eastadeaddji ja riidoláivudeaddji doaimmabijuide. Gieskat lea vel aidostahtton ahte boazodoallohálldahus oktan fylkkamánniin galgá gessot mielde dáid regiovnínain boraspirelávdegottiid čállingottiide. Sámediggi lea vel ožžon bissovaš saji Boraspirehálldasaemi oktavuodálávdegodđái. Sámediggi beasai vel mielde odđa boraspirepolitihka ovddideami oktavuodas Sd.dieđ. nr. 15 (2003–2004) čállima oktavuodas, earret eará Rádgivende utvalg for rovvilt og sam-

funn (ROSA) ja Sentralt rovviltutvalg čoahkkimiid bokte.

3.13.4 Mohtorjohtolat mehciin

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediédáhusa 2.15 kap.

Árbevirolaš sámi ealáhusberoštumit leat fuolahuvvon gustojeaddji motorjohtolatlága 4 § vuosttaš lađđasa c bustáva mielde, mii diktá mohtorjohtolaga dárbbasaš sáhtostallamii fásta ássanbáikkiide ja eanandoallo-, vuovdedoallo- ja boazodoalloealáhusaid oktavuodas.

Departemeanta čujuha čadahuvvon iskkademiide mohtorjohtolagas mehciin hálldasaortnega iskkadanlága mielde. Iskkadeapmi lea loahpahunvon, muhto čieža oassálasti gielddain leat ožžon vejolašvuoda joatkit ortnegiin 2007 rádjai. Iskkademi váldoáigumuš lea čielggadit sáhtá go mohtorjohtolatlága ulbmila deavdit, ja mohtorjohtolatpolitihka šaddat oktalaččabut go dál, jus laktá mohtorjohtolatpolitihka báikkálaš plánearrádusaide ja plánaproseassaide plána- ja huksenlága mielde, ja jus gielddat ožžot stuorát válddi mohtorjohtolatlága mielde. Dán iskkadeami vásáhusat gullet MoSa-prošektii mas Sámediggi ge lea searvvus. MoSa loahpahunvo 2006:s. Iskkadangiellidaid ja MoSa-prošeavtta vásáhusat bidjet vuđđosa árvoštallat galget go dálá njuolggadusat nupástuhttot ja makkár nupástumit de leat áigeuovdilát.

3.13.5 Árbevirolaš eamiálbmotmáhttu

Giella- ja guovlodepartemeanta lea 2005 juolludan 400 000 kr Sámi allaskuvlii – Sámi instituhttii dakkár prošektii mii galgá duodaštít ja ovdanbuktít odđa ja guoski máhtu mii lea árbevirolaš luonddu-, riggodagaid- ja arealahálldasaemi ja boazodoalu doaimmaheami vuodul. Bargo- ja searvadahttindepartemeanta lea 2006:s čuovvolan lassi mearrerudain prošektii.

3.13.6 Ovttasbargu regiovnínalaš dásis GIS (Geografalaš informašunvuogádagaid) dáfus

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediédáhusa 2.5.1 kap. mañimuš oassái.

Birasgáhttendepartemeanta ja Statens kartverk leat čoahkkinašán Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagiellida árasiguin searvamii Norge digitálta ja geografalaš informašunvuogádagaid atnimis (GIS) hálldasaemis. Bealit ledje ovttaoavilis ahte Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiella ovttasbarget geodata hárrái Finnmárkkus geahčalanortne-

gin Norge digitalt ektui, ja de árvvoštallo galgá go dadis eanet čatnašuvvot. Sámediggi áigu dárkilat geahčadit iežas geodata anu ja makkár fáddádata lea miellagiddevaččamusat ráhkadit, sihke standárddaid ja sisdoalu dáfus. Sámi báikenamaid ektui, lea dehálaš ahte Statens kartverk, Sámediggi ja báikenammakonsuleanttat ovttasbarget bures báikenamaid nammabidjamis kárttain ja registraariin.

3.14 Kulturमितohálddašeapmi

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.13 kap.

Sámi kulturmuittuid hálddašanváldi lea njuolga sirdon Sámediggái geahččalanortnegin 2001 rájes. Ortnege árvvoštallan 2003:s evttohi ásahtit bargojavkku čielggadit sámi kulturमितohálddašeami boahitevaš lágideami. Evttohus čuovvuvvui Sd.dieđ. nr. 16 (2004 – 2005), *Leve med kulturminner* ja Birasgáhttendepartemeanta ásahtii 2005:s joavkku ovttas Bargo- ja searvadahttindepartemeanttain, Riikaantikvárain ja Sámedikkiin. Bargojavkku galggašii čielggadit boahitevaš sámi hálddašeami dán jagi áigge dahje árrat 2007:s.

Sámediggi hálddaša 2 milj. kr doarjaortnega maid Birasgáhttendepartemeanta lea ruhtadan. Doarja galgá áimmahuššat bajit kulturमितofágalaš deasttaid sámi kulturmuittuid ja kulturbirrašiid barggus ja lea eanaš geavahuvvon stuorát mátasadno- ja divodanbargguide, vrd. Sd.prp. nr. 1 (2005–2006) máinnašeami Birasgáhttendepartementii.

3.14.1 Huksehusaid suodjaleapmi

Sámedikki čielggadeamat čájeht ahte sámi huksehusaid suodjaleapmái ferte eanet beroštumi bidjat sihkarastin dihtii árvvuid ja hehtten dihtii billašumi. Sd.dieđ. nr. 16 (2004–2005) *Leve med kulturminner*, meannuduvvo dát ja ovdanboahitá ge ahte dárbbášuvvo buoret ja eanet čehppodat sámi huksehusaid suodjaleapmái. Riikaantikvára juolludii danne 500 000 kr Sámediggái nannet dán suorggi huksehusaid suodjaleami ja čehppodatlasihemi.

3.15 Minerálahka

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.4 kap. manjimus oassái.

Finnmárkkuláhka, mii dohkkehuvvui 2005:s, nuppástuhtii muhtin njuolggadusaid báktedoaimmalágas Finnmarkku fylkka ektui. Dasto addui

láhkaásahusvuoddu finnmárkkulága 42 §:s lasihuvvon eanaoamastandivada birra ruvkkiiide Finnmarkkuopmodaga eatnamiin. NHD lea dál ráhkadeamen dákkár láhkaásahusa. Ášši hárrái leat dolon ráddádallamat Sámedikkiin.

Bergvesenet ja Sámediggi leat čoahkinastán dán birra. Bergvesenet lea stáhta guovddáš fágatáhta minerálahka riggodagaid hálddašeami ja ávkkástallamis, ja lea hálddašaneatáhta njuolga Ealáhus- ja gávpedepartemeantta vuollásažžan. Dárbbu mielde čadahuvvojit 2006:s vel ráddádallamat Ealáhus- ja gávpedepartemeanttain.

3.16 Bieggafápmu

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.4.2 kap.

Boazodoallofuolat áimmahuššojit bieggafápmorusttegiid konsešunmeannudeami dan olis go boazodoallu lea fáddán konsešunmeannudeami oktan čuozašielggademiin (KU). Dasa lassin lea boazodoallu sierra árvvoštallanfáddán bieggafápmu fáddálaš riidoárvvoštallamiin, mat gullet konsešunmeannudeami vuoddosii. Boazodoallohálddahus ovddasvástida fágalaččat boazodoalu ja bieggafápmoprošeavttaid gaskasaš riidoárvvoštallamiin dán fáddálaš riidoárvvoštallamiin.

Mannan jagis lea Boazodoallohálddahus riidoárvvoštallan visot konsešunohcon ja diedihuvvon prošeavttaid main sáhtá bohciidit riidu boazodoaluin. Riidoárvvoštallamiid boadus lei gulaskuddamis 2006 gida. Sámediggi gullá gulaskuddiide. Gulaskuddamis addo gulaskuddanbeliide vejolašvuhta árvvoštallat riidoárvvoštallamiid metodihka, ja vel besset cealkit oavilis mángga prošehtii oktalaččat. Gulaskuddancealkámušaid vuodul čadahuvo fáddálaš riidoárvvoštallamiid árvvoštallan 2006 čavčča.

Bieggafápmohuksemiid áššiin mat njuolga gusket sámi fuolaide lea Sámedikkis ja vejolaš eará sámi berošteaddjiin maiddái vuoigatvuhta beassat ráddádallat, vrd. ráddádallanšiehtadusa Sámedikkiin ja dán bagadusa.

Ráddehus lea dál vel ráhkadeamen njuolggadusaid bieggafápmorusttegiid plánemii ja gokko daid bidjat. Njuolggadusat galget čielggadit dehálaš deasttaid maid doaimmaheaddji berrešii atnit árvvoštaladettiin gokko sáhtášii daid cegget ja plána- ja konsešuneiseválddit fas meannudettiin muddenplánaid ja konsešunohcamiid boahitevuodas. Sámi berošteaddjit, oktan stáhta eiseváldiid ráddádallangeatnegasvuodain Sámedikki ektui ja vejolaš eará sámi berošteaddjit máinnašuvvojit njuolggadusain. Njuolggadusat

galggašedje leat gárvásat gulaskuddamii 2006 čavčča mielde.

Njuolggadusat máinnašit vel bieggafápmui regiovnnaš plánaid. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) galgá ráhkadit bieggafápmorustegiid regiovnnaš plánaide fágalaš bagadusevttohusa. NVE galgá ovttasbargat guoski ášahusaiguin ja berošteaddjiiguin, maiddái Boazodoallohálldahusain.

3.17 Petroleumdoaimma Barentsábis

3.17.1 Rá □ □ ádallamat

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.4.3 kap.

Petroleumdoaimma Barentsábis sáhtá oazžut njuolga mearkkašupmi sámi beroštumiide, erenomážit dán doaimma oljju ja gássa jodiheamis gáddái. Danne soaitá leat ráddádallangeatnegasvuohta dákkár doaimma plánema oktavuodas.

Oljo- ja energijadepartemeanta áigu láchit dili dákkár searvama ráddádallamiidda dárbbu mielde dain fásta jahkebeallásaš politihkalaš čoahkkimiin gaskal sámi áššiid stáhtarádi ja sámediggepresideantta (vrd. Sámedikki ja stáhtalaš eiseválddiid gaskasaš ráddádallamiid prosedyraid, 5 čuo.).

Oljo- ja energijadepartemeanta áigu dasto ráddádallat Sámedikkiin stuorra energijarustegiid konsešunmeannudeamis, oktan bieggafámuin, mas dát čuovvu ráddádallanprosedyraid ektui.

3.17.2 Gažaldat ásaht eamiálbmotfoandda

Gustojeaddji rievtti mielde lea stáhtas oamastanvuoigatvuohta mearravuloš petroleumvaljiide ja sieraláš vuoigatvuohta riggodathálldasheapmái, vrd. petroleumlága 1–1 §. Petroleumlága 1–2 § nanne ahte petroleumriggodagaid galgá hálldašit olles servodahkii buorin.

Sámediggi cealká jahkediedáhusastis ahte eiseválddit leat geatnegasat ásaht eamiálbmotfoandda mas lea oassi vuoittus buotlágan oljo-, gássa- ja minerálariggodagaid roggamis sámi guovlluin. Sámediggi cealká vel ahte oljo- ja gássariggodagat «sámi guovlluid» olggobealde luvvejit sierra álbmotrievttaláš geatnegasvuođaid sámeálbmoga ektui. Ii boade čielgasit ovdan makkár geatnegasvuođaide Sámediggi čujuha jahkediedáhusa dán oasis.

Ráddehusa mielas eaige leat álbmotrievttaláš geatnegasvuođat sápmelaččaid ektui kontinentalládasa petroleumdoaimma vuoittu dáfus. Dát guoská vel vejolaš eamiálbmotfoandda ásaheami áššái.

3.18 Riikkaidgaskasaš áššit

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.5.3 kap.

3.18.1 Bargu ON eamiálbmotjulggaštusain

Bargun ráhkadit eamiálbmotvuoigatvuođaid hárrái julggaštusa ON siskkobealde, ovdánii sakka 2005 áigge. Ovdalmoš dan bargojoavkkus mii šiehtadii julggaštusa ektui, lea ovddidan julggaštustevstta evttohusa. Dán evttohussii guorrasii dat odđa ON Olmmošvuoigatvuođaráđdi ja evttohus galgá meannuduvvot ON Dievasčoahkkimis 2006 áigge.

Olgoriikadepartemeanta lea dorjon Sámedikki oassálastima dáin šiehtadallamiin.

3.18.2 Barentsovttasbargu

2005 lei eamiálbmotjahki Barentsovttasbarggus ja eamiálbmogiid dili lei earret eará danne hui guovddázis Barentsrádi olgoriikaministarčoahkkimis Háštás skábmamánu 2005. Digaštallan nannii ahte eamiálbmogat bissot dehálaš dimenšuvdnan Barentsovttasbarggus. Čakčamánu 2005 lei vel čoahkkin stáhtačállidásis Moskvas nannen dihtii Ruoššain ovttasbarggu ráddehusdásis.

Ráddehus lea dál bargamin eamiálbmotáššiiguin Barentsregiovnnaš erenomážit guovtti dásis: Eamiálbmogiid vejolašvuohta searvat ja gulduvuvot regiovnna viiddis ovttasbarggus, ja doaimbajuid sisdoallu ja álggaheapmi buoridan dihtii sin eallindili, oahpu, dearvvasvuođa jna. Dán barggus leat Sámediggi ja Sámi parlamentarálaš ráđdi guovddázis. Olgoriikadepartemeantta ruđaiguin mat earret eará hálldašuvvojit Barentsčállingotti bokte, čađahuvvojit vel moanat doaimbajut nu ahte nannejuvvo ovttasbargu sápmelaččaiguin ja eará eamiálbmogiiguin ja singuin gaskaneaset Barentsregiovnnaš, ja ovddiduvvojit ealahusat ja ásahtuvvojit nannejeadji eavttut kulturrálaš ja eará ovdáneapmái.

2005 eamiálbmotjahki lea buktán liibba giddet nannosat fuomášumi dakkár áššiide main Barentsovttasbarggus lea doaimma báikegottiid, eiseválddiid ja servodatserviid ovttasdoaimmas, juksan dihtii ceavzilis ovdáneami dáfus ulbmiliid daid eamiálbmogiidda ge mat čadat leat leamaš vuodđun regiovnna ovttasbargui. Eanaš doaimbajut eamiálbmotjagi olis ruhtaduvvojedje ja čađahuvvojedje regiovnnaš ja báikkálaš dásis. Boadusmihttu ovttasbarggu mihtun govvejuvvo vel Barentsregiovnna eamiálbmotovttasbarggu odđa doaimmaplánaš, masa ráddehus ge lea gidden fuomášumi.

Ráddehusa odđa davviguovlovuoruheami olis 2005 čavčča, láchččui vel dilli nannejuvvon dialogii ja ovttasdoibmii davvinorgalaš regiovnnaš eiseválddiiguin, ja Sámedikkiin. Dán čuovvoleapmin ja stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš šiehtaduvvon ráddádallanprosedyraide ráhkkanuvvo jahkebeallásaš čoahkkimiidda davviguovloáššiid birra, politihkalaš dásis masa Olgoriikadepartemeanta, Bargo- ja searvadahttindepartemeanta ja Sámediggi servet.

3.18.3 Árktalaš Ráđi

Árktalaš eamiálbmotservviid áirasii lea gitta Árktalaš Ráđi ásaheami rájes 1996:s leamaš «bissovaš oasseváldi» árvu dán ovttasbarggus. Geavatlaččat mearkkaša dát masa jo dievas oasseváldevuoigatvuoda hállan- ja evttohanvuoigatvuodain, ja sadji beavdeguoras nu go riikkain ge.

Dál leat guhitta bissovaš oasseváldi: Sámeráđdi, inuihttasearvi ICC, ruošša searvi RAIPON, athabaskat, unajat ja gwitchin. Máilmmi boazodoalliid searvi (World Reindeer Herders, WRH) lea áicin.

Nana eamiálbmotoassálastin Árktalaš Rádis lea erenomáš riikkaidgaskasaš oktavuodas. Riikkaide lea ávkin oazžut árvalusaid uhkiduvvon álbmotjovvkuin, ja eamiálbmogat ieža fas besset ovddidit vuoruhuvvon áššiid njuolga riikkaid ovddasteaddjide. Dát lea ávkkálaš goappašiid beliide.

Eamiálbmotsearvvit ovddidit sáhkavuorusteatte ahte nannosit vuoruhit ceavzilis ovdáneami

barggu ja lea dáhttu searvat árktalaš mearridanproseassain. Geavadis leat sii vel giddden stuorra beroštumi nuoskkidanbargui birasgozihanprogramma AMAP bokte ja dálkkádatrievdadeami barggus ACIA (Arctic Climate Impact Assessment) dálkkádatlohkamis. Duohtavuoha lea ahte eamiálbmogat árbevirolaš biebmovieruiguin leat eanemus uhkiduvvon birasmirkkuid ja lossametálaid alla dási ektui árktalaš faunas. Dálkkádatrievdadeamit sáhttet garrasit čuočcat birrasii ja váikkuhit olbmuid geat ellet luonddus. Dát guoská áinnas inuihtaide geat bivdet jieņa alde, muhto sámi boazodollui ge ee. nuppástuvvi guohtundilálašvuodaid bokte.

Árktalaš Ráđi barggu jodiha 2004–2006 áigodagas Ruošša. Norga váldá golggotmánus 2006 badjelasas ovdagotti guovtti jahkái.

Norggas lea jahkásaš 600 000 kr mearreruhta eamiálbmotsearvamii Árktalaš ovttasbargui. Ruhta juogaduvvo eanaš Sámeráđi ja ruošša eamiálbmotsearvvi RAIPON gaskkas.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta

r á v v e :

Ráva Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas golggotmánu 20. b. 2006 Sámedikke doaimma 2005 birra sáddejuvvo Stuorradiggái.

Mildosat 1

Samedikki rehketoallu 2005

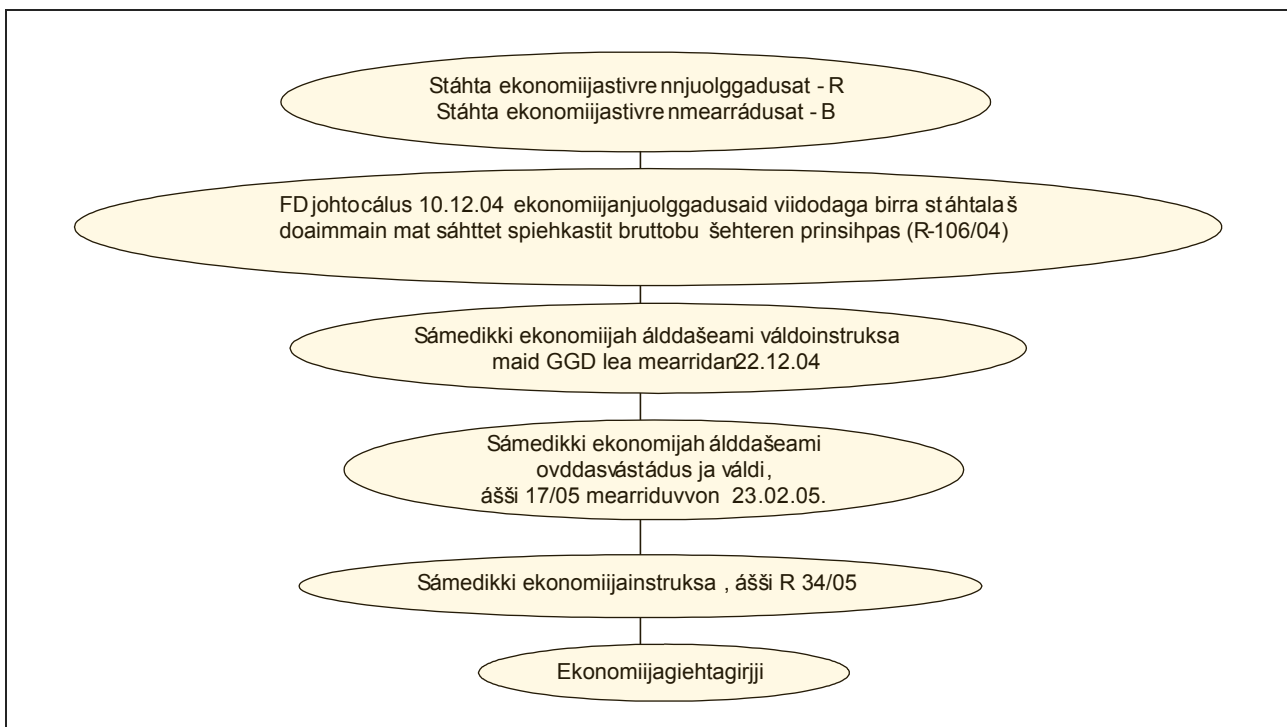
Finánsadepartemeanta lea juovlamánu 12. b. 2003 mearridan njuolggadusaid maid namma lea «Reglement for økonomistyring i Staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten». Dasa lassin stivre Sámediggi iežas ekonomiijahálddašemi Sámedikki dievasčoahkkima mearridan bušehtaiguin. Ruđaid geavaheami birra diedihuvvo Stuorradiggái Sámedikki jahkediedáhusas, mii sáddejuvvo Stuorradiggái stuorradiggediedáhusa hámis ja mas leat ráddehusa mearkašumit. Vuolábealde lea geahčastat dain áššebáhpiriin mat stivrejit Sámedikki ekonomiijahálddašemi.

Sámedikki mihttomearri ekonomiihálddašemiin lea dat ahte leat buorit ja beaktilis proseassat ja bearráigeahččanvuogádagat maiguin sihkkarastojuvvo dohkálaš ja beaktilis siskkáldas

bearráigeahččan Sámedikkis heivehuvvon riskii ja mearkašupmái.

Sámedikki politihkalaš doaibma ja bargoviidodat lea lassánan mealgadit mañimuš jagiin. Sámediggi bargá oktilaččat ekonomiijastivrema ja bearráigeahččama ovdánahttimiin ja nannemiin Sámedikkis, ja lea álggahan ollu doaibmabijuid áigeuovdilastin dihte ja heivehan dihte dáláš ja odđa vuogádagaid ja rutiinnaid otnáš doaibmadásái.

Áššis 17/05 Ovddasvástádus ja válđi Sámedikki ekonomiijahálddašemis, mii mearriduvvui dievasčoahkkimis 23.02.05, leat delegeren ja ovddasvástádus- ja váldebealit čilgejuvvon. Dan mañná lea Sámediggeráđđi 14.04.05 mearridan ekonomiijainstruvssa Sámediggái mas mearriduvvo válde-, doaibma- ja ovddasvástádusjuohku Sámedikki siskkáldas ekonomiijahálddašemis. Ekonomiija-

instruksa dárkkistuvvui kvalitehta dáfus stáhta ekonomiijanjuolggadusa ektui ja dan dagai Senter for statlig økonomistyring (SSØ) ásahus.

Bargiid odđa mátkepolisiiija gustogodii 01.09.05 rájes. Brutto prinsihppa mátkerehkegiid ektui lea gustogohtán, mii mearkkaša dan ahte buot mátkegolut mátkkiid oktavuodas galget ovdanbohtit mátkerehkegis juohke mátkki ovddas. Vástesaš mátkepolisiiija ja gullelaš dagaldumit ovddiduvvojit sierra áššin Sámedikki politihkkariidda guovvamánu dievasčoahkkimis 2006.

Guovvamánu 2004 gárvvistuvvojedje prosedyrat/njuolggadusat buot skoviiguin mat gullet gálvuid ja bálvalusaid oastimiidda. Dat gustogohte 01.03.04 rájes. Dagaldumit mat gusket almmolaš oastimiidda čakčat 2005, leat reviderejuvvon lánkaásahusaid rievdadusaid ektui.

Odđa ekonomiijamálla lea ráhkaduvvon Norgga standárdda kontoplána huksema ektui, maiddá odđa bušeanttastivrenreaiddu álggahemiin. Bušeanttareaidu lea njuolga ovttaidduhttojuvvon rehketdoallovuogádagain, mii álkiduhtta bušeanttastivrenreaidu, sihke detálja dásis ja bajimuš dásis. Dasa lassin lea álkit muddet bušeatta jagi mielde. Odđa ekonomiijamálla lea válđojuvvon atnui 01.01.06 ja bušeanttastivrenreaidu galggašii leat sajis odđajagamánus/njukčamánu 2006. Dát bargu čadahuvvo ovttasbargguin SSØ:in.

Skábmamánu 2005 álggahuvvui Sámedikki ekonomiijagiehtagirjii ráhkadeapmi mii lea ovttasbargoprošeakta SSØ:in. Áigumuššan lea geargat proševttain ovdal 28.02.06. Ekonomiijagiehtagirjii galget leat njuolggadusat, dagaldumit ja bargoproseassat ekonomiihálldasaemi siskkobealde, mas lea mielde bušeatta, rehketdoallu, oastimat, bálkkát ja buhtadusat, bargit, doarjjahálldasaepmi ja eará dagaldumit ekonomiija siskkobealde. Proseassa oktavuodas lea maiddá dahkkojuvvon riskaárvoštallan. Dát dahkkojuvvo maiddá danne go ekonomiijanjuolggadusat gáibidit ahte stivren, čuovvoleapmi ja bearráigeahččan heivehuvvojit doaimma iešvuhtii ja dasto riskii ja mearkkašupmái.

Sámediggi ja Gelda- ja guovlodepartemeanta geahčadedje ja odasmahte Sámedikki njuolggadusaid čakčat 2003, man vuodul mearridii dievačoahkkin skábmamánu 2003 odđa njuolggadusaid Sámedikki doarjjahálldasaemi vástes mat gustogohte 01.01.04 rájes. Sámediggi lea joatkán dán barggu oassin ekonomiijagiehtagirjii. Dán oktavuodas geahčaduvvojit ja árvoštallojuvvojit dálás dagaldumit ja njuolggadusat, erenoamážit čuovvolaneavttut ja evalueremat.

Skábmamánu – juovlamánu barggai prošektajoavku odđa bálkávuođadaga álggahemiin (SAP),

ja 01.01.06 rájes válđojuvvui dat geavahussii. Čuovvovaš bargguiguin jotkojuvvo 2006:s:

- ESS – elektrovnnalaš iešbálvalus mainna bargiin lea vejolaš geahččat ja dikšut iežas dieđuid SAP:s internehttauskkáda bakte.
- Mátki/elektrovnnalaš mátkerehkegat – sierra modula SAP:s masa juohkehaš čállá iežas mátkerehkega iešbálvalandoaimma bokte SAP:s. Dát sádde mátkerehkega ovddasvástideaddjái dárkkisteapmái ja viidáseappot jodiheaddjái dohkkeheapmái.
- Elektrovnnalaš rehketmeannudeapmi (EFB) – beaktilit registreret ja meannudit rehkegiid, SSØ buktá čovdosa mot elektrovnnalaččat meannudit Contempus Invoice málla mielde.

Sámedikki mearrádusas áššis 26/05 Sámedikki bearráigeahččanortnegat eaktuda ahte Sámediggi oazžu stuorát juolludemiid Stuorradikkis 2006 stáhtabušeatta oktavuodas nannet Sámedikki ekonomiihálldasaemi. Ráđdehus ii leat čuovvolan dán eavttu, muhto stuorradiggedieđáhusas nr 1 eaktuda dattetge Gelda- ja guovlodepartemeanta ahte Sámediggi áiggis áigái gustovaš rámmaid siskkobealde vuoraha doarvái resurssaid ekonomii- ja rehketdoalloibmii sihkkarastit dan ahte ekonomiihálldasaandagaldumit ja daid čadaheapmi leat ollásit dohkálaččat.

Danne lea Sámediggi iežas bušeattas 2006 guorrasan dasa ahte nannet iežas ekonomiihálldasaemi hálldahusa rámma siskkobealde gelbbolašvuoda buoridan doaibmabijiguin ja ekonomiihálldasaemi beavttálmahttimiin.

Áššis 50/04 Sámedikki 2005 bušeatta mearriduvvui ahte Sámedikki hálldahus galgá nannejuvvot controller-virggiin. Olmmoš lea biddjojuvvon virgái ja son álggii bargui 02.01.06.

Sámedikki rehketdoallu 2005

Sámedikki 2005 rehketdoallu lea reaidorehketdoallu doibmii ollislaččat ja čájeha doaimma duohta girjejuvvon sisaboaiduid ja goluid.

Rehketdoallu čalmmustuvvo golmma válđoasis; boadusrehketdoallu, balánsa ja rehketdoallomearkkašumit. Rehketdoallomearkkašumiin addojuvvo geahčastat dain juolludusain mat leat vuostáiválđojuvvon, doaibmarehketdoalus juogaduvvon válđopoahttaide, váikkuhangaskaoapmerehketdoalus juogaduvvon váikkuhangaskaoapmeortnegiidda ja ovttaskas balánsapoahttaid spesifiseremiidda. Buot dáid válđoosiid vuolde čilgejuvvojit vejolaš spiehkastagat.

Boa □ usrehketdoallu

Tabealla 1.1

Poasta	Teaksta	Meark.	Boadus d.r.	Rev.buš 05	Erohus	%
Juolludusat						
50	Departemeanttaid juolludusat	1	238 842 000	238 632 000	210 000	0,1 %
1. Rámmajuolludusaid submi			238 842 000	238 632 000	210 000	0,1 %
Politihkalaš ja hálddahaslaš dási doaibma ja erenoamáš doaibmagolut						
01	Politihkalaš dási doaibma	2	16 834 359	17 533 000	698 641	4,0 %
01	Hálddahas doaibma	3	54 722 928	54 784 500	61 572	0,1 %
22	Erenoamáš doaibmagolut	4	10 111 315	9 158 352	-952 963	-10,4 %
2. Doaibmagoluid submi			81 668 603	81 475 852	-192 751	-0,2 %
Váikkuhangaskaomit						
51	Ealáhusovddideapmi	5	22 750 000	22 750 000	0	0,0 %
52	Kultuvra	6	34 085 622	34 167 000	81 378	0,2 %
53	Sámegeiella	7	41 153 739	41 160 000	6 261	0,0 %
54	Birasgáhtten ja kultursuodjalus	8	12 330 944	12 293 000	-37 944	-0,3 %
55	Eará doarjagat (politihkalaš doaibma)	9	6 008 102	5 951 000	-57 102	-1,0 %
56	Oahpahus	10	25 032 663	26 259 000	1 226 337	4,7 %
57	Riikkaidgaskasaš ovttasbargu	11	4 354 500	4 329 500	-25 000	-0,6 %
59	Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan	13	4 100 000	4 100 000	0	0,0 %
60	Girjerádjosbálvalusat	14	5 116 197	5 090 000	-26 197	-0,5 %
61	Dásseárvodoaimmat	15	450 000	450 000	0	0,0 %
62	Sámi statistihkka	16	300 000	300 000	0	0,0 %
63	Regionála ovddideapmi ja ovttasbargu	17	820 000	900 000	80 000	8,9 %
3. Váikkuhangaskaomiid submi			156 501 768	157 749 500	1 247 732	0,8 %
Ođđasis juogaduvvon badjelbáza 2004:s rehketdoalus			0	593 352	593 352	100,0 %
4. Jahkeboadus (1 – 2 – 3)			671 629	0	671 629	–
Jahkebohtosa geavahus						
Ođđasisjuogadeapmái 2006 rev. bušeahtas – eará iežaskap:ii			671 629			
Geavahusa submi			671 629			

Balánsa

Tabealla 1.2

Válddahus	Meark.	2004	2005
Opmodagat			
Johtooamit			
Áššehasgáibádusat	18	7 392 942	11 371 167
Eará gáibádusat	19	2 714 795	1 363 759
Gáibádusaid submi		10 107 737	12 734 927
Bánkosisabijut			
– Doaibmakonto		53 370 202	63 338 669
– Sámi ovddidanfoanda		20 732 846	17 498 610
– Sámi kulturfoanda		6 637 322	7 328 773
– Sámeálbmotfoanda		79 663 530	79 652 376
Submi bájku		160 403 900	167 818 429
Submi opmodagat		170 511 637	180 553 356
Iežaskapitála ja vealgi			
Iežaskapitála			
Iežaskapitála	21	0	-593 352
Eará iežaskapitála – Oddasisjuogadeapmái 2006 reviderejuvvon bušehtas	21	-593 352	-671 629
Submi iežaskapitála		-593 352	-1 264 981
Vealgi			
Sajušteamit geatnegasvuodaid várás			
Sámi ovddidanfoanda	5	-20 147 750	-20 099 850
Sámi kulturfoanda	6	-8 223 038	-8 629 700
Sámeálbmotfoanda – vuoitu	12	-21 505 130	-26 157 507
Sámeálbmotfoanda – kapitála	12	-75 000 000	-75 000 000
Doaibmi doarjjalohpádusaid sajušteamit oahpponeavvoráhka-deapmái	10	-14 453 131	-15 375 730
Doaibmi doarjjalohpádusaid sajušteamit kulturmuutosudjaleapmái	8	-2 701 000	-2 835 750
Doaibmi doarjjal. sajušteamit interregii, regionála ja stáhtalaš oassi	11	-7 804 980	-8 551 731
Submi foandasajušteamit ja sajušteamit eará geatnegasvuodaide		-149 835 029	-156 650 268
Oanehisáiggi vealgi			
Vealgi gálvolágideaddjiide		-1 974 739	-190 538
Penšuvdnabijut		-244 626	-21 566
Almmolaš divadat, vealgi		-2 738 038	-3 275 133
Eará oanehisáiggi vealgi-luopmoruđaid ja joavkodáhkádusaid sajušteapmi		-3 910 752	-4 407 384
Eará oanehisáiggi vealgi – kapitálavuoiu. Norgga bájku	12	-4 663 530	-4 652 376
Eará sajušteamit	20	-6 551 572	-10 091 111
Submi oanehisáiggi vealggit		-20 083 256	-22 638 107
Submi iežaskapitála ja vealgi		-170 511 637	-180 553 356

Mearkkašumit rehketdollui

Mearkkašupmi 1 Juolludusat departemeanttain – poasta 50

Juolludusaid juohkin departemeanttain lea ná:

Tabealla 1.3

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
50	Gielda- ja guovlodepartementa	149 400 000	149 500 000	-100 000	-0,1 %
50	Oahpahuš- ja dutkandepartementa	34 049 000	34 039 000	10 000	0,0 %
50	Mánáid- ja bearašdepartementa	11 080 000	11 080 000	0	0,0 %
50	Birasgáhttendepartemeanta	2 000 000	2 000 000	0	0,0 %
50	Kultur- ja girkodepartementa	32 913 000	32 913 000	0	0,0 %
50	Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta	5 400 000	5 100 000	300 000	5,9 %
50	Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta	4 000 000	4 000 000	0	0,0 %
Juolludeamit departemeanttain		238 842 000	238 632 000	210 000	0,1 %
50	Gielda- ja guovlodepartementa	0	4 650 000	-4 650 000	-100,0 %
	Ođđasis juogaduvvon badjelbáza 2004:s rehketdoalus	0	593 352	-593 352	-100,0 %
Juollud. dep. buohkanassi, o/Sámeálbmotfoanddain		238 842 000	243 875 352	-5 033 352	-2,1 %

Sámeálbmotfoandda buvttadeapmi ii fievrri-
duvvo sisabohtun boadusrehketdoalus. Go
máksu bohtá, de girjejuvvo dat balánssas čuoggá
vuolde «Sámeálbmotfoandda buvttadeapmi».

Sámedikkis lei go meannudii bušehta áššis
50/04, Sámedikki 2005 bušehta, juolludus mii
oktiibuot lei 239 912 000 ruvnno, mas lea mielde
Sámeálbmotfoandda 4 650 000 ruvdnosaš buvttadeapmi.
Bušehta muddemis miessemánus 2005
mearriduvvui loahpalaš bušehta jahkái 2005 man
ollislaš rámma lei 245 875 352 ruvnno, mas lea
mielde rehketdoalulaš badjelbáza 2004:s ja dat lei
593 352 ruvnno. 2 miljon ruvnno bušehtas sámi
girjebussiid investeremiidda ledje vuolggasajis
juolluduvvon Sámediggái reviderejuvvon
našonálabušehtas 2005. Ruhtajuolludeapmi lea
maŋŋá rievdaduvvon Sámedikkis Norlánda fylk-
kagildii, nu ahte fylkkagiella lea ožžon juolludusa
njuolga Kultur- ja girkodepartemeanttas. 2006:s
bohtá dát juolludus Sámediggái. Dán vuodul leat
mii unnidan Sámedikki reviderejuvvon bušehta,
nu ahte ollislaš reviderejuvvon rámma šaddá leat
243 875 352 ruvnno.

Reviderejuvvon našonálabušehta 2005
meannudeami oktavuodas mearridii Sturradiggi
seastinfápmudusa mii lea 78,2 miljon ruvnno juoga-
duvvon departemeanttain doaibma- ja investerengoluide,
ja nettobušehterejuvvon doaimmaide,

geahča Árvalusa S. Nr. 240 (2004 – 2005). Sámedikki
juolludus Gielda- ja guovlodepartemeanttas
lea dán geažil unniduvvon 100 000 ruvnnuin 2005:s,
geahča Sd. prp. nr. 13 (2005 – 2006).

Reviderejuvvon našonálabušehtas 2005 geah-
peduvvui juolludus kapihttalís 206, poasta 50 Oah-
pahuš- ja dutkandepartemeanttas (ODD) 30 000
ruvnnuin. ODD juolludus 2005:s čájeha ahte
Sámedikki juolludus ODD:s dušše lea unniduvvon
20 000 ruvnnuin ja danne lea spiehkastat 10 000
ruvnno reviderejuvvon bušehta ektui.

Dasa lassin lea Sámediggi ožžon 2 000 000
ruvnno ODD:s kapihttalís 226 poasta 01 kvalitehta
ovdánahttimii vuoddoohpahušas, ja kapihttalís
248 poasta 21 ru 2 500 000 sierra GDT-doaibmabi-
juide oahpahušas. Sámediggi ii lean ožžon juollu-
dusa 31.12.05 rádjai, ja dát lea danne girjejuvvon
gáibádussan departemeanttas. Sámedikkis lea
leamaš oktavuoha departemeanttain ruđaid mák-
sima hárrái 2005:s.

2005 juolludus Dearvvašvuodadepartemeant-
tas (DD) ii lean spesifiserejuvvon DD evttohusa
ektui 2005 stáhtabušehtas Sámediggái. DD juollu-
dusreivves 2005:s lei juolludus 5 400 000 ruvnno,
mii mearkkaša ahte lei 300 000 ruvnno eanet go
maid Sámediggi lei navdán.

Sámediggi lea ollásit ožžon 238 842 000 ruvnno
iešgudet departemeanttain 2005:s.

Mearkkašupmi 2 doaibmagolut politihkalaš dásis –
poasta 01

Tabealla 1.4

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
01	Sámediggeráđdi	5 430 662	5 243 000	-187 662	-3,6 %
01	Sámedikki dievasčoahkkin	5 261 976	5 294 000	32 024	0,6 %
01	Sámedikki čoahkkinjođihangoddi	942 951	860 000	-82 951	-9,6 %
01	Sámediggejoavkkut	2 287 411	2 500 000	212 589	8,5 %
01	Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	295 076	406 000	110 924	27,3 %
01	Sámedikki doarjjastivra	446 060	640 000	193 940	30,3 %
01	Sámi parlamentáralaš ráđdi	477 429	690 000	212 571	30,8 %
01	Sámedikki giellastivra	338 143	350 000	11 857	3,4 %
01	Sámi giellalávdegoddi	910 953	1 000 000	89 047	8,9 %
01	Guolástuspolitihkalaš lávdegoddi	36 786	70 000	33 214	47,4 %
01	Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SNPL)	360 043	325 000	-35 043	-10,8 %
01	Interreg gozihankom./doarjjastivra	46 870	155 000	108 130	69,8 %
Politihkalaš dási doaimma submi		16 834 359	17 533 000	698 641	4,0 %

Politihkalaš dási doaibmabušeahhta čájeha ahte geavaheapmi lea 698 641 ruvno unnit reviderejuv-
von bušehta ektui.

Sámediggeráđi liigegeavaheapmi boahdá vál-
doáššis das ahte lea stuorát doaibmadássi
bušehta ektui, erenoamážit finnmárkkulága okta-
vuodas.

Sámedikki dievasčoahkkima, Sámedikki
čoahkkinjođihangotti ja sámediggejoavkkuid golut
árvoštallojuvvojit 2005:s fárrolaga. Ollislaš gea-
vaheapmi lea 8 492 338 ruvno reviderejuv-
von bušehta ektui mii lea 8 654 000 ruvno, ja gea-
vaheapmi lea 161 662 ruvno unnit. Dievasčoahk-
kima čadaheami oktavuodas juovlamánus 2005
ledje ollásit várejuvvon 405 635 ruvno. Dát ruđat
geavahuvvojit áirasiid buhtadusaide, mátkerehke-
giidda ja ollislaš hoteallarehkegi. Dasa lassin lea
várrejuvvon 166 888 ruvno mátkegoluid ja buhta-

dusaid gokčamii mat leat boahán 2005 juovlamá-
nus 2004 ja 2005 dievasčoahkkimiid ja doarjjasti-
vračoahkkimiid ovddas.

Sámedikki doarjjastivra lea geavahan 193 940
ruvno unnit. Dán sáhtta čilget maiddái dainna go
plánejuvvon čoahkkin juovlamánus 2005 mañiduv-
vui.

Dat go Sámi parlamentáralaš ráđdi lea geava-
han 212 571 ruvno unnit boahdá das go doaibma
lei unnit bušehta ektui.

700 000 ruvno lea várrejuvvon Sámi giellaláv-
degoddái mañnonan doaimmaide ja mat leat jođus.
Dat leat earret eará várrejuvvon plánejuvvon tearb-
mabargui riikkarájáid rastá, sátnebánkui risten.no
jorgalepmái suoma- ja ruoagillii, mañiduvvon
čoahkkimiidda jna. Dasto mañnonii bargu vuost-
taskonsuleantta virgáibidjamiin dan geažil go son
guhte álggos oačču virggi ii váldán barggu.

Mearkkašupmi 3 Doaibmagolut hálldahuslaš dássi
– poasta 01

Tabealla 1.5

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
01	Hálldahusa goaibmagolut	54 722 928	54 784 500	61 572	0,1 %
Hálldahusa goaibmagoluid submi		54 722 928	54 784 500	61 572	0,1 %

Rehketdoallu hálldahusa doibmii lei 61 572
ruvno unnit reviderejuvvon bušehta ektui.

Fágálávdegoddi váлгаortnega guorahallama váste ja sámi jienastuslogu kvalitehtasihkkarastin

Sámediggeráđđi nammadii fágálávdegotti 30.09.05 guorahallat sámediggeválgga váлгаortnegiid. Dán fágálávdegottis leat professor Per Selle, jodiheaddji, dutki Torunn Pettersen, professor Bjørn Erik Rasch, dutki Eva Josefsen ja professor Nils Oskal.

Guorahallama mihttomearrin leat:

- Sihkkarastit jienasteaddjiid vuoigatvuodaid leat sámi jienastuslogus ja searvama sámediggeválggain
- Nannet Sámedikki legitimizehta ja guorra-seami sámediggeválggain
- Buoridit ovddastusa Sámedikkis sámi servodaga ektui
- Oažžut áigái dakkár mearrádusaid maid lea álkit áđdet ja hálddašit

Mearkkašupmi 4 Erenoamáš doaibmagolud – poasta 22

Tabealla 1.6

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
22.1	Oahpponeavvoráhkadeapmi/FoU	1 842 167	2 000 000	157 833	7,9 %
22.3	Interneahtta/elektr. diehtujuohkin/arkiiva-vuogádat	1 182 421	1 325 000	142 579	10,8 %
22.6	Movttiidahttinbálkkašupmi/dásse-árvobálkkašupmi	0	50 000	50 000	100,0 %
22.7	Konfereansat	732 643	700 000	-32 643	-4,7 %
22.9	Finnmárkkuláhka	2 107 883	793 352	-1 314 531	-165,7 %
22.10	Jienastuslohkoproseakta	662 890	700 000	37 110	5,3 %
22.11	Sámegiell divvunprográmmai	3 583 311	3 590 000	6 689	0,2 %
Sierra doaibmagoluid submi		10 111 315	9 158 352	-952 963	-10,4 %

Erenoamáš doaibmagoluid rehketoallu čájeha ahte geavaheapmi lea 952 963 ruvnno eanet reviderejuvvon bušeahta ektui. Dát liigegeavaheapmi lea šaddan finnmárkkulága barggu geažil. Dát lea leamaš hui dehálaš ja vuoruhuvvon ášši Sámedikkis man geažil leat gártan johttit ollu ja doallat čoahkkimiid, ja dasto geavahit gelb-bolašvuoda olggobealde.

Sámedikki giellamovttiidahttinbálkkašupmi ii leat juogaduvvon nugo lei plánejuvvon 2005:s. Giellastivra lea mearridan ahte dát bálkkašupmi ii juhkkovuvvo ovdal go 2007:s, ja dan maŋŋá juohke njealját jagi nugo čuožžu njuolggadusain. Dát lea riev-

Vurdojuvvo ahte lávdegotti guorahallan lea gárvvís 01.04.07, ja lea ovttas guorahallama gulaskuddan-cealkámušáiguin vuodđun daid rievdadusevttohusaide mat dahkkojuvvojit sámediggeválgga válgamearrádusain. Sámedikki hálddahus doaibmá lávdegotti čállingoddin. Fágálávdegoddi áigu doallat guhitta čoahkkima 2006:s.

Válmmašteaddji fápmuduslávdegoddi rávvii árvoštallat doaibmabijuid sin várás geat leat čálihán iežaset sámi jienastuslohkui, muhto boasttu-vođa geažil vuogádagas maid ovddit čovdosat dagahedje, leat gahččan eret jienastuslogus vuostá sin dáhtu. Odda Sámedikki fápmuduslávdegoddi guorrasii dán rávvagii.

Dan vuodul mii bajábealde lea namuhuvvon lea várrejuvvon 600 000 ruvnno fágálávdegotti goluide, mas lea mielde čállin- ja guorahallanveahkki ja fápmuduslávdegotti mearrádusa čuovvoleapmi go guoská sámi jienastuslogu kvalitehtasihkkarastimii. Dát juhkkovuvvo guovtti oassái.

daduvvon dan geažil amas dat juhkkovuvvot seamma jagi go «GolleGiella» bálkkašupmi.

Sámi korrektuvraprogramma proseakta lei plánejuvvon álggahuvvot borgemánus 2004, ja galgá bistit 3 jagi. Prošeavtta álggaheapmi maŋŋonii veahás ja oastin mii lei plánejuvvon 2005:s maŋiduvvui, nu ahte báhcán 3 300 000 ruvnno proseavttas leat sirdojuvvon jahkái 2006.

2005:s álggahuvvui proseakta ahte atnui váldit geografalaš diehtujuohkinvuogádaga Sámdikkis. Dát lea oktasaš proseakta Finnmárkkku fylkkagielladain, man oktavuodas mii leat ovttas bidjan virgái ja ruhtadit dan oktasaš GDV-koordináhtora/proseaktajodiheaddji guovtti jahkái. GDV atnui váldima

áigumuššan lea álkiduhttit buot plána- ja arerálaáššiid meannudeami, geahča Sámedikki 2005 bušeakta čuoggá 4.3.2. 2006 bušeakta lea biddjojuvvon 675 000 ruvno prošeaktii, muhto Sámedikki oassi prošeavttas 2006:s lea lassánan. Dárbu 2006:s lea rehkenastojuvvon leat sullii 1 100 000 ruvno. Rehketdoalus oaidnit ahte prošeakta 2005:s lea geavahan 366 081 ruvno unnit, ja dás várrejuvvo 300 000 ruvno prošeavtta joatkimii 2006:s

Prošeakta SAP

Čujuhit áššái 50/04 Sámedikki 2005 bušeakta, kap 4.3.2 Ođđa diehtujuohkinvuogádagat – poasta 22.3:

«Sámediggi geavaha dál kántordoarjaprográmma Office 2000. Office 2000 lea guokte buolvva boarráset go manimus Microsofta veršovdna ja lea dál jo váttis geavahit dálá prográmmaveršovna ovtas eará fágavuogádagaiguin, ovdamearkka dihtii leat mis stuorra váttisvuodát dan geavahit ovtas Sámedikki dokumeantagiedahallanvuogádagain, Acos Websak:in Investeren/ odasteapmi čovddášii eanaš váttisvuodaid, mat mis leat dálá čovdosiin. Dan lassan doaibmá Office 2003 buorebut prográmmain Word, Excel ja Outlook. Odasteami rámma (lobiid oastin) lea 500 000 ru.»

Sámediggi lea čadahan doaibmabiju. Fálaldatvuorru čájehii ahte liseanssaid oastin máksá ollu eanet go láigohit kánturdoarjaprográmma Office. Mii välljiimet láigohit prográmma nu ahte láigohit

dan seamma prográmmagálvvu 4 jahkái seamma haddái go liseanssaid oastin mávssášii. Dán vuodul báhce ruđat vel postii, ja Sámediggeráđdi lea borremánus 2005 dohkkehan earáláhkai geavahit SAP prošeavtta ruđaid.

Sámediggi lea ovtas Stáhta ekonomiijastivren guovddážiin (SSØ) váldán eret anus dan boares DOS:ii vuoddujuvvon bálkavuogádaga SAP bálkái. SAP bálkái geavahišgođiimet 01.01.06. SAP bálkái buktá Sámediggái eanet goluid liseanssaid ja oahpahusgoluid dáfus. SSØ áigu vuosttaš jahkenjaljehasas 2006 faktureret Sámediggái liseansgoluid ovddas ja 2006:s leat plánen gelbollašvuoda bajidandoaibmabijuid.

Muđui čujuhit kapihttalii «Sámedikki ekonomiijastivren» guoská plánejuvvon doaibmabijuide 2006:s beavttálmahttin dihte Sámedikki ekonomiijahálddašeami.

Gelbollašvuodabajidan doaibmabijuide ja ekonomiijahálddašeami beavttálmahttimii várrejuvvo 260 000 ruvno lassánan gollun.

Váikkuhangaskaoapmerekhetdoallu 2005

Sámedikki váikkuhanagaskaoamit leat njuolga juolludusat ja foandarudat mat addojuvvojit mángga jahkái ain hávállassii dahje jahkásaččat.

Váikkuhangaskaoapmerekhetdoallu čájeha ollislaččat ahte 2005:s lei 1 247 732 ruvdnosaš badjelbáza. Ovttaskas poasttat čalmmustuvvojit ja daidda buktojit vejolaš mearkkašumit dás vuolábealde.

Tabealla 1.7

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	Rev.buš 05	Erohus	%
51	Ealáhusovddideapmi	22 750 000	22 750 000	0	0,0 %
52	Kultuvra	34 085 622	34 167 000	81 378	0,2 %
53	Sámegiella	41 153 739	41 160 000	6 261	0,0 %
54	Birasgáhtten ja kultursuodjalus	12 330 944	12 293 000	-37 944	-0,3 %
55	Eará doarjagat (politiikkaš doaibma)	6 008 102	5 951 000	-57 102	-1,0 %
56	Oahpahus	25 032 663	26 259 000	1 226 337	4,7 %
57	Riikkaidgaskasaš ovtasbargu	4 354 500	4 329 500	-25 000	-0,6 %
58	Sámeálbmotfoanda	0	– 0	0	
59	Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan	4 100 000	4 100 000	0	0,0 %
60	Girjerádjosbálvalusat	5 116 197	5 090 000	-26 197	-0,5 %
61	Dásseárvodoaimmat	450 000	450 000	0	0,0 %
62	Sámi statistihkka	300 000	300 000	0	0,0 %
63	Regionála ovddideapmi ja ovtasbargu	820 000	900 000	80 000	8,9 %
Váikkuhangaskaomiid submi		156 501 768	157 749 500	1 247 732	0,8 %

Mearkkašupmi 5 Ealáhusovdánahhtin – poasta 51

Tabealla 1.8

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
51.1	Sámi ovddidanfoanda	14 853 800	19 350 000	4 496 200	23,2 %
51.1	Lotnolasealáhhusat	4 496 200	0	-4 496 200	–
Submi Sámi ovddidanfoanda		19 350 000	19 350 000	0	0,0 %
51.2	Duodjeásahusat ja -organsisašuvnnat	3 150 000	3 150 000	0	0,0 %
51.3	Goahtegearret	250 000	250 000	0	0,0 %
Submi ealáhusovddideapmi		22 750 000	22 750 000	0	0,0 %

Tabealla 1.9

Teaksta	Submi
Rádjoruhta sisa (RS) / Foandakapitála 1/1 – 2005 muttus 2005 juolludeamit	20 147 750 19 350 000
Foandda hálddus buohkanassii	39 497 750
Máksojuvvon doarjagat 2005	-18 029 700
Foandda kapitála 31/12 – 2005muttus	21 468 050
Doarjjalohpádusat fámus 31/12 – 2005	-20 099 850
Sámi ovddidanfoandda badjebáza 2005's	1 368 200

Tabealla 1.10

Teaksta	Submi
Gohččojuvvon seastin 2004	2 552 000
Sámi ovddidanfoandda badjebáza 2005's	-1 368 200
Gohččojuvvon seastin 2006	1 183 800

Jagi 2004 balánsas girjejuvvui okta gáibádus Sámi ovddidanfondii mii lea 2 552 000 ruvnno. Dan geažil go 2003:s ja dan ovddit jagiin lei várrejuvvon menddo unnán ruhta. Dasa galget geavahuvvot dat ruđat mat bohtet gessojuvvon doarjjalohpádusain

dakkár prošeavttaide mat eai čađahuvvo dahje eai čađahuvvo áigemearrái. Boadus 1 368 200 ruvnno manná geatnegahttojuvvon seastimii 2005:s. Sámi ovddidanfoandda ollislaš rehketdoallu 2005:s lea ná:

Tabealla 1.11

Teaksta	Submi
Rádjoruhta sisa (RS) / Foandakapitála 1/1 – 2005 muttus	20 147 750
2005 juolludeamit	19 350 000
Gohččojuvvon seastin 2005	-2 552 000
Foandda hálddus buohkanassii	36 945 750
Máksojuvvon doarjagat 2005	-18 029 700
Foandda kapitála 31/12 – 2005 muttus	18 916 050
Gohččojuvvon seastin 2006	1 183 800
Doarjjalohpádusat fámus 31/12 – 2005	-20 099 850
Sámi ovddidanfoandda 2005 boadus	0

Girjejuvvo 1 183 800 ruvdnosaš gáibádus geatnegahttojuvvon seastima gokčamii ja várrejuvvo 20 099 850 ruvnno jahkái 2006 gustovaš doarjjalo-

hpádusaid gokčamii mat ledje juovlamánu 31. b. 2005 nammii. Dát leat juo juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaoažžuide.

Tabealla 1.12

Poasta	Teaksta	2004	%	2005	%
51.1	Guolástus	2 673 400	12,5 %	3 439 200	16,6 %
	Eanadoallu	3 073 000	14,3 %	3 889 000	18,8 %
	Duodjeovddideapmi, investeremat	961 000	4,5 %	1 312 000	6,3 %
	Duodjeográfma	1 475 000	6,9 %	1 494 000	7,2 %
	Industriija/visttit ja rusttegat	1 417 000	6,6 %	1 138 000	5,5 %
	Gálvogávppašeapmi	428 000	2,0 %	727 000	3,5 %
	Turisma	2 025 000	9,4 %	2 080 000	10,0 %
	Opmodagat/gávpedoaibma	2 109 000	9,8 %	1 250 000	6,0 %
	Almm., priv, sos. bálvalusat (oktan kultuvrrain)	4 239 500	19,7 %	2 607 000	12,6 %
	Submi ealáhusat	18 400 900		17 936 200	
	Lotnolasealáhusat	3 067 300	14,3 %	2 793 600	13,5 %
	Juolluduvvon doarjagiid supmi	21 468 200	100,0 %	20 729 800	100,0 %

Mearkkašupmi 6 Kultuvra – poasta 52

Tabealla 1.13

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
52.1	Sámi kulturfoanda	7 624 668	7 543 000	-81 668	-1,1 %
52.2	Sámi lágádusat	1 672 940	1 673 000	60	0,0 %
52.3	Sámi kulturviesut	5 735 000	5 735 000	0	0,0 %
52.4	Sámi kulturorganisašuvnnat	1 296 000	1 296 000	0	0,0 %
52.5	Sámi festiválat	1 520 000	1 520 000	0	0,0 %
52.6	Sámi valášállan	1 225 000	1 225 000	0	0,0 %
52.7	Sámi teáhter (Beaivváš Sámi Teáhter)	11 800 000	11 800 000	0	0,0 %
52.8	Dáiddárstipeanddat	1 237 015	1 400 000	162 985	11,6 %
52.9	Sámi prentosat	1 650 000	1 650 000	0	0,0 %
52.10	Čájáhusbuhtadusat sám i dáiddáriidda	325 000	325 000	0	0,0 %
Submi kultuvra		34 085 622	34 167 000	81 378	0,2 %

Tabealla 1.14

Teaksta	Submi
Foandda kapitála 1/1 – 2005 muttus	8 223 038
2005 juolludeamit	7 543 000
Foandda hálddus buohkanassii	15 766 038
Máksojuvvon doarjagat 2005	-7 218 006
Foandda kapitála 31/12 – 2005 muttus	8 548 032
Doarjjalohpádusat fámus 31/12 – 2005	-8 629 700
Sámi kulturfoandda boadus 2005	-81 668

Sámi ovddidanfoandda poasttas oidno ahte lea geavahuvvon 81 668 ru eanet ruhta go lei biddjujuvvon. Várrejuvvo 8 629 700 ruvno jahkái 2006

gustovaš doarjjalohpádusaid gokčamii mat ledje juovlamánu 31. b. 2005 nammii. Dát leat juo juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaoažžuide.

Mearkkašupmi 7 Sámeigiella – poasta 53

Tabealla 1.15

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
53.1	Guovttegielalašvuodadoarjagat	33 850 000	33 850 000	0	0,0 %
53.2	Giellaprošeavttat hálddašanguovllu siskabealde		1 160 000		0,0 %
53.3	Giellaprošeavttat hálddašanguovllu olggobealde	3 703 739	2 550 000	6 261	0,2 %
53.4	Giellaguovddážat	3 600 000	3 600 000	0	0,0 %
Submi giella		41 153 739	41 160 000	6 261	0,0 %

Tabealla 1.16

Teaksta	Submi
Kapítálah/sajušteapmi 1/1 – 05 muttus	668 000
Bušeahhta 2005 – 53.2 Giellaproš. hálddašang. siskkab.	1 160 000
Bušeahhta 2005 – 53.3 Giellaproš. hálddašang. olggob.	2 550 000
Buohkanassi hálddus 2005	4 378 000
Máksojuvvon doarjagat 2005	-3 079 147
Hálddus vel 31/12 – 2005 muttus	1 298 853
Doarjjalohpádusat fámus 31/12 – 2005	-1 292 592
Giellaprošeavttaid boadus 2005	6 261

Čájeha ahte 6 261 ruvno lea geavahuvvon unnánot giellaprošeavttaide siskkabealde ja olggobealde hálddašanguovllu. Várrejuvvo 1 292 592 ruvno jahkái 2006 gokčat gustovaš doarjjalohpá-

dusaid mat ledje juovlamánu 31. b. 2005 nammii. Dát leat dakkár ruđat mat leat juo lohpiduvvon doarjjaoažžuide.

Mearkkašupmi 8 Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi – poasta 54

Tabealla 1.17

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
54.1	Sámi kulturmuitosuodjalus	1 537 944	1 500 000	-37 944	-2,5 %
54.2	Museat	10 793 000	10 793 000	0	0,0 %
	Submi birasgáhtten ja kultursuodjalus	12 330 944	12 293 000	-37 944	-0,3 %

Tabealla 1.18

Teaksta	Submi
Kapítálah/sajušteapmi 1/1 – 05 muttus	2 701 000
Bušeahhta 2005	1 500 000
Lassiruđat riikaantikváras – Riddokultuvra	250 000
Hálddus buohkanassii 2005	4 451 000
Máksojuvvon doarjagat 2005	-1 653 194
Hálddus vel 31/12 – 2005 muttus	2 797 806
Doarjjaohpádusat fámus 31/12 – 2005 muttus	-2 835 750
Boadus sámi kulturmuitosuodjalus 2005	-37 944

Sámediggi lea ožžon 250 000 ruvno Riikantikváras prošeaktadoarjjan mii galgá geavahuvvot duodaštit/registreret ja divvut automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon visttiid sámi giliin. Prošeakta galgá geavatlaš barggu bokte ásahit máhtolašvuoda ja vuogadahttit prosedyraid automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi visttiid hálddašemi, duodašteami ja suodjaleami ektui.

Sámi kulturmuitosuodjalan poasttas oaidnit ahte 37 944 ruvno lea geavahuvvon eanet go mii lei várrejuvvon. Várrejuvvo 2 835 750 ruvno jahkái 2006 gustovaš doarjjalohpádusaid gokčamii mat ledje juovlamánu 31. b. 2005 nammii. Dát lea dakkár juolludusat mat juo leat lohpiduvvon doarjjaoažžui.

Mearkkašupmi 9 Eará doarjagat (doarjja politihkalaš bargui) – poasta 55

Tabealla 1.19

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
55.1	Sámi válдоorganisašuvnnat	2 051 000	1 951 000	-100 000	-5,1 %
55.2	Sámedikki politihkalaš joavkkut	1 799 998	1 800 000	2	0,0 %
55.3	Sámediggeválgalisttat	1 457 104	1 500 000	42 896	2,9 %
55.4	Opposišuvnna bargoeavttut	700 000	700 000	0	0,0 %
Submi eará doarjagat – dorjagat politihkalaš dobmii		6 008 102	5 951 000	-57 102	-1,0 %

100 000 ruvdnosaš spiehkastahkii lea sivvan dat go Sámiid álbmotlihttu guoddaleapmi válдоjuvvui vuhtii doarjaga juogadeami oktavuodas sámi válдоorganisašuvnnaide. Doarjja lei juo juogaduvvon ja

máksojuvvon eará sámi válдоorganisašuvnnaide ja eará organisašuvnnaide ii ge daidda unniduvvon ruhta.

Mearkkašupmi 10 Oahpahus – poasta 56

Tabealla 1.20

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
56.1	Oahpponeavvoráhk. – vuoddosk. ja joatkkaoahp.	12 325 853	12 990 000	664 148	5,1 %
56.2	Gelbbolašvuodalokten	2 963 101	3 150 000	186 899	5,9 %
56.3	Mánáidgárddit	9 743 710	10 119 000	375 290	3,7 %
Submi oahpahus		25 032 663	26 259 000	1 226 337	4,7 %

Tabealla 1.21

Teaksta	Submi
Kapítála/sajušteapmi 1/1 – 05 muttus	14 453 131
Bušeahhta 2005 poasttas 56.1 – Oahpponeavvoráhkadeapmi	12 990 000
Bušeahhta 2005 poasttas 56.2 – Gelbbolašvuodalokten	3 150 000
Bušeahhta 2005 poasttas 56.3 – Mánáidgárddit	10 119 000
Refordeling revidert budsjett	0
Hálddus buohkanassii 2005	40 712 131
Máksoj. doarjagat 2005: poasta 56.1 Oahpponeavvoráhkad.	-10 950 718
Máksoj. doarjagat 2005: poasta 56.1 Gelbbolašvuodalokten	-3 500 658
Máksojuvvon doarjagat 2005: poasta 56.3 Mánáidgárddit	-9 658 689
Tilbaketrekking av tilskudd i 2005	0
Tildeling fra UFD (ikke budsjettert), IKT-læremidler	0
Hálddus vel 31/12 – 2005 muttus	16 602 067
Lohpádusat fámus 31/12 – 2005 muttus	-15 375 730
Oahpponeavvoráhkadeami boadus 2005	1 226 337

Sámediggi hálddaša doarjjaortnega oahppone-avvoovdánahttimii, gelbbolašvuoda bajideapmái ja erenoamáš doarjaga sámi mánáidgárddiide. Oaidnit ahte poasttas lea geavahuvvon 1 226 337 ruvnno unnit go mii lei várrejuvvon. Várrejuvvo 15 375 730 jahkái 2006 gustovaš doarjjalohpádusaid gokčamii mat ledje juovlamánu 31. b. 2005 nammii. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaoažžuide.

Poasttas 56.2 lea unnánot geavahuvvon 186 899 ruvnno mii bohtá earret eará das go unnánot ohce stipeandarudaid ja FoU-ruđaid go vurddiimet.

Poasttas 56.3 lea unnánot geavahuvvon 375 290 ruvnno mii bohtá earret eará das go Sámediggi lea ožžon ruđaid ruovttoluotta mángga mánáidgárddis dan geažil go dat leat heittihuvvon, dahje juogaduvvon dakkár prošeavttaide mat eai leat álgahuvvon ja go doarjaga eavttut eai leat ollašuttuvvon.

Mearkkašupmi 11 Riikkaidgaskasaš bargu – poasta 57

Tabealla 1.22

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
57.1	Interreg – guovlluguovdasaš oassi	3 135 500	1 200 000	-1 935 500	-161,3 %
57.1	Interreg – interreg Lulli doaibma	0	100 000	100 000	100,0 %
57.4	Interreg III A Lulli Ruoa-Norga Aerjel	0	833 400	833 400	100,0 %
57.5	Interreg III A Davvi Sápmi	0	1 002 100	1 002 100	100,0 %
Submi Interreg		3 135 500	3 135 500	0	0,0 %
57.2	Barentsovttasbargu	340 000	325 000	-15 000	-4,6 %
57.3	Eará riikkaidgaskasaš doaimmat	330 000	320 000	-10 000	-3,1 %
57.6	Doarjja sámi org., mat doibmet rastá rájiid	549 000	549 000	0	0,0 %
Submi riikkaidgaskasaš doaimmat		4 354 500	4 329 500	-25 000	-0,6 %

Tabealla 1.23

Teaksta	57.1 Reg.andel	57.1 Drift Syd	57.4 Statlig Syd	57.5 Statlig Nord	Submi
Sajušteapmi 1/1 – 2005 muttus	1 215 889	0	2 622 668	3 966 423	7 804 980
Bušehtta 2005 ja odđasisjuogadeapmi rev. bušehtas	1 200 000	100 000	833 400	1 002 100	3 135 500
Hálddus buohkanassii 2005	2 415 889	100 000	3 456 068	4 968 523	10 940 480
Máksojuvvon doarjagat 2005	-665 038	0	-530 011	-1 193 700	-2 388 749
Hálddus vel 31/12 – 2005	1 750 851	100 000	2 926 057	3 774 823	8 551 731
Sajušteapmi 31/12 – 2005 muttus – Dorjjal. fámus/báhcán	-2 044 942	-100 000	-3 659 156	-2 747 633	-8 551 731
Interreg 2005 boadus	-294 091	0	-733 099	1 027 190	0

Várrejuvvo 8 551 731 ruvnno jahkái 2006 gustovaš doarjjalohpádusaid gokčamii mat ledje juovlamánu 31. b. 2005 nammii.

Mearkkašupmi 12 Sámeálbmotfoanda – poasta 58

Tabealla 1.24

Teaksta	Submi
Sámeálbmotfoanda/ruhta 31/12 – 05 muttus	79 652 376
Eretgesson Sámeálbmotfoandda kapitála	-75 000 000
2005 reantoboadut	4 652 376

Tabealla 1.25

Teaksta	Submi
Girjejuvnon reantoboadut 1/1 – 2005 muttus	21 505 130
2005 reantoboadut	4 652 376
Reantoboadut buohkanassii 31/12 – 2005 muttus	26 157 507

Mearkkašupmi 13 Dearvvasvuoda- ja sosiálaáŋgiruššamat – poasta 59

Tabealla 1.26

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
59	Dearvvasvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan	4 100 000	4 100 000	0	0,0 %
	Submi dearvvasvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan	4 100 000	4 100 000	0	0,0 %

Mearkkašupmi 14 Bibliotekabálvalusat – poasta 60

Tabealla 1.27

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
60.1	Mobiila girjerádjobálvalusat	5 116 197	5 090 000	-26 197	-0,5 %
	Submi girjerádjobálvalus	5 116 197	5 090 000	-26 197	-0,5 %

Poasttas 60.1 lea várrejuvnon 20 000 ruvno juogaduvvon doarjalohpádusaide 2005:s mat eai leat vel máksojuvnon. Dát lea doarjja sámi bibliotehkaávdnasiid oastimii. Juolludemiide leat boahán

duodaštusat muhto dat eai leat máksojuvnon 2005:s. Vástesaš ii dahkkojuvnon 2004:s nu ahte doarjja sámi bibliotehkaávdnasiid oastimii 2004:s lea maid fievrriduvvon gollun 2005:s.

Mearkkašupmi 15 Dásseárvu – poasta 61

Tabealla 1.28

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
61.1	Dásseárvodutkan	198 700	200 000	1 300	0,7 %
61.2	Eará dásseárvodoaimabijut	251 300	250 000	-1 300	-0,5 %
	Submi dásseárvodoaimabijut	450 000	450 000	0	0,0 %

2005:s lea álggahuvvon sámi ovddidanfoandda sohka bealiskadeapmi, addojuvvon doarjja Norgga Sáráhkkaí čadahit seminára ja leat addán ruđa álggahit prošeavtta «Mannsinitiativet i Kauto-

keino» nuppi oasi. Loahppa 198 700 ruvno várrejuvvon dásseárvodoaibmabijuide, geahča Sámedikki 2006 bušeahta poastta 61.

Mearkkašupmi 16 Sámiide guoski statistihkka Norggas – poasta 62

Tabealla 1.29

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
62.1	Sámiide guoski statistihkka Norggas	300 000	300 000	0	0,0 %
	Submi sámiide guoski statistihkka Norggas	300 000	300 000	0	0,0 %

Mearkkašupmi 17 Guovlulaš ovdánahttin ja ovttasbargu – poasta 63

Tabealla 1.30

Poasta	Teaksta	Boadus d.r.	RevBuš 05	Erohus	%
63	Ovttasbargošiehtadusat fylkkagiellaiguin	820 000	900 000	80 000	8,9 %
	Submi riikkaidgaskasaš doaimmat	820 000	900 000	80 000	8,9 %

Poasttas 63.2 lea várrejuvvon 150 000 ruvno dakkár doarjalohpadusaide mat leat juolluduvvon 2005:s muhto eai máksojuvvon dalle.

Mearkkašupmi 18 Kunddargáibádusat

Tabealla 1.31

Kunddargáibádusaid spesifiseren	
Dábálaš kunddargáibádusat	218 791
Juolluduvvon 2003:s, muhto eai vuostáváldojuvvon 2003:s:	
– ODD: Kap. 226, poasta 01 Kvalitehtaovdánahttin vuoddoahpahasas	2 000 000
– ODD: Kap. 248, posata 21 Sierranas DGT-doaibmabijut oahpahasas	2 500 000
– Boazodoallohálld.: Árvobuvttadan- ja ovdánahttindoaibmabijut eanadoalus – Sámi ovddidanfoanda	2 000 000
– GGD: Sámeálbmotfoandda buvttadeapmi 2005	4 652 376
Submi kunddargáibádusat	11 371 167

Mearkkašupmi 19 Eará gáibádusat

Tabealla 1.32

Eará gáibádusaid spesifiseren	
Gáibádus Sámi ovddidanfoanda – geatnegahttojuvvon seastin 2006:s	1 183 800
Eará sierranas gáibádusat	179 959
Submi eará gáibádusat	1 363 759

Mearkkašupmi 20 Eará golut

Tabealla 1.33

Eará gáibádusaid spesifiseren	Submi
Juolluduvvon doarjjalohpádusat 2005:s, mat eai leat gárvvistuvvon ja máksojuvvon 2005:s:	
Giellaprošeavttaide siskabealde ja olggobealde hálddašanguovllu	1 292 592
Juolluduvvon, ii máksojuvvon doarjjalohpádus poasta 53.3 Giellaguovddáš Røros	450 000
Juolluduvvon, ii máksojuvvon doarjjalohpádus poasta 60.2 sámi bibliotehkaávdnasat	20 000
Juolluduvvon, ii máksojuvvon doarjjalohpádus poasta 52.3 Sámi kulturviesut	116 000
Juolluduvvon, ii máksojuvvon doarjjalohpádus poasta 59.2 Dearvvašvuoda- ja sosiáladoaibmabijut maŋŋoneemi geažil	250 000
Juolluduvvon, ii máksojuvvon doarjjalohpádus poasta 59.2 Dearvvašvuoda- ja sosiáladoaibmabijut oahppoálggaheami geažil 2006:s	50 000
Juolluduvvon, ii máksojuvvon doarjjalohpádus poasta 52.7 Sámi publikašuvnnat Nuortanaste	66 000
Juolluduvvon, ii máksojuvvon prošeaktaruđat poasta 52.7 sámi publikašuvnnat – sámi mánáidgirjijt	194 000
Juolluduvvon, ii máksojuvvon doarjjalohpádus poasta 57.4 rájárasta sámi organisašuvnnat	100 000
Juolluduvvon, ii máksojuvvon doarjjalohpádus poasta 52.5 Sámi festivála márkomeannu	46 000
Juolluduvvon, ii máksojuvvon doarjjalohpádus poasta 52.4 Sámi kulturorganisašuvnnat	63 000
Juolluduvvon, ii máksojuvvon doarjjalohpádus poasta 63.2 Ovttasbargošiehtadusat	150 000
Álggahuvvon, muhto eai gárvvistuvvon prošeavttat/bargu mii sirdojuvvo jahkái 2006:	
Prošeakta «Fáddágiha sámi kultuvrra birra mánáidgárddis» – ruđat bohte jagi 2005 loahpas	72 296
Prošeakta korrektuvraprogramma – eksternt og intern finanisert	3 300 000
Prošeakta Nordpluss (servodat- ja dearvvasvuoda sátnegirji) – olggobealde ruhtaduvvon prošeakta	310 000
Fágalávdegoddi váлгаortnega guorahallan ja sami jienastuslogu kvalitehtasihk- karastin	600 000
Giellalávdegoddi – maŋŋonan ja jodus doaimmaide	700 000
Prošeakta «Samisk Byggverk» – Eksternt finansiert	250 000
Pedagogalaš ovdánahttinbargu skuvladoaimmahagas ja bargu oahppoplánain	600 000
Prošeakta SAP	260 000
Prošeakta «Geografalaš diehtujuohkinvuogádat»	300 000
Eará	
Dásseárvodoaibmabijut geahča doaibmabijuid Sámedikki bušehtas 2006	198 700
Golut mat eai leat girjejuvvon juovlamánu 2005 dievasčoahkkima oktavuodas:	405 635
– Mátkerehkegat, orrun ja sierranaš buhtadusat	
Golut mat eai leat girjejuvvon, mat gusket mátkkiide ja buhtadusaide:	166 888
– dievasčoahkkima ja doarjjastivračoahkkimiid oktavuodas 2004:s ja 2005:s	
Várrejuvvon ruđat beallejahkášas vikara virgái, sivvan virgelobi báargai lohkat sámegielvuodđofága	130 000
Submi	10 091 111

Mearkkašupmi 21 ieškapitála

Tabealla 1.34

Čilgehus	
Ieškapitála 31/12 – 2004	-593 352
Ieškapitála. 31/12 – 2005	-1 264 981
Ieškapitála rievdadus	671 629

Ieškapitála rievdadeapmi vástida bohtosa/bad-
jelbáhčaga 2005:s.

=====

Almmolaš etáhtat sáhttet dingot
lassigáhppálagaid čujuhusas:
Departementenes servicesenter
Kopi- og distribusjonservice
www.publikasjoner.dep.no
E-poasta: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefáksa: 22 24 27 86

Dingoma, bođuvuovdima ja hatti birra gulat:
Akademika AS
Almmolaš prentosiid ossodagas
Postboks 84 Blindern
0314 OSLO
E-poasta: offpubl@akademika.no
Telefuvdna: 22 18 81 00
Telefáksa: 22 18 81 01
Ruoná nummir: 800 80 960

Čálus lea interneahhtačujuhusas:
www.odin.dep.no

Olggošgovva: «Sálteboahhtal» duodji Håvard Larsen bokti
© Larsen/BONO 2006

Deaddiluvvon: PDC Tangen, Aurskog - 10/2006

241 379
Trykksak